CRĂCIUN IONESCU

misterele serviciilor secrete

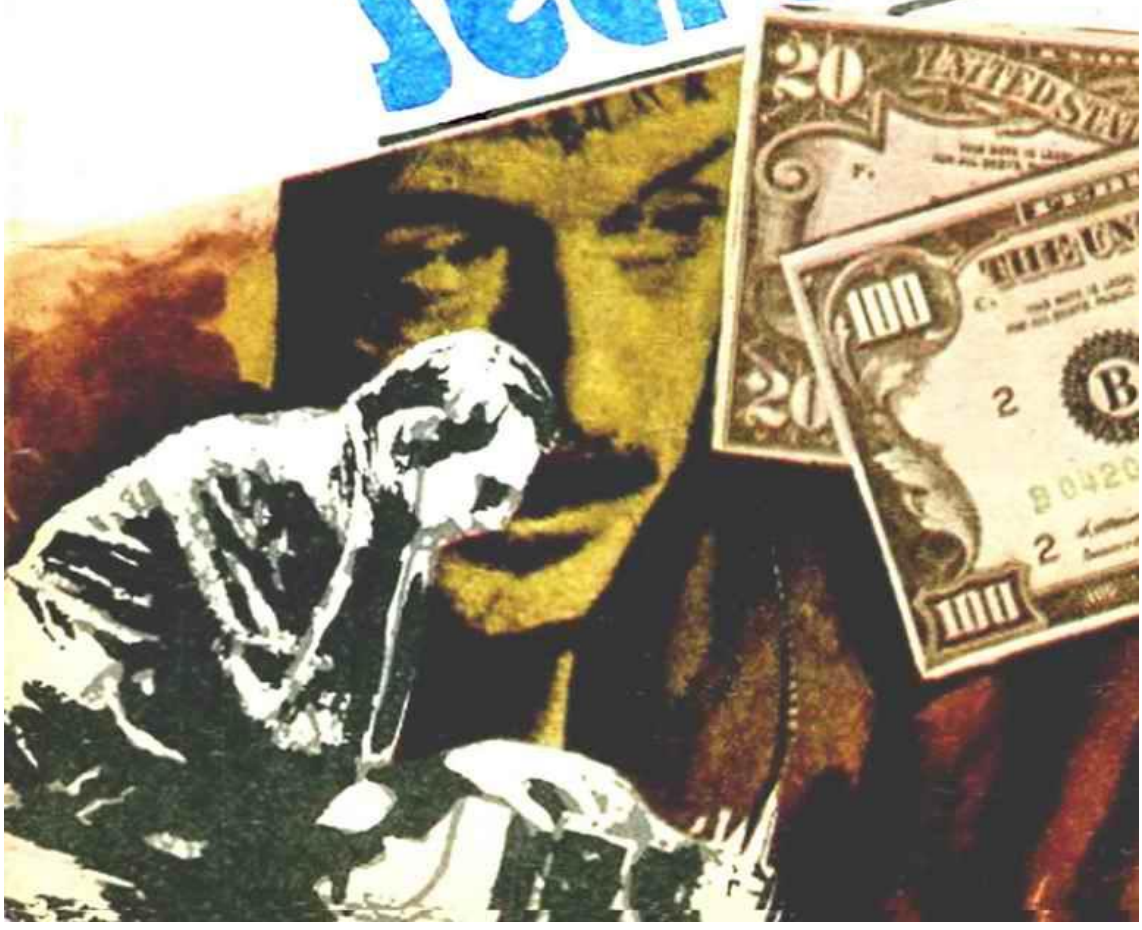

CRĂCIUN IONESCU

MISTERELE SERVICIILOR SECRETE

EDITURA MILITARĂ, BUCUREŞTI, 1992
Coperta FI. CREANGĂ

PE URMELE COLONELULUI LAWRENCE
ISBN-973-32-0341-6

„Mongolia", nava de pasageri aparținând societății maritime P. And O., în cursa obişnuită între insulele britanice şi Indiile Orientale, cu escale în mai multe porturi mediteraneene, tocmai intrase în radă, pregătindu-se de acostare. Călătoria dură de peste trei saptamni. La 19 iulie 1909, când „Mongolia" şi făcea apariția în față portului Beirut, fierbințeala umedă a verii subtropicale de pe litoralul libanez atinsese cota maximă. Dar, în ciuda căldurii excesive, o mulțime gălăgioasă se înghesuia pe chei, aşteptând spectacolul sosirii pachebotului englez. Jandarmii otomani, încercând să mențină o oarecare ordine, punctau cu fesurile lor roşii rândurile de halate albe ale musulmanilor cu capetele înfăşurate în turbane de aceeaşi culoare, în imediata apropiere a locului unde se instala puntea de coborâre, câțiva hamali kurzi, cu pantaloni până la genunchi şi cu veste scurte, aruncate peste umerii goi, se încăieraseră, căutând să apuce. Un loc mai în față; la vedere, pentru acapararea eventualilor clienți.

Deasupra oraşului – cu străzile sale strâmte, adunate în vârful unei peninsule şi marcate de acoperişurile de tigla ale caselor tâşnind din mijlocul risipei de verdeață a grădinilor luxuriante înconjurătoare – vegheau, desenate pe azurul pur al cerului Mediteranei răsăritene, culmile semețe ale Munților Liban, ce constituiau o regiune autonomă în cadrul Imperiului otoman, cu populație druza şi maronita, aparte de mozaicul cosmopolit al Beirutului.

Viitoarea capitală a republicii libaneze era, în acele vremuri, reşedința administrativă a provinciei otomane de coastă, formând vilaietul Beirut, întins de la Lattakia, în nord. Şi până la Acră sau Akko, în sud, cuprinzând întregul litoral al Siriei. Libanului, precum şi o parte, a țărmului Israelului actual. Dincolo de munți, mănoasa câmpie Bekaa, străjuită de o parte şi de alta de şirurile de granit ale Libanului şi Anti-Libanului, aparținea provinciei otomane Siria, cu capitala la

Damasc. Beirutul număra, în primii ani ai secolului nostru, cam o sută cincizeci de mii de suflete: arabi, turci, kurzi, armeni, evrei, dar şi mulți europeni – greci, italieni, francezi –, oameni de afaceri, călugări misionari, profesori la diverse şcoli subvenționate din afară, că Universitatea Saint-Joseph a iezuiților sau Colegiul protestant american, cotate deja că instituții cu renume în tot Orientul Mijlociu. Iar Beirutul era atunci, aşa cum va fi şi mai târziu, un centru puternic al comerțului internațional şi, totodată, un punct strategic deosebit de important pentru întreaga zonă a bazinului Mediteranei răsăritene.

Printre pasagerii coborâți pe țărm, în acea zi de iulie a anului 1909, se afla şi un tânăr englez, ce abia împlinise 21 de ani, mărunt de statură, dar bine legat, un adevărat atlet de buzunar, măsurând un metru şi cincizeci şi cinci în nălțime, cu față deschisă, luminată de o privire inteligentă. Era mbracat într-un costum uşor. Purta o bluză de cercetaş, cu o mulțime de buzunare, ce-i fusese confecționată de mama sa după indicatiile-i minuțioase, întreaga sa avere consta dint'r-o sută de lire sterline, un aparat de fotografiat Kodak, un pistol cu butoi, câteva cartuşe şi un „Irade" al guvernului otoman, act de liberă trecere, care 'recomanda pe posesor autorităților locale pentru a-l ocroti şi sprijini. Acesta fusese obținut prin ambasada otomană de ta Londra, la solicitarea lordului Curzon, în acel timp cancelar al Universității din Oxford, care va deveni, peste câțiva ani, şeful diplomației britanice.

Tânărul englez, plecat într-o mare aventura pe meleagurile necunoscute ale Orientului, era cetățean al oraşului Oxford şi student la unul din institutele sale – Jesus College –, ale cărui cursuri tocmai le terminase, rămânându-i doar să prezinte teză de absolvire pentru a obține titlul de Bachelor of Arts, adică de licențiat.

Thomas Edward Lawrence, cum se numea acest tânăr, se născuse în Tara Galilor. Tatăl era baronet irlandez, iar mama, fiică a unui mecanic scoțian. Locuia, împreuna cu părinții şi cei patru frați ai săi, în Oxford, de la vârsta de opt ani, când se stabiliseră cu toții în vestitul oraş universitar.

Din copilărie, Thomas Edward manifestase o predilecție deosebită pentru toate lucrurile mai neobişnuite, misterioase, secrete. Curiozitatea să se întindea în toate direcțiile, îl atrăgeau monumentele medievale din împrejurimile Oxfordului, colecțiile vechi de argila sau aramă, monezile antice. La 14 ani avea noțiuni solide de arheologie şi culesese de pe şantierele lucrărilor de terasament

din jurul oraşului diverse fragmente de obiecte vechi, pe care Ic predase la Ashmolean Museum, un aşezământ cultural fondat, în 1863, printr-o donație a unui cetățean bogat al Oxfordului, pe nume Ashmole, care poseda tablouri de valoare, tapiserii, ceramică din perioada Renaşterii, precum şi vase minoice, de o nespusă frumusețe, rezultate din săpăturile de la Cânossos, celebru punct arheologic al Insulei Creta, fosta sa capitală antică. Muzeul era condus de un arheolog cu renume, doctorul Hogarth, personaj ce va juca un rol deosebit în viața tânărului Thomas Edward.

Terminând, în 1907, Oxford High School, Thomas Edward şi continuase studiile ca bursier la Jesus College, alegându-şi drept teză de' licența castelele bizantine, cruciate şi arabe din Siria şi Palestina şi influența exercitată reciproc între constructorii orientali şi occidentali în ridicarea acestor fortificații militare. Conform uzanțelor, teza trebuia să prezinte elemente originale, studiate la fața locului, făcând necesară călătoria pe care tânărul student din Oxford o începea, în iulie 1909, de la Beirut.

Înainte de plecare primise indicații de la doctorul Hogarth, directorul lui Ashmolean Museum, care călătorise mult, conducând cercetări arheologice în Cipru, Egipt şi Siria, şi îl ştia pe Thomas Edward de când acesta acceptase să-l ajute benevol la clasarea fragmentelor ceramice antice.

Inițial, doctorul Hogarth se arătase reticent față de proiectul lui Lawrence, cunoscând din proprie experiență greutățile extraordinare ale unei asemenea călătorii, dar Thomas Edward nu se lăsase descurajat şi, după ce culesese toate informațiile necesare unei astfel de aventuri, pornise fără ezitare la drum. Coborând la Beirut, studentul oxfordian hoinări pe ulițele şi prin bazarele oraşului, pierzându-se în mulțimea pestriță, viu colorată şi extrem de zgomotoasă de pe arterele comerciale ale acestui tipic port levantin, în ciuda mbrâcamintii sale excentrice, nimeni nu-i acorda nici cea mai mică atenție tnârului englez, al cărui nume nu însemna nimic pe atunci în această parte a lumii, dar care, numai după opt-nouă ani, va deveni celebru în întregul Orient Mijlociu, intrând în istorie pentru rolul deosebit de important ce l-a avut în schimbarea hartii întregii regiuni. Deocamdată însă, tnârul student din Oxford era încă departe de faima vestitului colonel Lawrence din anii 1917 – 1918.

Prima parte a călătoriei sale a fost consacrată regiunilor de la sud de Beirut. S-a oprit, mai înti, la Sidon pentru a vizita Château de la Mer, construcție

cruciata ieşind din apele Mediteranei şi legată de continent printr-un dig de piatră; au urmat apoi castelele france de la Beaufort, Banias, Chastellet, Belvoir. Urcând nălțimile muntelui Cârmei, de deasupra Haifei, va face un popas la mânăstirea unde, cu un secol şi ceva în urmă, se odihnise şi generalul Napoleon Bonaparte în timpul campaniei sale din Egipt şi Siria.

După ce petrecuse o lună în Palestina, Lawrence s-a întors, spre mijlocul lunii august, la Beirut, de unde va pleca spre nordul Siriei pentru a vizita castelul Saint-Giles din Tripoli şi faimosul Krak de Chevaliers, fortăreață de prim rang a cruciaților, mai impozantă decât oricare din construcțiile, asemănătoare, contemporane ei, din Europa. Continuându-şi drumul de-a lungul coastei, se va opri la Tortosa, întemeiată de cruciați (Tartusul de azi), la castelele Margat şi Gilbert şi va ajunge la portul sirian Lattakia, vizitând în drum ruinele de la Sayun şi Harim.

Pe parcursul călătoriei, Thomas Edward avea să curtoasca direct modul de viața tradițional al Orientului, să treacă prin diverse aventuri palpitante. Lângă Homs, abia a scăpat cu viața când un beduin a tras un foc de armă asupra lui, nereuşind, din fericire, să-l atingă. La Sayun, guvernatorul local, temându-se ca un „inglesi", dispunând de un „Irade" al guvernului de la Istanbul, să nu fie cumva ucis pe teritoriul administrat de el, nu l-a lăsat să plece mai departe până n-a acceptat să fie însoțit de o escortă de cavalerişti pe traseul ce traversa defileurile despărțitoare de Antiochia.

Între Eufrat şi Urfa va trăi o nouă aventură, în timp ce urma un drum prin deşert, a fost atacat de un tâlhar care l-a jefuit şi, probabil, l-ar fi ucis dacă nu i-ar fi venit în ajutor păstorul unei turme de capre. Ajungând cu mare greutate la Biredjik, după ce traversase Eufratul, s-a prezentat la postul de poliție din localitate, povestind ce îi s-a întâmplat. Impresionați de acelaşi „Irade", făcător de minuni în față autorităților provinciale, jandarmii otomani l-au găsit repede pe jefuitor, recuperând o parte din obiectele ce-i fuseseră furate tânărului englez. Sfârşit de oboseală, după marşuri istovitoare de câte 12 – 14 ore pe zi, cu stomacul bolnav de pe urma hranei primitive, torturat de malarie, Thomas Edward reuşea să ajungă, la 20 septembrie, în Alep, plecând de acolo mai departe spre Beirut, de unde, la mijlocul lui octombrie, s-a rembarcat pentru Anglia. Biografii lui Lawrence n-au reuşit să precizeze itinerarul acestuia între Alep şi Urfa, el însuşi înconjurând, în scrierile sale ulterioare, cu un oarecare mister

detaliile primului său voiaj în Orient. Nu este deloc exclus să fi fost însărcinat, chiar de atunci, de anumite servicii ale Majestății Sale britanice, să examineze mai amănunțit aceste regiuni puțin cunoscute spre care se îndreptau constructorii germani ai căii ferate Berlin – Bagdad, prefigurând un puternic nod al confruntărilor dintre interesele marilor puteri europene. Lawrence străbătuse, în periplul sau de trei luni, circa două mii de kilometri, în cea mai mare parte pe jos, fiind probabil primul european care a vizitat, studiat, măsurat şi fotografiat aproape toate fortărețele cruciate din Siria şi Palestina, aşezate în puncte strategice importante pentru alcătuirea unor hărți de uz militar. * în cursul anului 1910, Lawrence se ocupa de redactarea tezei sale de licență: „Influenta cruciadelor asupra arhitecturii militare medievale", care va fi publicată mai târziu sub titlul „Crusader Castles", obținând la examenele superioare de istorie un „first" şi un „foarte bine".

Cu studiile terminate, tnârul licențiat trebuia să-şi aleagă o carieră. Era atras spre arheologie şi după primul sau voiaj în Orient ar fi dorit' să se rentoarca acolo. Din nou doctorul Hogarth îi va acorda sprijinul său, recomandndu-l pentru o bursă de studii la Magdalena College. Bursa îi asigura un minim necesar, de o sută de lire sterline pe an, permifindu-i să se alăture voluntar misiunii arheologice care, sub direcția aceluiaşi doctor Hogarth, va efectua pentru British Museum săpături arheologice la Karchemish, pe Eufrat, punct situat în imediata apropiere a actualei frontiere dintre Siria şi Turcia.

Lawrence se mbarca, în decembrie 1910, pe vaporul,. Saghalien" al societății „Mesageries Maritimes" pentru a doua sa călătorie în Orient, debarcând, la mijlocul aceleiaşi luni, la Istanbul. De aici va ajunge în mai puțin de două săptămâni la Alep şi, în continuare, la Karchemish. În februarie 1911, doctorul Hogarth va veni să-l întineasca în Siria.

Şantierul arheologic de la Karchemish avea o poveste ceva mai veche, în 1878, un englez, George Smitz, descoperise aproape de sătucul Djerablus, pe Eufrat, la vreo 100 km nord-est de Alep, pe o colină care domina fluviul, sculpturi ciudate, care nu semănau nici cu cele greceşti, nici cu cele romane, şi British Museum a hotârt să întreprindă săpături, încredințând conducerea şantierului unui anume Henderson, consulul Angliei la Alep. Dar locul era greu accesibil şi regiunea destul de puțin sigură. Primele cercetări dnd rezultate slabe, lucrările fură curând abandonate.

În 1910, interesul lui British Museurn pentru Karchemish renăscu subit. Vestigiile arheologice găsite fuseseră identificate drept hitite şi cum istoria acestui popor, ce jucase un rol deosebit în viața Orientului mult înaintea erei noastre, era prea puțin desluşita până atunci, mai cu seamă că scrierea folosită de el nu putuse fi tradusă complet, se spera ca noile săpături să aducă la suprafață dovezi mai concludente. Nu este mai puțin adevărat că preocuparea lui British MuseunT pentru vestigiile hitite de la Karchemish revenise. Brusc tocmai în momentul când linia ferată de la Berlin spre Bagdad – ce constituia o amenințare evidentă pentru interesele politice sf economice ale Angliei în Orient – ajungea la Eufrat, iar şantierul german al podului peste fluviu se instalase doar la câteva sute de metri de şantierul arheologic abandonat de la Karchemish. Simplă coincidență? Posibil. La fel cum tot o coincidență poate să fi fost şi încredințarea conducerii săpăturilor doctorului Hogarth, care, împreuna cu succesorul său, Leonard Wooley, şi cu tânărul Thomas Edyard, viitorul colonel Lawrence, vor fi întâlniți în anii primului război mondial la Arab Bureau din Cairo, aparținând de Intelligence Service.

La începutul secolului XX, Anglia nutrea un mare vis în legătură cu lumea arabă. Putere colonială în Indii, ea proiecta să unească această colonie cu Mediterana, punând sub influența să țările arabfr sau numai musulmane din drum: Afganistanul, Persia, Mesopotamia, Arabia, Siria. Pentru realizarea acestui țel, Anglia se instalase cum putuse în zonă, fie stabilindu-şi protectorate în umbra tunurilor lui Royal Navy, fie trimițându-şi acolo, agenții sub diverse forme. Intelligence Service, Colonial Office, armata şi amiralitatea colaborau în vederea aceluiaşi scop. Consuli, călători, negustori pătrundeau în toate părțile, de la munții Indiei până în zona Golfului şi mai departe spre coasta mediteraneană, îndeplinindu-şi misiunile cu abilitate, tact şi „generozitate" şi căutând să-şi apropie şefii locali dintr-un teritoriu în întregime feudal.

. În țările mai centralizate şi, relativ, mai evoluate, ca Persia, ori în regiunile în care controlul otoman era mai activ, * penetrația se făcea cu oarecare dificultate. Se foloseau alte metode, mergându-se de la susținerea unor subscripții şi, împrumuturi naționale până la finanțarea de revolte, mai cu seamă acolo unde minoritățile religioase şi etnice aveau întotdeauna un motiv pentru a se răscula şi unde transporturile clandestine de arme nu întineau bariere prea serioase în calea lor.

Politică colonială britanică se lovea însă nu numai de rezistența anumitor cercuri naționaliste ale acestor tari, din ce în ce mai active începând cu secolul XX. În Persia, Anglia era în concurență cu Rusia țarista, iar în Imperiul otoman cu Reichul german.al kaiserului Wilhelm, oamenii acestuia reuşind să devină prieteni cu membrii conducerii „Junilor Turci" şi consilieri oficiali ai guvernului de la Istanbul. Dar Anglia nu înțelegea să cedeze aşa de uşor şi, cu răbdare şi meticulozitate, şi pregătea viitoarele acțiuni în vederea acaparării Orientului Arab la aşteptată dezmembrare a Imperiului otoman, în acesE scop reuşise să-şi plaseze în diverse pâri observatori de prim ordin, ca de exemplu pe căpitanul Shakespeare, în Kuweit şi Nedjd, sau pe extraordinara Gertrude Bell, în Mesopotamia. Gertrude Lowthian Bell, care studiase la Oxford istoria şi limbi străine, plecase pentru prima oară în Orient n. 1900, la vârsta de 32 de ani, călătorind în întreaga regiune cuprinsă între Mediterană şi zona Golfului, unde nu pătrunsese niciodată picior de european. Ea va rămâne peste un sfert de veac pe acele meleaguri, unde se va şi stinge din viață, fiind nmormântatâ în 1926 la Bagdad, perioada în care va publica unele lucrări privind ruinele antice şi medievale din Peninsula Arabică, în aceşti ani va fi întinita în mai toate punctele de interes strategic din Mesopotamia, Arabia, la calea ferată a Hedjazului, va străbate cu o caravană desertul Nefud, se va rentoarce din nou la Bagdad, trecând prin locurile sfinte ale siip'lor de la Najaf şi Kerbela, zona mereu efervescentă, care dădea de furca autorităților otomane. La'izbucnirea primului război mondial va fi trimisă să lucreze la Intelligence Service din Cairo, cu misiunea de a sintetiza informările despre mişcarea arabă ce se pregătea împotriva otomanilor. În ianuarie 1916 este chemată k lordul Hardinge, viceregele Indiildr, la Basra, pentru a ajuta „serviciul politic" al corpului expediționar britanic din Mesopotamia şi a servi că legătura* cu birourile Intelagenceser-viceului din Cairo. Aici, în sudul Irakului, la Basra, avea să-J cunoască pe Sir Percy Cox, consul general britanic pentru zona Golfului şi, mai târziu, nalt comisar în Irak, care a numit-o „agent politic" pentru „problemele deşertului". Apoi, când Mesopotamia va deveni Regatul Irakian, Gertrude Bell va servi ca „secretar arab" şi agent de încredere între Percy Cox şi regele Feisal.

În legătură cu doctorul Hogarth, tutorele spiritual al tnârului Lawrence, unii istorici pun semne de întrebare în ce priveşte posibilitatea unei a doua profesiuni secrete, inițiale, în paralel cu activitatea sa de savant arheolog. Cei

care l-au cunoscut mai îndeaproape considerau că o astfel de profesiune secretă nu s-ar fi potrivit' cu caracterul său direct şi abrupt. Exista însă şi o serie de indicii care conduc la altfel de concluzii. Toată cariera arheologică a doctorului Hogarth s-a desfăşurat în punctele nevralgice ale eşichierului mediteranean – Creta, Cipru, Egipt şi Siria –, iar în timpul războiului se va găsi, normal, în birourile Inlelligence Service-uui din Cairo, cu grad de maior. Pornind de aici, istoricii şi pun întrebări asemănătoare în legătură cu viitorul colonel Lawrence, Când a stabilit acesta relațiile sale cu serviciile secrete britanice? După toate aparențele, înainte chiar de a pleca în prima sa călătorie în Orient, iar doctorul Hogarth pare să-i fi fost primul sau mentor. Altfel, cum s-ar, explica drumurile misterioase în Siria şi virtuozitatea cu care Lawrence, proaspăt ofițer al Intelligence Serviceului din Cairo, a organizat, la începutul anului 1915, rețeaua aliată de spionaj în regiunile arabe ale Imperiului otoman. Pasaje din scrisorile trimise, în anii 1910 – 1913, şi care au fost publicate după moartea sa, par edificatoare: „Din anumite motive, doctorul Hogarth a dorit foarte mult să învăț araba", completând în altă parte: „Araba puternic dialectala a țăranilor va constitui o deghizare". Cum ar putea fi înțelese aceste fraze decât ca Hogarth, ca şi Lawrence, a desfăşurat încă de pe atunci activități secrete în paralel cu studiile arheologice? La Karchemish, cele două grupări de europeni – englezi şi germani – trăiau fata în față, comportându-se, chiar dacă în aparență diferit, în esență asemănător, ca într-o colonie africană oarecare, în climatul de insecuritate ce domnea în această regiune prost administrata, germanii se sprijineau pe o gardă importantă de soldați otomani, în timp ce englezii se bazau pe diplomație şi pe tradiționala abilitate de a-i manevra pe indigenii din țările primitive. Arheologii englezi foloseau la săpături circa două sute de muncitori arabi şi kurzi, de care se ocupa în mod deosebit tânărul Lawrencc, arătându-şi de atunci calitățile sale de bun cunoscător al psihologiei umane: De acord cu Hogarth, el instituise pbiceiul ca fiecare descoperire a unui obiect antic să fie. Stimulată, pe Ungă un premiu bănesc, şi cu focuri de arma trase în onoarea muncitorilor arabpsi kurzi, ceea ce îi încânta pe aceştia, mai mult chiar decât recompensele materiale.

Un conflict între constructorii germani şi muncitorii kurzi i-a permis lui Lawrence să apară în chip de arbitru între cele două părți. La plata salariilor, deoarece un muncitor kurd şi exprimase nemulțumirea pentru ce îi se dădea, contabilul german ordona gărzii otomane să-, 1 biciuiască. Muncitorul kurd

cheamă în ajutor pe conaționalii săi, care ripostară aruncând cu pietre. Cei şase-şapte germani, asediați în biroul lor de o mulțime de peste o sută de oameni, se apărară cu focuri de armă, împuşcând mortal un kurd. Furioşi, muncitorii şi localnicii din satul vecin se nar-marâ şi, ta focurile de arma ale germanilor, răspunseră cu focuri de armă. Lucrurile luară o întorsătură dramatică, mulțimea strigând: „Moarte creştinilor!" Este de notat că pe englezi, care se comportaseră cu multă abilitate, muncitorii musulmani nici nu-i considerau „creştini", aşa că Lawrence a putut foarte bine să împrumute postura de arbitru al situației, reuşind să-i calmeze pe kurzi şi pe arabi şi împiedicând un masacru ce ar fi avut urmări grave pentru populația locală. La sfaturile sale, germanii plătiră în aur prețul sungelui vărsat şi conflictul fu aplanat. Lawrence devenise eroul zilei. Dar, ceva mai târziu, germanii în cauza aveau să menționeze că, după părerea lor, tânărul englez fusese acela care trăsese, inițial, sforile, incitându-i pe muncitorii kurzi şi arabi.

Între 1911 şi 1914, Lawrence va lucra la Karchemish, mai înti cu doctorul Hogarth şi apoi cu Leonard. Wooley, de la acelaşi Ashmolean Museum din-Oxford, întreprinzând şi diverse drumuri, fie la Londra, fie în Liban, la Biredjik şi Urfa, în Asia Mică, sau la Alep, în nordul Siriei, în acest răstimp, Thomas Edward învățase destul de bine limba arabă dialectală, vorbită de populațiile locale, obiceiurile şi modurile de viață ale acestora, adoptându-le până şi mbracamintea. Timpul petrecut la Karchemish, în care arheologia se împletise mai mult sau mai puțin cu spionajul, îi conferise o experiență bogată pentru întreaga să activitate ulterioară.

Spre sfârşitul anului 1913, când efectele războiului din Balcani se făceau simțite şi în Orient, iar în Europa cota tensiunii creştea rapid, generalul Kitchener, rezidentul englez în Egipt şi viitor ministru de război al Marii Britanii în primii ani ai conflagrației mondiale, se gândea că regimul de la Istanbul, tot mai înfeudat Germaniei, va fi, probabil, în caz de conflict, de partea inamicului. Or, în asemenea situație, Canalul Suez, artera vitală de comunicații şi aprovizionare a Imperiului britanic, ar fi putut deveni ținta. Unui atac din partea armatei otomane, între Canalul Suez şi pozițiile turceşti din sudul Palestinei se afla Peninsula Sinai, ținut arid, inospitalier, fără drumuri şi surse de aprovizionare, inclusiv cu apa, aproape nelocuit, cu excepția câtorva mici triburi beduine, ce rătăceau de la țărmurile Mării Mediterane la cele ale Marii Roşii, şi a

unui pumn de călugări ortodocşi din vechea mănăstire Sfântă Caterina, la poalele unor munți în mijloc de deşert, despre care se spunea că ar fi fost construită pe timpul împăratului bizantin Justinian, având o vechime de aproape un mileniu şi jumătate. Regiunea, puțin umblată, era aproape necunoscuta serviciilor cartografice ale armatei britanice din Egipt s'i deci extrem de dificilă pentru comandanții englezi în cazul când ar fi fost transformată în teatru de operațiuni militare.

În antichitate, prin trecătoarea Mitla din Sinai se stre curaseră armatele faraonilor egipteni în expedițiile lor din Siria şi Mesopotamia. Tot pe acolo trecuseră şi carele de luptă ale htitilor în încercarea de a supune Tara Nilului. Acelaşi drum fusese folosit şi de legiunile romane, apoi de valul călăreților arabi în cavalcada lor impetuoasa pentru cucerirea nordului Africii şi a pământurilor Peninsulei Iberice. Tot prin Sinai mărşăluiseră şi grenadierii lui Napoleon în cursul campaniei din, Egipt şi Siria. Există şi un drum al pelerinilor spre Mecca, des vizitat de caravanele credincioşilor musulmani. Dar condițiile războiului modern necesitau informații mult mai complexe, hărți. Precise, cunoaşterea exactă a tuturor punctelor strategice pentru instalarea pozițiilor de luptă şi pentru aprovizionare. Iată de ce comandantul armatei de la Cairo decise să trimită o misiune de recunoaştere, capabilă să descifreze toate tainele punctelor nevralgice ale necunoscutelor ținuturi din Peninsula Sinai şi să întocmească hărți amănunțite pentru uz militar.

Într-o perioada când în Orient, ca şi în Europa, se sta cu degetul pe trăgaciul armelor, cel mai mic incident fiind susceptibil să declanşeze cataclismul, trimiterea unei misiuni militare de recunoaştere ar fi fost nu numai imprudență, dar şi foarte periculoasă. S-a recurs atunci, din nou, la arheologie, pentru camuflarea acestei acțiuni de spionaj. Cei aleşi au fost, în primul rând, Lawrence şi Wooley de pe şantierul de săpături arheologice de la Karchemish. Al treilea, şi şeful misiunii, va fi un ofițer de carieră, căpitanul din arma geniului, Newcombe. Binenteles, acesta n-a apărut în uniformă, ci travestit şi el în arheolog. Scopul declarat al misiunii, sub egida lui „Palestine Exploration Fund", era descoperirea drumului lui Moise, a itinerarului biblic urmat de israeliți, după fuga lor din Egipt, în cursul celor patruzeci de zile petrecute în deşert.

Cei trei urmau să se mineascâ la Bersheba, în Palestina, acolo unde începe desertul Neghev, punct indicat plecării în călătoria spre Sinai. În prealabil,

Lawrence s-a prezentat la serviciul cartografic al Egiptului, condus de un bun specialist, un anume domn Dawson, şi el aparţinând, în timpul războiului, de Intelligence Service din Cairo, pentru a primi instrucţiuni cât mai detaliate, întinirea de la Bersheba a căpitanului Newcombe cU ceilalţi doi tovarăşi de drum i-a produs acestuia o mare surpriză. Newcombe se aştepta să găsească aici doi savanţi cu barbi grizonate, neputincioşi la greutăţile unei călătorii atât de aspre. Când colo, în faţă sa au aparut--un om viguros, energic şi optimist, în persoana lui Leonard Woolley, şi un ins mic de statură, ce aducea mai mult a copilandru.

Pe Thomas Edward, întâmp"larea făcea ca Newcombe să-l cunoască de acasă, familia sa locuind tot la Oxford şi fiind în relaţii de amiciţie cu familia Lawrence. Căpitanul Newcombe, provenit dintr-o familie de militari – un frate de-al bunicului său luptase la Waterloo –, avea toate atuurile pentru a nu-i plăcea tânărului Lawrence, care manifestă o adevărată fobie faţă de ofiţerii de carieră. Această trăsătură a lui Thomas Edward se va evidenţia cu prisosinţă în perioada războiului, când, sărind peste toate prevederile regulamentului, va avansa în decurs de trei ani de la gradul de sublocotenent la cel de colonel, pentru că apoi, după încheierea ostilităţilor, să se reangajeze în armată ca simplu soldat, sub un alt nume. Dar, în cazul lui Newcombe, datorită vechilor legături de prietenie dintre familiile lor, Lawrence, trecând peste prejudecăţi, se va înţelege perfect cu el, mai cu seamă că acest ofiţer genist cunoştea foarte bine Orientul Mijlociu unde şi petrecuse o bună parte din cariera sa, pentru a întocmi hărţi şi a delimita frontiere. Newcombe, avansat colonel în ultima parte a războiului mondial, va avea (n cursul revoltei arabe) sub comanda să nominală pe Lawrence, acesta purtând pe atunci gradul de maior, Newcombe, Woolley şi Lawrence, plecaţi la sfârşitul lui ianuarie 1914 din Bersheba cu câţiva slujitori arabi, vor colinda întreaga Peninsula Sinai timp de şase saptamni, însemnându-şi pe hărţi pistele pentru cămile, puţurile de apă, punctele strategice, tot ceea ce ţinea de necesităţile unei campanii militare în această zonă de desert.

La un moment dat, autorităţile militare otomane de fă Akaba, sesizându-se de preumblările „arheologilor” englezi, au încercat să pună capăt activităţilor lor. Dar Lawrence, conducând cu mult tact discuţiile cu jandarmii turci, a ştiut cum să iasă din încurcătură, convingându-i, cu ajutorul unei sume de bani, despre importanţa istorică a descoperirii ’drumului lui Moise, de care interlocutorii nici nu auziseră vreodată şi nici nu-i interesa să-l cunoască. De altfel, nici cei trei

agenți de informații nu acordau prea multă atenK- legendelor biblice, acestea oferind doar camuflajul necesar pentru acțiunea lor de spionaj militar.

Odată misiunea îndeplinita, Lawrence şi Woolley s-au rentors la Karchemish pentru a-şi relua activitatea de arheologi. Ei au călătorit pe linia de napoiere a pelerinilor de la Mecca, prin Maan, Damasc, Homs şi Alep.

— Continund munca pe şantierul arheologic, Thomas Edward a început, ca un divertisment, să scrie o carte despre cele şapte mari oraşe ale" Orientului: Cairo, Bagdad, Damasc, Smirna,

Alep, Istanbul, Medina, pe care a intitulat-o „Cei şapte stipi ai înțelepciunii", pornind de la un text biblici „ntelepciunea şi-a clădit o casă şi pentru ea şi-a tăiat şapte stipi". Cartea povestea aventurile şi impresiile sale din cele şase frumoase şi strălucitoare oraşe ale Orientului, pe care avusese prilejul să le viziteze până atunci. La Medina, unde nu reuşise să. Ajungă, oraşele sfinte ale islamului fiind interzise creştinilor, şi urzise planul să se strecoare, urmând o caravană de pelerini, travestit într-un conducător de cămile. Declanşarea războiului mondial l-a împiedicat să-şi realizeze proiectul. Nereuşind să. Termine cartea începuta, a ars manuscrisul conceput până atunci, dar titlul îl va păstra, dndu-l operei sale de bază care l-a făcut celebru ca scriitor: „Cei şapte stipi ai înțelepciunii", povestea marii revolte arabe, lucrare tradusă în numeroase limbi, în perioada dintre cele două războaie mondiale, şi care a fost folosită pentru scenariile mai multor filme de răsunet despre superspionul Lawrence, denumit „regele nencoronat al Arabiei". Rentorsi în Anglia, în 19L4, Woolley şi Lawrence au fost presați să publice, din motive politice, raportul lor privind, explorarea Sinaiului în căutarea „drumului lui Moise", în acel moment nefiind încă clară poziția pe care se va situa exact Imperiul otoman în cadrul conflictului mondial ce se contura la orizont. „Turcia – menționa Lawrence într-o scrisoare – era foarte iritată în legătură cu studiul topografic din Sinai, căci ea înțelegea că fusese vorba de un studiu militar. Kitchener, interesat el însusi de acest studiu, insista ca Palestine Exploration Fund să publice un raport al studiilor noastre arheologice pentru a ieşi cu fața curată. Woolley şi cu mine aveam instrucțiuni să facem asta imediat".

Cei doi „arheologi" se apucară de lucru, dar falsul lor raport despre „drumul lui Moise" deveni inutil odată cu începerea conflictului mondial, în schimb, informațiile şi hărțile militare întocmite de ei se vor dovedi extrem de

folositoare statului major britanic în cursul apărării Canalului Suez de atacurile armatei otomane, cât şi pe timpul campaniei din Sinai şi

Palestina.

Imediat după declanşarea războiului, Lawrence şi Woolley şi gândiră să intre într-unul din serviciile lui War Offict (Ministerul de Război). Woolley obtrtu un brevet de ofițer dt artilerie şi fu repartizat unui corp de trupe ce trebuia să s deplaseze pe frontul din Franța. Acolo ar f dorit să ajungă sj. Thomas Edward, care mai avea trei frați. Ce se pregăteau s3 plece pe acelaşi front: Robert, cel mai în vârsta – ca medic Frank – ca ofițer de artilerie; Willy – urmă un antrenamen pentru observatori de aviație. Thomas Edward, din cauza taliei sale reduse, la început a fost refuzat în serviciul activ. Dar. Ia sfârşitul anului 1914, atât el, cât şi Woolley şi Newcombe, toți cei trei căutători ai „drumului lui Moise", au fost trimişi să lucreze la statul major de la Cairo; Thomas. Edward Lawrence avea acum 26 de ani şi primise gradul de sublocotenent, în viața să se deschidea un nou capitol.

Odată cu declararea stării de război dintre Imperiul britanic şi cel otoman, Cairo fusese transformat într-o adevărată tabăra de război, toate hotelurile fiind rechiziționate pentru diverse servicii operative sau administrative ale armatei engleze, oglindind spiritul birocratic al organizării trupelor din afara metropolei. Comanda armatei britanice din Egipt era exercitată de generalul Maxwell, despre care se spunea că ar fi fost un om drept, foarte muncitor, bun cunoscător al Orientului, dar lipsit de senteia geniului militar în condiții de război. Pentru a apăra Canalul Suez şi a menține ordinea în țară, el crease un organism greoi şi complicat, plasând majoritatea efectivelor într-o zonă îngusta a deltei Nilului şi de-a lungul căii de apă ce leagă Mediterana de Marea Rosie, lăsând spațiul larg al Peninsulei Sinai liber înaintării nestnjenite a inamicului. De aceea se zicea, cu ironie, că nu armata engleză apara Canalul ci, invers. Canalul apara pe cei 100 000 de soldați britanici însiruiti pe malul sau vestic.

Dacă Sir John Maxwell deținea, în acel timp, ritreaga putere militară, şeful administrației civile era Sir Henry Mac Mahon, cu idei mai pragmatice, şi care a reuşit să înțeleagă, în scurt timp, importanta sprijinirii unei revolte arabe în spatele frontului otoman, ducând tratative în acest sens cu notabilitățile din Hedjaz, unde se va aprinde, în 1916, flacăra insurecției. Sir Reginald Wingate, al treilea personaj britanic important de la vest de Suez, comanda, în Sudan,

armata anglo-egipteana de ocupație, purtând titlul de „Sârdar", ceea ce îngloba atât atribuții militare cât şi civile.

Când Lawrence, Woolley şi Newcombe au ajuns la Cairo, spre sfârşitul anului -1914 şi începutul lui 1915, Intelligence Service din capitala egipteană era în plină organizare. Maxwell numise în fruntea serviciului secret militar şi civil pe colonelul Gilbert Clayton, un ofițer de artilerie detaşat din armata Sudanului, care, îndeplinind în trecut diverse funcții în aparatul administrativ, cunoştea bine resorturile vieții politice din lumea musulmană. El lasă întreaga libertate echipei trimise de ia Londra, numărând în rândurile sale, în afara celor trei căutători ai „drumului lui Moise", pe Philip Graves, ziarist, fost corespondent al lui „Times" în Turcia, şi Audrey Hebert, membru al parlamentului, cărora li se vor alătura şi alte personaje, printre care şi directorul lui Ashmolean Museum din Oxford, Hogarth, conducătorul săpăturilor arheologice de la Karchemish. Acesta din urmă fusese mobilizat în Royal Navy Volonary Reserve, unde primise graduJ de căpitan de covertă, fiind trimis apoi în Egipt pentru a lucra în serviciile lui Clayton, cu grad de maior.

Echipa lui Clayton se instală în hotelul „Savoy" din Cairo, trecând imediat la treabă. Newcombe organizează serviciul de spionaj: Woolley pe cel de propagandă; Audrey Hebert fu însărcinat cu poliția politică. Lawrence era, în principiu, ofițer cartograf, dar avea şi alte misiuni.

Se pare că de-abia sosit în Egipt, Lawrence reuşise să stabilească destul de repede contactul cu agenții pe care-i lăsase în Siria. După toate aparențele, el era organizatorul unei rețele de -spionaj în această țară, de care avea să se ocupe şi în continuare, păstrând o strânsă legătură cu agenții săi pe tot parcursul. Războiului. Dintr-o scrisoare trimisă la 15 ianuarie 1915, din Cairo, lui Hogarth, adică la mai puțin de o lună după sosirea sa în Egipt, se pot desprinde mai precis unele aspecte ale misiunii ce o îndeplinea. Lawrence era în măsură, atunci, să-i indice prietenului său din Oxford toate posturile în care fuseseră afectați armatei otomane arheologii germani (şi ei cu activități duble) pe care îi întinise în cursul şederii în Siria înainte de război. Lawrence cunoştea, de asemenea,.la amănunt, ceea ce se petrecea la Karchemish, inclusiv numele lucrătorilor indigeni rămaşi paznici la şantierul abandonat.

Din primele săptămâni ale activității sale la Cairo, Lawrence devenise o rotită extrem de importantă în angrenajul lui Clayton şi, oricât de mari ar fi fost

calitățile sale, era totuşi de mirare că un simplu sublocotenent putea să se. Bucure de o autoritate atât de complexă, ceea ce lasă să se înțeleagă că, încă din acea perioadă, Thomas Edward avea legături directe cu personaje politice şi militare de la Londra, trimițându-le informații țară a le mai trece prin statul-major de la Cairo. El purta o corespondentă permanentă cu Hogarth, înainte ca acesta să vină la Cairo. Or, Hogarth ocupa, în acel moment, un post important într-un serviciu de informații şi era legat printr-o stmsa prietenie de Sir Edward Grey, pe atunci ministru al afacerilor externe. Lawrence avea, probabil, şi alți amici în serviciile respective din Anglia deoarece, odată Hogarth trimis la Cairo, el şi-a păstrat, în mod evident, contactele independente fie cu War Office, fie cu Colonial Office, fie cu statul-major imperial. Nu s-a aflat niciodată numele personalităților cu care era în legătură, dar numai existența unui fir direct este de natură să explice laturile ascunse ale carierei lui în Egipt şi în alte părți unde va ajunge în anii războiului.

în 1915, Intelfigence Service din Cairo, continundu-şi linia sa politică în direcția separării Istanbulului de populațiile din Arabia, se străduia să atragă în joc pe micii suverani semiindependenti de.pe coasta estică a Marii Roşii, în martie al aceluiaşi an, Lawrence şi Newcombe s-au deplasat în Kunfida, între Djeddah şi Aden, unde şi avea reşedința Idrissi, emirul ținutului Assir, pentru a încerca să-l determine să se revolte împotriva otomanilor. Idrissi ezită, neavnd curaj să se ridice împotriva forțelor otomane care, de bine, de rău, continuau să controleze aproape întreaga Peninsula Arabică prin garnizoanele cantonate în diverse puncte fortificate. Lumea arabă nu era încă pregătită de revoltă şi, în plus, strategia Intelligence Serviceului din Cairo se afla în divergenta cu politica guvernului Indiilor, de care depindeau operațiunile în Marea Rosie, acesta considerând că exaltându-se sentimentul de independentă în Arabia se risca pericolul unor tulburări din partea indienilor musulmani, impacientați de tutela englezească.

În martie 1916, Thomas Edward, care era acum căpitan, primind instrucțiuni secrete direct de la Londra, se deplasa, împreuna cu Audrey Hebert, în Mesopotalnia cu misiunea de a încerca să salveze armata britanică înconjurata de trupele otomane la Kut-El-Amara, pe cursul inferior al fluviului Tigru. Britanicii debarcaseră pe teritoriul actualului Irak, în oiembrie 1914, sub comanda generalului Nixon, ocupând portul Bassra. Anul următor, armata britanică continua înaintarea, pvnd ca obiectiv cucerirea Bagdadului. Distanță de

la țărmul: onei Golfului şi până la vechea capitală a califilor arabi măsura ’00 km, pe care trupele britanice trebuiau s-o străbată prin ’egiuni mlăştinoasei inospitaliere, sau prin zone aride de deşert, -a 28 septembrie 1915, Divizia a 6-a britanică purta o bătălie înverşunată împotriva armatei otomane, formată îndeosebi din ipidati arabi, la 160 km de Bagdad, în apropierea oraşului Kut-Sl-Amara. Automobilele blindate, aviația şi canonierele fluviale intrară în acțiune înfrângând rezistența inamică. A doua zi cavaleria engleză ocupa Kut-El-Amara, întreaga armată iritanica continundu-şi apoi înaintarea de-a lungul Tigrului.) ar, la 22 noiembrie, ajungând în preajma ruinelor antice ale: apitalej sasanizilor de la Ctesiphon, nu departe de capitala irakiană, cei 20.000 de oameni ai generalului Townsend, ce conducea acum operațiunile, dădură peste corpurile de armata 12 şi 13, formate din trupe anatoliene care veniseră de U Bagdad şi Mossul sub comanda unui tânăr general turc, Kalli Pasă, însoțit s sfătuit de bătrânul feldmareşal prusac von de" Golz, vechiul reorganizator al armatei otomane. De data aceast sorții bătăliei fura nefavorabili britanicilor. Townsend pierdi 4000 de oameni, fiind nevoit să se retragă precipitat, cale r 125 kms pentru a se închide în oraşul Kut-El-Amara, ce vă repede înconjurat de soldații lui Kallil Pasă, comandați, în mai parte, de ofițeri germani. Astfel începu lungul calvar ’i garnizoanei de la Kut-El-Amara. Eforturile repetate ale corpuli expediționar britanic de a-i despresura pe camarazii lor asediaj se dovediră zadarnice, pierderile fiind extrem de ridicate fiecare dată.

Când trecu şi iarna, fără să se găsească nicio soluție drame trăite de garnizoană înfometata şi lipsită din ce în ce mai mu de muniție, War Office încerca cu disperare o ieşire din situați creată, trimițându-i pe Lawrence şi Hebert să negocieze cu Kall Pasa eliberarea armatei încercuite. Cei doi ofițeri engles debarcară la Bassra, apoi, urcând de-a lungu! Tigrului, ajunser la linia frontului. Statele-rnajore ale corpului expediționar eraj instalate pe nave ancorate în apele fluviului, în timp ce trupe? combatante notau în noroi pe mal, decimate de febradizenterie, fiind înregistrate chiar şi cazuri de holeră.

Şefii armatei din Mesopotamia primiră destul de inamic sosirea celor doi emisari de la Cairo. Ei ignorau rolul instrucțiunile exacte ce le aveau aceştia. Mulți dintre ofiteii comandanți sperau să rupă, prin forța armelor, cercif înconjurător al asediatorilor şi să elibereze garnizoana Kut-uli" Ei bănuiau că Lawrence şi Hebert veniseră să negocie retragerea turcilor, ceea ce li se părea

puțin cavaleresc, conți spiritului şi tradițiilor armatei britanice.

„Sosirea mea nu satisfăcea deloc pe şefii armatei campanie. DQ generali avură bunăvoința să mi explice misiunea mea (pe care ji-o cunoşteau deloc) era dezonorai pentru un ofițer (ceea ce nici nu eram de fapt)", avea şi! amintească mai târziu Lawrence. Sir Percy Cox, Chief Politii Officer (rezidentul politic) în Mesopotamia, refuza, la rândul * să se asocieze la negocieri.

Lawrence şi Hebert dispuneau însă de acreditari solide şi-ciuda rezistentelor întâmpinate se îndreptară, însoțiti decolonel al corpului expediționar, spre liniile otomane protecția unui simplu drapel alb. Legați la ochi, ei fură cpândl în față lui Kallil Pasă, comandantul şef al trupelor inamice, îi om tânăr, în vârstă de 32 de ani, a cărui rapidă ascensiune datora, în bună măsură, rudeniei cu Enver Pasă, liderul triumviratului ce conducea în acel moment imperiul. Generalul otoman îi primi cu demnitate, se arata distant şi refuza cu indignare oferta unui milion şi apoi a două milioane lire sterline de aur pentru a lăsa garnizoana de la Kut să iasă liberă din oraş. Singurul lucru ce-l accepta a fost schimbul a I 000 de răniți contra unui număr egal de prizonieri anatolieni, nnând însă să precizeze că între ei să nu fie soldați arabi, pe care tot ar fi fost obligat să-i împuşte pentru dezertare. Emisarii englezi încercară să obțină asigurarea că atunci când Kallil va intra în Kut-El-Amara nu va persecuta populația civilă ce se arătase favorabilă armatei britanice. Kallil zmbi cu condescendență la solicitarea englezilor, dar nu vru să promită nimic, menționând totuşi că nu va folosi „mijloace extreme". Şi, în parte, se ținu de cuvnt, spânzurând doar nouă persoane după cucerirea Kutului, ceea ce, pentru tânărul general otoman, ce se „distinsese" în mod deosebit în cursul masacrelor savrsite în Asia Mică, cu un an mai înainte, împotriva populației armene, era o dovadă extremă de moderație şi bunăvoință. La 28 aprilie, după un asediu de 143 de zile, generalul Townsend capitula împreuna cu 3 000 de soldați englezi şi 6 000 de indigeni, după ce distruseseră tunurile şi muniția rămasă. Jumătate din aceştia nu se vor mai întoarce din prizonierat, murind prin lagărele otomane. Townsend va fi eliberat în ultimele zile ale războiului, fiind trimis să anunțe englezilor cererea de armistițiu şi acceptarea capitularii întregii irmate a Imperiului otoman.

Lawrence şi Hebert făcuseră tot ce era cu putință să salveze garnizoana Kut-ulu, dar, după cum am văzut, eforturile lor se dovediseră infructuoase, în

luna mai, după o călătorie inconfortabilă pe zăduful Marii Roşii, cei doi se rentoarsera în Egipt, aducând cu ei un raport incendiar asupra modului învechit, birocratic, lipsit de inteligentă, dezorganizat în care; orpul expediționar britanic purta războiul din Mesopotamia, Raportul era destinat Ministerului de Război de la Londra, dar generalul Archibald Murray, care tocmai luase comanda armatei lin Egipt, pierdu o noapte pentru a-l mai „albi" înainte de: xpediere. Comandamentul din Cairo" înțelegea perfect ca rasticele critici formulate de Lawrence nu vizau numai armata în Mesopotamia, ele adresându-se armatei engleze, în general, şi elei din Egipt, în particular. Lawrence, care, de altfel, nu era rea popular la cartierul general din Cairo, va fi considerat în ontinuare o adevărată oaie neagră în rândurile pedanților şi irocratilor ofițeri britanici.

Sir Arhibald Murray, până în ianuarie 1916 şeful statul major imperial de la Londra, fusese numit, pentru scurt ți comandant al forțelor britanice de pe Canalul Suez, urmândil în martie, lui Sir John Maxwell la şefia întregii armate d Egipt. Murray se conducea după tradițiile cele mai stricte armatei engleze. Om de birou, nu se interesa nici de trupa, ni de detaliile operațiunilor militare şi nu mergea niciodată teren, în ce priveşte complicațiile politicii indigene, nici nu dor să le cunoască. Era deci net impermeabil la metodele lui Clayt şi ale echipei sale care, în acea perioadă, acordau întrea, atenție problemelor arabe.

Clayton forma în serviciile sale un departament specii numindu-l. Arab Bureau, căruia îi fura afectați, printre al Hogarth şi Lawrence. Era „un mic stat-major politic, de spio şi război", lucrând direct cu sir Mac Mahon, naltul corni britanic în Egipt. Acest departament specia! folosea 15 ofițeri desfăşura activități din cele mai diverse, printre care publicarea unui „Arab Bulletin", foaie de informații propaganda ce era difuzata nu numai în rândurile ofițeri englezi, dar şi ale paturilor conducătoare egiptene. Pe pri plan al preocupărilor lui Arab Bureau se afla Hedjazul şi rev ce era pe cale să izbucnească în această regiune a Arab Hedjaz, regiunea întinsa de-a lungul țărmului estic al M Roşii, de la Golful Akaba şi până la sud de Djeddah, principi sau port, de unde începea Assir-ul şi mai departe Yemenul, înfățişa ca una din zonele cele mai populate, mai propice din întreaga Arabic. Pe văile dintre munți, natura, înverzind sezonul ploios, oferea hrana turmelor de oi, capre sau cămil şi chiar posibilitatea unor culturi agricole restrânse, a plan de pomi fructiferi, în zona litoralului, câteva mici po favorizau desfăşurarea negoțului cu țările din apropiere, apele Mării Roşii, extrem de

bogate în peste, furni alimentația de bază locuitorilor așezărilor modeste de malurile sale. Reşedința politico-administrativă a Hedjazul afla la Mecca, oraşul sfânt al Islamului, şi pelerinajele anuale musulmanilor veniți din întreaga lume aduceau câşti suplimentare localnicilor.

neepând din secolul al VIII-lea, demnitatea de guvernato; locurilor sfinte fusese încredințată membrilor familiei B, Hasem descendența din profetul Mahomed, prin fiica Patimă, şi nepotul său, Hassan –, cu titlul de mari şerifi, d timpul domniei sultanului Abdul Hamid al II-lea put efectivă o deținea guvernatorul otoman, sprijinit de garnizoail militare răspândite în diverse puncte ale țării, în anii primului război mondial, la Mecca era mare şerif Hussein ben-Ali, din familia hasemita, în vârsta de 70 de ani. Aproape jumătate din viața fusese ținut ostatic la Istanbul, împreuna cu copiii, drept garanție a loialității tatălui său, Aii. Profitând de lungul popas forțat în capitala imperiului, Hussein dădu o educație modernă celor patru fii ai săi – Aii, Abdallah, Feisal şi Zeid –, trimițându-i la şcoli cu profesori europenidin Istanbul unde vor învăța, pe lânga turcă, limbile engleză şi franceză. La moartea tatălui său. Aii, în 1908, emirul Hussein, care era şi el destul de vârstnic, a fost numit mare şerif la Mecca. Dar abia peste trei ani va avea posibilitatea să se rentoarca în Hedjaz pentru a-şi lua în primire atribuțiile, între timp, doi dintre fiii săi – Feisal şi Abdallah – fuseseră aleşi deputați în parlamentul otoman din partea rtgiuniloi1 arabe, ultimul ocupând chiar funcția de vicepreşedinte al Madjilisului.

Autoritatea marelui şerif Hussein creştea şi. În 1913, când guvernul de la Istanbul a dorit să aplice integral „legea provinciilor", care consfințea şi transmitea exercitarea întregii puteri guvernatorilor trimişi de nalta Poarta, poporul Hedjazului manifesta atât de puternic înct guvernul otoman renunța la jurisdicția sa în această regiune a Arabici, emirul fiind lăsat să se bucure de toate drepturile tradiționale. Cu toate prerogativele mai largi ce îi le admisese guvernul de la Istanbul, Hussein ar fi dorit să fie stapân independent, să se scuture definitiv de suzeranitatea otomană şi să vadă plecate garnizoanele turceşti, în acest scop el şi îndrepta privirea spre englezii ce se găseau pe celălalt țărm al Marii Roşii.

Emirul Abdallah, fiul mijlociu al marelui şerif şi vicepreşedinte al parlamentului otoman, cunoscuse, în 1912, la Cairo, în timpul unui popas, pe lordul Kitchener, rezidentul britanic al Egiptului. Doi ani mai târziu, rentinindu-l

cu prilejul unei vizite făcute kedivului egiptean, Abdallah i-a cerut generalului britanic să-i precizeze dacă tatăl său, în cazul unei rupturi cu Istanbulul, ar putea conta pe sprijinul Angliei. Kitchener i-a răspuns negativ, subliniind că relațiile diplomatice ale Londrei cu Istanbulul fiind în acel moment amicale, guvernul său nu poate să se amestece în treburile interne. Ale Imperiului otoman, sprijinind o rebeliune. Desigur, era vorba de o poziție conjuncturală, pentru că Anglia se amestecase şi până atunciji se va amesteca şi în continuare în treburile interne ale altor țări, tocmai aceste îngerințe constituind o parte a temeliei imensului său imperiu colonial. Şi, se înțelege, odată cu declanşarea războiului în care Imperiul otoman îi era inamic, politica guvernului britanic față de Hedjaz va face o întorsătură de o sută optzeci de grade, Anglia căutând de data aceasta să-l incite ea pe marele şerif împotriva Istanbulultti. În acest scopJ reprezentanții guvernului de la Londra vor începe currf* negocieri cu suveranul Hedj'azului.

Contacte preliminare fuseseră stabilite încă din iarnă h 1Q14 – 1915, lordul Kitchener oferind, la 31 octombrie 'Q"

anjii şerifului împotriva —*

— . J-. — ' „"

'daugând: „Toți a e Slinuri ~.. J- .

— .. VJ-'W.

— . „...ujaUJUI.

contacte preliminare fuseseră stabilite încă din iar 1914 – 1915, lordul Kitchener oferind, la 31 octombrie... — Garanjii şerifului împotriva oricărei agresiuni. Generaluj Kitchener, fiind chemat la Londra pentru a prelua conducere, Ministerului de Război, în scen3 – intră acum Henr * — . „vnuia pentru a prelua ce

.'Ujjimerufui de Război, în scena va intra acun. Uenr Mac Mahon, najtul comisar britanic din Egipt, relund sondaje pentru ralierea lui Hussein cauei aliate. Jn paralel; – „--britanice răspândeau deasupra Arabici manifp'1 ~~-dubla promisiune: rwi" * – -*

„– „. Nei

. „. „. Uiuanic din Egipt, relund sonda peiuru ralierea lui Hussejn cauei aliate. În paralel; avioa britanice răspândeau deasupra Arabici manifeste conținând dubla promisiune: recunoaşterea independenței arabe cu deplii

suveranitate asupra oraşelor sfinte – Mecca şi Ierusalim -precum şi sprijinirea renaşterii -unui califat arab.

Negocierile dintre Mac Mahon şi serifuJ Hussein au durai opt luni, desfăşurându-se sub forma unui schimb-de scrispr La 14 iulie 1915, şeriful avea să pună mai multe condiţii îi vederea ralierii sale, brmulndu-le în felul următor; Anglia Vj recunoaşte independenta Jarilor arabe de Ja paralela 37, (lini! Mersina-Adana, aflată astăzi în Turcia) până la frontiera ci Persia şi fă Oceanul Indian (cu excepţia Adenului – colon' engleza), pius întregul litoral aj Marii Roşii şi al Mediterane; Anglia va aproba proclamarea unui califat arab; în schimb, va bucura de un regim preferenţial în domeniu economic; s mai prevedea asistenţă militară şi navală, ale căror clauze urmaj să fie discutate în caz de conflict. Anglia trebuia să se în. ~ angajeze de a sprijini abolirea privilegiilor străine în ţările arab Tratatul era prevăzut pentru un termen de 15 ani.

Mac Mahon a răspuns Ja 30 august 1915, menponând că îi pot fi precizate detaliile în plin război, cu atât mai mult cu cât anumite teritorii ocupate de otomani trupele arabe au lupt; alături de ei împotriva aliaţilor. Pentru a oferi totuşi compensaţie, naltul comisar englez preciza: „Noi derlar~ dată în plus ca guvernul Marv; sfârşit, la 25 ianuarie 1916. Mac Mahon comunica Hussein că a luat notă de dorinţa acestuia de a evita tot ceea ar fi putut deranja alianţa Marii Britanii cu Franţa, adaugi că, după victorie, amiciţia dintre aliaţi şi arabi va fi mai strj datorită luptei lor comune pentru cauza dreptăţii şi libertâj „La această mare cauza, Arabia este de acum asociată". Dar-facea nicio precizare asupra teritoriilor rezervate Franţei, ij asupra manierei de exprimare a „stmsei prietenii". Nimic, altfel, nici despre tratatele încheiate cu anumiţi şefi arabi, asemenea, numele Palestina nu figura în textul scrisorii.

În paralel cu negocierile purtate de Mac Mahon cu şeriful la Mecca, acelaşi lord Kitchener instituia la Londra, în toam lui 1915, convorbiri bilaterale cu Franta în vederea determin viitorului Orientului Arab şi împărţirii moştenirii ce va rezq din decesul Imperiului otoman. Tratativele anglo-franceze-j această temă au continuat în cursul anului 1916, princip negociatori firând Sir Mark Sykes, membru al Camd Comunelor, din partea Marii Britanii, şi Georges Picot, t consul în Siria, din partea Franţei.

Mark Sykes primise instrucţiuni precise din. Par guvernului sau de a nu economisi niciun efort pentru a li " susceptibilitatea franceză în privinţa Siriei,

dar să se problema Palestinei de aceea a Siriei şi să apere interesele N Britanii în Arabia, unde tocmai se puneau jaloanele unei po vizând declanşarea revoltei antiotomane. Din acest trg e colonialist va rezulta acordul cunoscut sub numele de Sy Picot, care va prelungi stapânirea străină într-o serie de, arabe mai bine de un sfert de veac după prăbuşirea Imperf otoman.

Conform acordului Sykes-Picot, semnat la 23 martie îl Anglia şi Franta cădeau de acord să-şi împartă teritoriile de dominația otomană din Orientul Arab în felul următor: zone – „roşie şi albastră" –, partea de nord-vest a Golfului şi, respectiv, litoralul mediteranean al Siriei intra administrația directă a acestor puteri; se preconiza, de asem o zonă „brună", internaționalizata (Palestina), precum şi z A şi B, cu suveranitatea arabă, dar sub influența france respectiv, engleză (Siria interioară şi Mesopotamia). O pail Peninsulei Arabice rămânea emiratelor Hedjaz şi Nedj excepția sudului unde englezii dispuneau de o puternică b Aden, precum şi a seicatelor de pe țărmul Golfului, aflate! sub protectorat britanic.

Testamentul „moştenirii" otomane se considera închei parafat, binenteles'fara asentimentul şi cunoştința aştept defunct. Toată lumea părea mulțumită, deşi unii erau păcăliți fără să ştie. Şeriful Hussein habar n-avea de existența acordului Sykes-Picot; Franța nu cunoştea înțelegerile Mac Mahon-Hussein. Tehnica engleză a unei îndelungate şi contorsionate practici diplomatice, maestră în a plasa bombe cu explozie întârziata pe oriunde acționa, s-a făcut simțită şi în acest că? ceva mai târziu. Scopul ei imediat va fi însă atins: deschiderea unui nou front în spatele otomanilor prin marea revoltă a arabilor.

Revolta araba izbucni pe neaşteptate, tocmai când Ronald Stors, adjunctul politic al naltului comisar britanic de la Cairo, însoțit de Hogarth şi Cornwalis, ofițeri ai lui Arab Bureau, debarcau, la 5 iunie 1916, în Hedjaz, aducându-i marelui şerif de la Mecca zece mii de lire sterline aur (sau suverani, cum era denumită moneda engleză de aur) şi promisiunea furnizării a cincizeci de mii de puşti, imediat ce s-ar fi hotărât să treacă la* acțiune conform înțelegerii cu Mac Mahon. Dar această ultimă încercare de a forța mna şerifului era inutilă deoarece Hussein, fără să- mai consulte pe englezi, ridicase din proprie inițiativă steagul revoltei.

Şeriful ezitase vreme îndelungata pentru a lua o decizie definitivă, încă de la intrarea Imperiului otoman în conflictul mondial, autoritățile de la Istanbul ar

fi dorit proclamarea, de la Mecca, a „războiului sfnt” (Jihad) împotriva necredincioşilor englezi, francezi şi ruşi. Sheikh-umslam „cel mai nalt prelat musulman al imperiului, dăduse., la 7 noiembrie 1914, o „fetva", prin care insista asupra datoriei sacre a fiecărui, musulman de a-i combate pe aliați, Hussein însă evitase să se angajeze de o parte sau de alta, aşteptând să vadă cursul războiului. El refuza să declare „Jihad"-ul, dar proceda cu multă abilitate, menționând guvernului otoman ca țara sa, lipsită de resurse, nu ar putea trăi fără aurul pelerinilor ce vin la Mecca şi nici fără aprovizionarea cu alimente în cazul în care englezii ar bloca porturile arabe de la Marea Rosie, ceea ce ar însemna înfometarea supuşilor săi. Pentru a-i linişti pe guvernanții otomani şi a-i asigura de loialitatea sa, şeriful şi trimise pe unul din fii, Feisal, la Istanbul, acesta având să asiste, în uniforma de ofițer turc, la campania Dardanelelor şi să vadă cu propriii săi ochi eşecul sungeros al aliaților la Gallipoli. Mai târziu, Feisal s-a dus la Damasc ca ofițer în statul-major al lui Jemal Pasă, căutând să pară un supus cât mai loial al Imperiului Otoman. Aici, în secret, Feisal va întreține stmse legături cu naționaliştii sirieni ce se organizau, pregătindu-se de luptă împotriva stâpânirii otomane.

După succesul de la Gallipoli şi Kut-El-Amara, guvernu otoman se simțea destul de tare să zdrobească dizidenta arabă aşa cum făcuse în 1915 cu cea armeana. Unitățile arabe începun să fie fărâmițate şi repartizate în garnizoane îndepărtate aii imperiului, fiind înlocuite în punctele strategice din Peninsu. L Arabica cu trupe anatoliene. Enver Pasă şi Jemal, principali conducători ai guvernului de la Istanbul, însoțiti de Feisaf: lacura între timp o inspecție la Mecca, foarte siguri de putere* lor. Arabii simțeau tot mai mult ca după armeni, kurzi s chaldeeni, le va veni şi lor rândul să cunoască persecuții s masacre.

Hussein sta mai departe la îndoiala încotro să se îndrepte dar ultimele desfăşurări ale evenimentelor îi grăbiră decizia. Mai întâi, execuțiile publice ale naționaliştilor arabi, din mai 1916, spânzurati în piețele publice din Beirut şi Damasc la ordinul lui Jemal, care avu plăcerea sadică să-l invite pe Feisal de a asista la supliciul prietenilor săi. Şeriful auzise, de asemenea, nist zvonuri, mai mult sau mai puțin reale, în sensul că la Istanbul s-ar fi decis moartea, urmând ca în locul său să fie desemnat u anume Haydar Pasă, dintr-o familie inamică. Dar argumenti determinant al hotărârii sale de a începe răscoală îl va constiti sosirea în Hedjaz a unui detaşament otoman numărând 3 500 d.

oameni, cu două companii de mitraliere şi o baterie de munte C

tragere rapidă, comandat de maiorul german von Stotzingenj

Această unitate, bine pusă la punct, venea direct de la Istanbi'

şi avea misiunea să ajungă în Yemen, unde să instaleze un po; de T.F.F. Pe coasta Marii Roşii „prin care să mențină contacti cu agenții spionajului german din Africa Orientală. Şi s organizeze, în genera! acțiuni diversioniste în teritoriit respective, ocupate de englezi. Hussein nu cunoştea scop'

acestei misiuni şi s-a gândit că în cazul în care trupele otoma din Medina, întărite cu proaspătul detaşament sosit de

Istanbul, ar fi pornit spre Mecca, atunci revolta dever*

imposibilă şi, personal, s-ar fi găsit în mare primejdie,

Semnalul răscoalei a fost dat în ziua de 5 iunie 1916, ci şeriful Hussein se proclama rege al Hedjazului independei refuzând să-i mai recunoască țării statutul de vifaiet (provine otoman. Trupele turceşti din Hedjaz erau repartizate în Medina, Djeddah şi Mecca „cu mici contingente în portuletele la Marea Rosie: Rabegh, Yambo şi El Ouedj. Garnizoana de Mecca şi avea cartierul de vară la Taif, 60 km mai departe, ; tr-o zona muntoasă, nelăsând în cazărmile fortificate din orasi sfânt decât o mie de soldați. Revolta araba lua complet p surprindere autoritățile otomane şi insurgenții obținură succe după trei zile de

. Când asediat

"i guvernatorului otoman, Ghalib ajunseseră zvonuri alarmante Des

'-vă doi şeici şi de doi – — 'e pe

, al doi 1 Taif, la s: a Ja urechea anturajul său îl niiti; „: îi –, -..

— ,. . „Mt. V 11IUUUI.. ,.w. V ntreba pe Abdallah:

— Spune-mi, ce ştii în legătură cu zvonurile care

— Zvonuri privind revolta?

— Da.

— Nu pot exista decât trei ipoteze: sau este vorb minciuna; sau această revoltă este atât împotriva noastri împotriva voastră; sau ea este îndreptata numai în voastră şi vine din partea şerifului şi a poporului. Dacă fi aşa, eu nu m-aş găsi acum în față voastră, pentru că aj face cu mine ce ați dori.

ajunge în Yemen dar, din cauza evenimentelor în desfăşurai rămăsese provizoriu la Medina.

Comandant al garnizoanei din Medina era Fakri Pasă, ui ofițer extrem de

dur, dar foarte curajos şi cu certe călită) militare. Trupele turceşti respinseră asaltul beduinilor lui Fes împrăştiindu-i prin tirul concentric al mitralierelor şi artilerie ieşind din poziţiile lor fortificate, îi vor urmări 30 km la sud Medina şi numai natura reliefului ţării, foarte accidentat, şi lips de apă, pe o căldură infernală, le împiedica să înainteze mi! departe. Emirul Aii, fiul mai mare al şerifului, căutând întrerupă comunicaţiile feroviare ale otomanilor, distruse linij ferată a Hedjazului dintre Damasc şi Medina, dar pe o portiur nensemnata, pagubele provocate fiind uşor remediate.

În alte puncte din Hedjaz, unde se aflau garnizoan otomane, lucrurile merseră mai uşor. Djeddah, principalul pe al Hedjazului, fusese luat cu asalt, la 16 iunie, de către 4 000 călăreţi din tribul Hârb; la sfârşitul lui iulie căzuseră şi porturi! mai mici: Yambo şi Rabegh. Medina însă va ramne ca un cui inima revoltei arabe, rezistând şi ameninţând trupele serifuli până aproape de sfârşitul primului război mondial.

La 2 noiembrie 1916, în marea moschee de la N Hussein se proclama rege al ţărilor arabe în aclamatul! mulţimii. Acţionând ca ministru de externe al noului regat, în sau, Abdallah, anunţa telegrafic evenimentul puterilor aliat Rusia, şi la scurt timp Franta şi Anglia, îi transmisei recunoaşterea lor oficială, dar numai ca rege al Hedjazului. Unul din aliaţi n-a precizat însă care erau frontierele aceşti Hedjaz. Cam în acelaşi timp englezii recunoscuseră suveranitate lui' Abdel Aziz Ibn Saud (proclamat şi el monarh în Nedjt asupra unor teritorii din Arabia centrală şi răsărite. Ana, dar şi acest caz în termeni vagi, ceea ce va constitui o sursă de viitos şi grave încurcături politice.

În acel moment, situaţia revoltei nu se prezenta pi optimistă pentru englezi, care, trimiţând în Hedjaz câteva sute mii de lire sterline şi cele 50 000 de puşti promise, aşteptau răsculaţii să termine rapid şi complet cu trupele otomane această regiune pentru că armata arabă să se poată îndrej spre Siria, sprijinind ridicarea la luptă a populaţiilor numeroase de acolo. Or, nu numai ca trupele otomane continuat să se menţină la Medina – păstrând legătura cu res imperiului pe calea ferată spre Damasc, apărată pe traseul de garnizoane întărite în fiecare gară –, dar din când în e întreprindeau raiduri şi împotriva unor localităţi deţinute forţele arabe. Storre şi Hogarth făceau dese drumuri în Hedji

iducând de la Cairo saci cu suverani de aur pentru şerif, în timp; e noi transporturi de arme erau debarcate în porturile de la. Tfarea Rosie. Dar revolta

araba continua să bată pasul pe loc. În timp ce trupele lui Abdallah şi Feisal îi hartuiau pe soldații btomani în jurul garnizoanelor ce le mai stapâneau aceştia, ; eilalti doi frați ai lor, emirii Ali şi Zeid, descurajați de turnura evenimentelor, părăsiră frontul şi se retraseră la Rabegh sub irotectia artileriei navelor britanice ancorate în față portului. Comandamentul englez de la Cairo era absorbit în acea Ireme de preparativele ofensivei din Sinai, pe direcția Palestinei. În august 1916, o armată de 18 000 de soldați otomani, înaintând în Sinai, de-a lungul litoralului mediteranean, spre analul Suez, se ciocnise cu englezii la Romani, în apropierea-lazei Katia, la sudist de Port Said. Bătălia se termină lezastruos pentru, armata otomană. Infanteria engleză şi pdiana, sprijinită de cavaleria australiană, repurtară o victorie itegorica, capturând 4 000 de prizonieri, o baterie Krupp, noua litraliere şi 500 de cămile, în plus, otomanii mai înregistrară în îndurije lor îl 250 de morți şi 4 000 de răniți. Statul-major ritanic din Egipt înțelese, după acest al doilea atac otoman de anvergură în Sinai, că pentru a putea asigura securitatea canalului Suez va fi nevoie să treacă la contraofensivă şi să ocupe peninsula. Înaintând mai departe, în Palestina, în decembrie, după ce cuceri prin surprindere EI-Arich, cea mai importantă localitate din Sinai, situată pe litoralul mediteranean, cavaleria australiană şi neozeelandeză ajunse la vechea frontieră între Egipt şi Imperiul otoman, luând inamicului încă 3 100 de rizonieri şi ÎI tunuri. Din ace moment, campania din Palestina ră începuta; armatei britanice i. Va trebui însă un an ca să iunga la Ierusalim.

În condițiile deschiderii noului front palestinian, mandarnentul britanic din Cairo dădea o atenție mai mică edjazului, ezitând să folosească trupe proprii pentru a sprijini: volta arabă. Cu mare greutate fura trimise ceva întăriri la Rabegh: două companii de mitraliere şi două baterii de artilerie giptene, o escadrilă de patru avioane şi un mic detaşament rancez, precum şi câteva nave de război.

În ceea ce priveşte pe arabi, singura forță mai organizată o mstituia mică armată beduină, în curs de pregătire, sub manda lui Feisal, pe lânga care fu numit, ca ofițer britanic de gatura, Lawrence. El debarca la 9 noiembrie 1916 în portul ambo, îndreptându-se spre tabăra lui Feisal, aflată la Nakhel lubarek, punct situat la 150 km de Medina. Nu rămase decât ouă zile acolo, grăbindu-se să se întoarcă la Yambo pentru a

lua contact cu emirul Zeid, cel mai mic dintre fiii lui HUŞ pentru a-l

determina şi pe acesta să-şi trimită oamenii la lui Dar de-abia plecase din Mubarek când trupele otomane ij Medina făcură încă o incursiune, atacând şi împrast detaşamentele beduine. Trei batalioane, comandate pers'onal Fakri Pasă, se îndreptară spre Yambo, unde se afla o puței baza de aprovizionare a revoltei arabe.

Acest mic port ia Marea Rosie era construit pe o pen'ins coraliera, fiind înconjurat de un vechi zid de apărare. Lawre împreuna cu Garland, un ofițer genist care răspundea de funcționare a portului, şi cu alți câțiva ofițeri egipteni şi marii britanici căutară să organizeze apărarea, instalnd o linie srma ghimpata în spatele căreia plasară mitralierele şi artik uşoară ale egiptenilor. De la Rabegh fura trimise în grabă mici nave de război engleze şi franceze pentru a sust efectivele reduse ce se aflau în portul Yambo.

La miezul nopții se dădu alarma. Posturile avansate apărării se pomeniseră atacate -de patrulele turceşti. Neşti unde să tragă, artileriştii nu puteau să deschidă focul, marinarii avură ideea să lumineze câmpul din fata proiectoarele. Toate luminile de pe nave fura aprinse, la j impresia asediatorilor otomani că au în față lor o formidal forța de război. Fakri Pasă, înselat de aceasta strategeij renunța să rişte, mai cu seamă că trupele sale erau obosite marşul rapid sub cerul de plumb topit al deşertului şi sufei cumplit de sete. Aşa că, până la urmă, hotar să se retragă Medina, detaşamentul fiind hartuit nencetat pe drum de gruj mici de călăreți beduini care atacau prin surprindere, tra câteva focuri, pentru a dispare apoi ca nişte fantome prii stnci.

Dacă bluful cu reflectoarele de la Yambo n-ar fi reuşit şi trei batalioane otomane s-ar fi decis să atace, ocupând oi probabil că revolta araba s-ar fi găsit în mare dificult deoarece prin acest port se făcea aprovizionarea frontului ce bloca Medina dinspre est. Eliberate de presiune, tru puternicei garnizoane otomane din cel de-al doilea mare sfnt al Islamului ar fi avut, în cazul respectiv, mna liberă dej concentra 'fortele şi a coborî spre sud, ocupând Mecca, cee ar fi însemnat sfârşitul practic al revoltei afabe. Dar la Yai ca şi în multe situatii-limita din. Cursul desfăşurării evenimente istorice, când punctul critic este depăşit prin îl unei acțiuni oarecare, aprinderea inspirată a reflectoarelor micile nave de război din port a făcut că revolta araba poată continua cursul spre țelurile propuse.

Revolta araba, ieşită cu. Bine din încercarea de la Yambo.

ea nevoie urgentă de a fi disciplinata şi organizată temeinic ntru a se

dovedi eficienta. Generalul englez Wilson şi Ionelul francez Bremond fuseseră trimişi special de la Cairo, lediat după declanşarea insurecției, în calitate de reprezentanți comandamentului aliat. Ei se instalaseră la Djeddah, ipreuna cu ofițerii lor de legătură, stradiindu-se să găsească o recție de urmat pentru dezvoltarea în continuare a mişcării surectionale. Puşi în față situației complexe a revoltei, menită spontan, fără o pregătire prealabilă din punct de dere militar, fără o strategie bine determinată, cei doi ofițeri tenori aliați bjbiau încă, descurcându-se cu greu şi nereuşind intuiască direcția în care ar fi trebuit să fie canalizata tearea ce rămânea, mai departe, anarhica şi indecisă.

Ideea cea mai simplă părea a fi crearea unei armate arabe nilate, capabilă să ducă un război modern şi a cărei sarcina

Goritara trebuia să o constituie cucerirea Medinei; în continuare, regimentele arabe urmau să fie dirijate în direcția Ipiei pentru a ridica la luptă populațiile locale şi a prinde ntul otoman din Palestina între două focuri. Era însă îndoielnic ca arabii ar putea atinge chiar şi primul obiectiv (n irenta modest) prin forțe proprii, fără ajutorul trupelor aliate, deoarece Medina constituia o zonă fortificată, greu de străpuns chiar şi pentru o armată cu mai multă experiență de război.

Din motive diplomatice, englezii, în loc să concentreze de la început mijloacele furnizate revoltei, aşa cum ar fi fost normal, dispersaseră în vederea câştigarii simpatiilor emirilor şi altor locali. Fiecare din. Fiii marelui şerif, proaspăt proclamat rege arabilor, se arata gelos pe gloria celorlalți; toți doreau să aibă.pe sub comanda directă, state-majore personale, subsidii. Aşa făcut ca ajutorul financiar şi logistic al englezilor a fost rastiat între cei patru emiri, fiecare conducând o oştire prie. În calitate de consilieri ai acestora, Comandamentul it a repartizat un număr egal de ofițeri europeni pentru a-i tui şi ajuta direct la organizarea trupelor. Lawrence fusese trimis detaşamentului condus de emirul isal. Agentul britanic, care se minise cu Feisal în cursul mei sale călătorii în Hedjaz, îi considera că personajul cel mai tnvit să conducă revolta arabă. Cei doi, emirul arab şi ierul englez, aveau cam aceeaşi vârsta şi între ei se va stabili o eterne durabilă, legându-i pe toată durata războiului, wrence exercitând o puternică influența asupra lui Feisal. Începându-şi misiunea pe lânga Feisal, Lawrence va urmări obiectiv precis: să dea revoltei arabe o oojitica şi o strategie

coerente, să facă din detaşamentul acestuia nucleul actij mişcării, să acapareze pentru emir totalitatea ajutorului s'il asigure preluarea. Conducerii ansamblului negocierilor operatiunior. În vederea atingerii telurilor sale ambiti Lawrence s-a integrat complet în mişcarea insurectiojf devenind un adevărat arab în comportare, în aspect şi chit modul de a gândi. El se va mbraca în veşminte beduine şi purta nu numai în tabăra emirului, ci şi atunci când se va mijlocul trupelor europene şi chiar în cursul deplasărilor să comandamentele de la Cairo. Cunoaşterea limbii arai modului de viață şi a obiceiurilor populațiilor din regiune care şi le însusise încă din timpul şederii sale în Siria, înaint război, l-au ajutat să-i reuşească perfect travestirea, fiind ade luat drept localnic autentic de cei ce nu-l cunoşteau direct, al său inamici.

La sfârşitul operațiunilor din zona Yambo, generalul Wil şi colonelul Bremond, însărcinati cu supravegherea organij revoltei, se deplasară de la Djeddah la Rabegh pentru a cunoştință de situație la fața locului. Colonelul Bremond, comandase trupe indigene în Africa de nord franceză şi cunoştințe temeinice în ce priveşte lumea musulmană, a intrs la început în conflict cu Lawrence datorită opiniilor diferii legătura cu modul de a fi dusă campania din Arabia.

Discuțiile s-au purtat asupra necesității de a debarca din Egipt în Hedjaz şi asupra oportunității ocupării Mec Colonelul francez nu acordă prea multă importanță re arabe şi se situa, în această privință, pe aceeaşi poz; îți guvernul Indiilor şi cu comandamentul armatei britanice Mesopotamia, considerând că îngrijorătoare pentru intei puterilor europene explozia naționalismului arab. EI ascundea deloc intențiile colonialiste față de Siria ale guvei pe care-l reprezenta, în definitiv, intențiile britanice în Îi erau la fel de evidente?

Lawrence, surprins de modul mai puțin sofisticat al ofite francez de a pune problemele, ocolind hățişurile diploi care caracterizau politica colonialistă engleza, avea să „ntrevederea dintre acest batrn soldat şi un tânăr mbrac veşminte fanteziste fu într-adevăr curioasă, lăsându-mi unj amar", observație ce o va completa cu următoarea menf „Colonelul, la fel ca ceilalți compatrioți ai săi, era, în amoi la război, un realist, în situațiile cele mai poetice francezii nişte incorigibili prozatori. Ei proiectează asupra oricărui lumina directă a rațiunii şi a inteligenței, în loc să priveaa zare, printre gene, strălucirea esențială a lucrurilor, aşa cui un englez imaginativ. Astfel, orice colaborare pentru o operă (importantă

este dificilă între cele două rase", în ciuda acestor; onsideratii de valoare îndoielnica, Lawrence, lăsând la o parte rice sens poetic, va face tot ce-i va sta în putință să-l elimine iu cel puțin să-l neutralizeze pe acest om atât de primejdios jentru proiectele sale, ceea ce îi va reuşi până la sfârşit. Firemond, sătul de colaborarea dificilă cu aliații britanici, a ibandonat, la începutul lui 1918, ' comanda misiunii de la) jeddah, rentorcându-se în Franța ca şef de stat-major al unui; orp de armata cu care va sfârşi războiul în mod strălucit, Jbtinând gradul de general. Ulterior, în cartea sa, publicată la (Paris sub titlul „Hedjaz în războiul mondial", va face aspre: ritic activității lui Lawrence, căutând să demitizeze persoana igentului britanic în jurul căreia se țesuse aureolă de principal Ifactor al victoriei revoltei arabe.

Lawrence avea cu totul alte idei decât şefii militari englezi şi francezi despre modul în care ar fi trebuit să se desfăşoare (campania din Arabia. El le va consemna mai târziu în „Cei şapte jstipi ai înțelepciunii", expunându-le în felul următor: „Războiul iin Arabia nu era propriu-zis un război, ci o luptă de gherilă, Iun fapt politic şi psihologic asupra căruia teoremele unor maeştri ai strategiei militare, ca Jomini, Clausewitz sau Foch, nu-şi găseau aplicare. Forța unei gherile este de a ramne gherilă şi de a nu căuta să devină un război regulat". Trebuiau câştigate Ide partea revoltei, prin propaganda, bani şi arme, toate popoarele arabe, construindu-se astfel o largă şi puternică acțiune care să deregleze întregul spate al frontului otoman. (Protejarea liniilor de comunicații în regiuni imense şi, în general, pustii absorbea cea mai mare parte din efectivele armatei Iptomane din Orientul Arab şi viața acestora într-un mediu înconjurător ostil nu putea decât să le macine moralul, facându-le inapte' de luptă. Lawrence considera, de asemenea, ca luarea Medinei, în afara pierderilor grele ce le-ar fi comportat pentru asediatori în cursul unui asalt direct, n-ar fi servit practic la nimic. Dimpotrivă, imobilizarea în continuare la Medina a 15 000 de soldați otomani, plus efectivele de pază ale căii ferate a Hedjazului, singură linie de comunicații cu grosul armatei din Siria, constituia un succes strategic de necontestat,

Realismul părerii sale va fi confirmat de memoriile (generalului german Liman von Sanders, şeful de stat-major al Jarmatei otomane, acesta relatând că a propus de la început evacuarea Medinei, a cărei păstrare era ineficientă şi costisitoare, dar ca Enver Pasă, ministrul de război de la Istanbul, a respins ideca

sa din motive de prestigiu religios şi de propagandă. De

notat că o părere asemănătoare a fost exprimată, la timj respectiv, şi de viitorul conducător al republicii Turcia, geners Mustafa Kemal, care fusese solicitat, în ultimele zile ale ani 1916, să ia comanda unei armate otomane ce ar fi urmat; poarte numele de Forță expediționară din Hedjaz. Mustafa Kei (Ataturk) s-a deplasat la Damasc pentru a studia la faa loci situația şi de acolo i-a comunicat lui Enver Pasa că menține* Hedjazului n-are niciun rost, mult mai util fiind că trupele Medina să fie retrase pentru a întări frontul din Siria. En Pasă n-a acceptat propunerea lui Mustafa Kemal privtj abandonarea Hedjazului, dar a renunțat la ideea de a mai foi forță expediționară pe care o avusese în vedere.

Principala problemă privind desfăşurarea revoltei arabe care trebuia să fie rezolvată urgent era aceea a degaja definitive a coastei şi a drumului spre Mecca, amenințate incursiunile a 4 – 5000 de soldați otomani ce actioi nestnjeniti între Medina şi Marea Rosie, în ziua Crăciunului 1916, la Rabegh, avu loc o alarmă atâtt de gravă înct Wilsoi Bremond pregătiră evacuarea portului; Yambo fusese şah după cum am văzut, mai înainte, în noiembrie, de bh reflectoarelor.

Cei mai mulți dintre observatorii militari englezi şi franc din Hedjaz considerau că trimiterea unei mari unități aliate cu totul indispensabila pentru a pune revolta araba la adaj de o surpriză dureroasă. Statul-major de la Cairo decise, în din urmă, să țină în rezervă, în Egipt, o brigadă pregătită peni a fi expediată peste Marea Rosie la primul semnal. Genera Murray-, comandantul şef din acel timp al trupelor aliate, totuşi că nu va fi nevoie să recurgă la ea decât în caz abst extrem, în schim. B, pentru a intensifica acțiunile arabilor, grup de ofițeri britanici, în frunte cu colonelul Newcoi vechea cunoştința a lui Lawrence din timpul călătoriei comjj în Sinai, a fost dirijat urgeni spre Hedjaz.

Generalul Wilson, dorind să slăbească presiunea otomai direcția coastei şi a capitalei Hedjazului, imagina o mant destinată să producă deruta în rândurile inamicului. El decis răspundă ofensivei printr-o ofensivă îndreptând dispozitivul spre nord şi amenințând, dincolo de Medina, calea ferat Hedjazului. Obiectivul îl constituia El Ouedj, cel mai noi port din Hedjaz, unde se afla cantonata o garnizoană otonu

Acțiunea va fi programată pe două direcții de atac. Gi armatei lui Feisal urma să ajungă la El Ouedj folosind o paralelă cu țărmul mă*râi; alți 500 de partizani de-ai transportați la bordul navelor de război anglo-franceze. Trebiij

a efectueze o debarcare prin surprindere, unindu-se cu coloana înainta terestru, între timp, în apropiere de Medina, detaşamentul lui Abdallah intercepta un convoi otoman, tapturând un transport de douăzeci de mii de piese de aur, iar; mârâi Ali şi Zeid, însoțiti de locotenentul francez Lahlouh, patrulau cu beduinii lor la porțile oraşului fortificat.

Marşul primului detaşament al armatei lui Feisal spre El ucdj se desfăşura în condiții extrem de grele, ultima porțiune a listantei de 300 km fiind străbătută sub semnul epuizării fizice îi a lipsei de apă. Din fericire, navă engleză „Hardinage" aştepta detaşamentul cu o încărcătură de apă lânga o plajă şi luptătorii,) Otolindu-şi setea, putură să-şi continue mai departe drumul. I ajunseră însă la El Ouejd, avură s'urpriza să constate că licul port fusese deja capturat de detaşamentul debarcat de pe iave şi condus la luptă de ofițerii englezi; aceştia pierduseră însă în număr important de oameni, ceea ce atrase vii critici din artea lui Lawrence, el considerând că dacă ar fi fost aşteptate şi; elelalte trupe ale lui Feisal garnizoana otomană capitula, mai mit ca sigur, fără să opună rezistență.

La sfârşitul lui ianuarie 1917, Lawrence se deplasă din nou la "airo pentru a lua contact cu statul-major şi Arab Bureau. Jeneraliri Murray, care începuse să înțeleagă mai bine importanța revoltei arabe ce imobiliza un număr apreciabil de trupe otomane, se dovedi de data aceasta mai înțelegător față de icvoile acțiunii din Hedjaz, ordonând trimiterea imediată de ijutoare. Colonelul Bremond se afla şi el în acel moment la 7airo, susținând, în continuare, un plan de operațiuni bazat pe rezenta unui corp expediționar anglo-francez menit să ocupe jakaba, singurul port de la Marea Rosie rămas încă nmmile (inamicului. Lawrence se opuse ideilor colonelului francez şi făcu Itot ce-i era în putință pentru a-i bloca orice inițiativă, Bremond Iramnând izolat la Djeddah, fără mijloace materiale şi fără (ajutorul efectiv al guvernului sau.

Lawrencc se întorsese la El Ouedj, unde forțele arabe se (organizau În stil mare. Arme, alimente, echipament, aur soseau din abundență. Fusese debarcata o stație T.F.F., tunuri, automitraliere. Feisal primise, totodată, şi un „recrut" de marca: JJaffar Pasă, colonelul otoman trimis, în 1915, în Sahara (răsăriteana pentru a conduce răscoală senussilor şi care fusese Ifacut prizonier de englezi. Originar din Bagdad, pregătit la (scoala germana, Jaffar Pasă, un adevărat uriaş, de un curaj rar Jntinit, fusese închis în Citadelă din Cairo de unde încercase să

evadeze pe o frânghie făcută din cearşaful patului din celulă.

Spre ghinionul său, frânghia improvizată nu-i rezistase greutat şi colonelul otoman, cu o gleznă scrintită, şi re luase locul închisoare. Auzind despre revoltă araba, ceruse să îi se permi de a luptă alături de Feisal, emirul încredințându-i organizai armatei regulate şi acordndu-i gradul de general. Un alt fe colonel otoman, Nuri Said, se va alătura şi el lui Feisal calitate de şef de stat-major al armatei acestuia, Legându-soarta de aceea a emirului şi a familiei sale, el îl va urma duj război în Irak, unde Feisal va ajunge rege, iar Nuri Said prii ministru, dirijând direct sau indirect aproape trei decenii politic noului stat.

Lawrence, căruia şefii săi îi lăsaseră mâna liberă pe Hm Feisal, reuşi în scurt timp, îndrumându-l cu abilitate, să facă di detaşamentul emirului piesa principală pe tabla de şah britanic din Arabia. Armata lui Feisal avea o compoziție eterogenă complicând sarcina ofițerilor englezi de şcoală veche de a transforma într-o forță militară după tipic european. Beduii rămâneau insensibili disciplinei ce se cauta a li se impune nutreau o nencredere ancestrala față de europeni. Arăt instruiți în mijlocul elitelor turceşti erau şi mai greu manevrat. Obişnuiți să-i frecventeze pe europenii stabiliți pr diverse centre ale Imperiului otoman, ei înțelegeau gânduril aliaților lor şi desluşeau perfect ce se afla în spatele ajutorul! acordat de aceştia. Experiența istoriei arata, de la Cezar Cortez şi Lyautey, ca toți aceşti cuceritori au acaparat teritoriif străine cu ajutorul localnicilor nşişi, recrutați prin şiretei pentru a lupta împotriva propriilor compatrioți. Era greu crezut că arabii s-ar fi putut afla mai aproape de englezi francez decât de coreligionarii turci. În sinea lor, ei şi dade seama că sunt manevrați. Disputa cu turcii ar fi dorit s-o rezolf ca între musulmani, fără prezența „necredincioşilor”; incapat s-o facă, erau plini de amărăciune st continuau revolta alaturi' aliații europeni, neavnd altă cale de ales.

În aceste condiții, talentul lui Lawrence de a se disimula de a se integra organic mişcării arabe, bazându-se şi experiența sa din Orient, avea să joace un rol esențial dirijarea şi canalizarea revoltei pe căi mai naturale ce nu' potriveau preceptelor purtării războiului, cuprinse în cursurile tactica şi strategie ale şcolilor militare din Europa.

Nucleul de bază al armatei lui Feisal îl constituiau sase-sajj sute de mercenari cămilari recrutați din oazele Arabici cent de un şeic oarecare pentru armata otomană, dar care alăturaseră în -bloc revoltei arabe din Hedjaz. Izolați de

locui lor de baştină, aceşti beduini din triburile Agcyi nu putj

erta sau părăsi pozițiile de luptă pentru a se repezi până la turil familiale, aşa cum făceau luptătorii beduini de prin tile locului. Alături de ei luptau diferite triburi din Hedjaz. Şi numeroşi dezertori din armata otomană ce şi găsiseră yarea în armata emirului.

JLawrence şi încropise o gardă personală, formată din 80 – de mercenari, bine plătiți, recrutați dintre elementele cele mai jioase şi gata de orice faptă – tihari de drumul mare, dați din puşcarii, nomazi alungați pentru cine ştie ce purtări te din mijlocul comunităților în care trăiau, sclavi fugiți de la jnii lor –, oameni în stare să sufere în tăcere cele mai grele ajiuni ale campaniei şi să ucidă fără crenire la ordinele ilui lor, acel micuț „inglesi" cu privirea bindâ, mbracat în jleasi veşminte ca şi ei, umbind tot în picioarele goale, icând din acelaşi castron şi dormind sub acelaşi cer liber şi, în s, vorbind perfect limba arabă, cu, cele mai mici detalii (lectale.

În aprilie 1917, englezii, care cheltuiseră deja cu revolta ba peste o jumătate de milion de jire aur, multe tone de ie, muniții şi alimente, se gândiră că a venit timpul să tragă jusi un profit mai substanțial pentru campania lor din Orient jpe urma eforturilor financiare făcute în Hedjaz. În acest sens, farra să organizeze o operațiune de anvergura pentru a itraliza definitiv pe Fakri Pasă şi trupele sale din Medina.

Colonelul Newcombe, însărcinat de statul-major din Cairo coordonarea operațiunilor din Hedjaz, era tentat să încerce o itura la un punct situat cam la 300 km nord de Medina, pe ea ferată, pentru a întrerupe legăturile garnizoanei asediate cu ia. Lawrence, considerând că succesul unei. Astfel de acțiuni de ergura era îndoielnic iar scopul contestabil, propuse ca jpreună cu un. Grup de beduini să întreprindă un atac la o Jtanta mult mai mare, cucerind portul Akaba din extremitatea Irdica a Marii Roşii. Newcombe dndu-şi asentimentul, jwrence trecu la pregătirea minuțioasă a expediției care trebuia străbată un drum extrem de dificil, în mare parte prin zone desert total.

Micul detaşament, pe care Lawrence I lua cu el, nu număra

; t 30 de oameni din garda sa personală, pe cămile, înarmați ar cu puşti. Fiecare om ducea 45 livre de fainâ, co"htând să-şi ipletee proviziile în puținele puncte locuite de pe parcurs. Iwrence avea însă asupra sa şi 20 000 de suverani (160 kg de r) pentru a putea ridica la luptă unele triburi din zonele ropiate

punctului terminus al misiunii sale.

Plecat la 9 mai din EI Ouedj, va face un lung ocol strai 300 km prin deşertul Nefud (al doilea mare desert al Penii Arabice) şi va ajunge n. Valea Srhan unde era şeic Shaalan, un şef local extrem de curajos, dar care ezitase atunci între otomani şi revolta arabă. Diplomația agei britanic, dublată de 6000 de suverani aur, îl câştiga până la pentru revolta pe Nuri Shaalan, pumnul de oameni cu Lawrence plecase inițial la drum transformându-se peste n într-un detaşament impozant de 500 de războinici, fiecai cămila să.

Continundu-şi traseul, Lawrence, pe timpul unui însoțit doar de doi oameni, avea să dispară pentru saptamni într-o călătorie secretă în Siria în scopul cum directe a stării de spirit a populației şi pentru a lua legatwj agenții săi de acolo, „ntreprinzând acest lung şi periculos în Siria, contam să întfinesc principalii amici secreți ai lui şi să iau în considerare pozițiile cheie ale viitoarelor în campanii...", avea să menționeze el vag în „Cei şapte stt înțelepciunii", fără să dea vreun amănunt. Abia 15 ani târziu, în corespondejita cu biografii săi, ramnând totuşi de misterios (era normal să nu-şi desconspire agentif momentul respectiv Siria afindu-se sub stâpânirea Franței dezvălui că a ajuns până la Baalbeck (n Libanul de aj poposit în suburbiile Damascului şi a văzut un numi personaje importante, afiliate revoltei arabe, întretini chiar şi cu AH Reză Pasă, comandantul garnizoanei, pe caf câştigat pentru cauza revoltei şi că, la întoarcere, a aruncat în aer câteva construcții cu caracter militar la nord de Marea Moartă.

La 19 iunie, reîntinindu-şi detaşamentul în punctul est de Maan (astăzi oraş în Iordania), a continuat marşul spre Akaba atingând calea ferată a Hedjazului în dreptul gării. Soldații garnizoanei otomane, lipsiți de griji, tocmai pregăteau mncarea în jurul tranşeelor, în timp ce un ofițer işi sorbea cafeaua sub o umbrelă, tolăniți în fotolii în fața sălii de aşteptare. „Zaal (unul din oamenii lui Lai urcând până în apropiere, trase un foc şi cel mai gras dintre aceşti ofițeri, înclinându-se încet în fotoliul său, se prăvăli la pământ sub privirile îngrozite ale asistenței". Arabii, urlând, se aruncară la atac. Mai mulți dintre militarii otomani reuşiseră să se baricadeze într-una din clădirile gării, dar oamenii lui Lawrence le jefuiră pe celelalte şi le dădură foc.

La începutul lui iulie, trupa lui Lawrence se întâlni prima oară cu o forță inamică mai serioasă la sud de Mi - punctul de aprovizionare cu apă Aba El

Lissan. Bătălia, începuta în zori, se termină cu o victorie totală a arabilor. 300 de soldați inamici fura uciși şi 160, în majoritatea lor răniți, căzură prizonieri, în cursul întregii lupte beduinii nu pierdură decât doi oameni. Drumul spre Akaba era acum deschis.

Garnizoana inamică de la Akaba, numărând doar 300 de oameni, se trezi complet izolată. Apărarea se prezenta extrem de slabă, toate lucrările de fortificații fiind dirijate în direcția mării de unde s-ar fi putut aştepta, în mod normal, la un eventual atac; spatele frontului era însă complet descoperit. Demoralizată şi rămasă fără niciun sprijin din afară, garnizoana otomană capitulă fără luptă. Trecuseră exact două luni de când Lawrence plecase din El Ouedj doar cu un grup de 30 de oameni. Armata numără acum 2 000 de luptători, alte triburi arabe alăturându-i-se. Dar cei 20 000 de suverani aur i se terminaseră, iar proviziile capturate de la garnizoană otomană erau insuficiente pentru a hrăni mulțimea neaşteptată de beduini ce i se alăturau. Pentru a face față situației se dovedea necesar un contact rapid cu statul-major de la Cairo în vederea obținerii de ajutoare.

Însoțit de opt oameni, Lawrence plecă la Cairo urmând vechiul drum al pelerinilor prin Sinai, străbătând pe cămile distanța de 250 km prin deşertul lipsit de orice sursă de apă doar în patruzeci şi nouă de ore. Efectul victoriei de la Akaba a fost extrem de puternic la statul-major de la Cairo. Lawrence primi imediat gradul de maior, fiind propus, totodată, pentru una dintre cele mai mari decorații britanice, Ordinul Băii; creditul sau devenise acum considerabil şi faima de necontestat, succesul repurtat datorită inițiativei sale, combătută inițial de şefii ierarhici, şi care fusese realizat fără să expună viața vreunui alt militar englez decât a lui proprie, provocase o satisfacție deosebită, mai cu seamă că rezultatul apărea foarte apreciabil - lunga linie de comunicații otomana era amenințată acum pe 1.000 km, iar luptătorii arabi se apropiaseră de aripa dreaptă a frontului britanic din Palestina putându-i oferi un sprijin real.

Marea Roşie fusese curățată de otomani, aceştia nemaifiind în măsură să plaseze mine şi să strecoare spioni în spatele liniilor britanice.

Lawrence, exploatând succesul obținut, se duse imediat la Layton pentru a-i prezenta propunerile sale: baza de la El Ouedj trebuia să fie înlocuită cu Akaba, toate trupele lui Feisal urmând să fie concentrate în zona portului proaspăt cucerit, operațiunile din jurul Medinei încetând. Să reprezinte un

interes r, întregul sprijin britanic în ofițeri, material de război şi aur va trebui îndreptat spre Akaba; Feisal va fi detaşat forțele lui Hussein şi va deveni comandantul unei armate j... a sub ordinele statului-major din Egipt, în plus, lui Lawrent obținând mna liberă în toate problemele Arabici, îi se puse? dispoziție o sumă importantă – 200 000 suverani aur – şi ve subordonat direct Comandamentului de la Cairo, având astfel largă marja de acțiune.

Într-una din zile, Lawrence fu primit de generalul Alleni care îl înlocuise de puțin timp la comanda supremă pe Murrfl după ce acesta se împotmolise cu frontul în față Gâzei, suferi pierderi grele. Allenby, pe atunci în vârsta de 56 de ani, era din cei mai huni generali ai armatei engleze, cu o boj experiența de lupta'n colonii. Participase în Africa. De Sud, înti la războiul cu zuluşii, apoi cu burii, comandnd un regim* de lăncieri. Războiul mondial îl începuse în 1914, în Franța, fruntea diviziei engleze de cavalerie, apoi comandase Corpi armata şi Armata a III-a pe Somme şi Artois cu rezull meritorii. Fusese numit comandant al frontului din PalestinaJ 28 iunie 1917, aşteptându-se de fă el o schimbare pozitivă cât rapidă a mersului operațiunilor.

ntinirea lui Allenby cu Lawrence a avut loc în ultima j înainte ca agentul englez să se întoarcă în Arabia. „A fos întrevedere comică – povesteşte Lawrence – deoarece Allei fiziceşte, era voluminos şi plin de încredere în sine, moralmente atât de mare înct cu greu concepea micii noastră, a celorlalți. Şedea în scaunul său privindu-mă nu di în față, cum avea obiceiul, ci cu coada ochiului, vădit încurci Oricum, nu era pregătit pentru ceva atât de ciudat ca o înth cu persoana mea – un om mic de statură, în veşminte lui mătase, cu picioarele goale – şi care se oferea să învingă inamic dacă îi se dădeau, pentru a-şi convinge şi păstra adei săi, provizii, arme şi două sute de mii suverani aur. Allenby putea discerne în acest -personaj ce-i stă în față partea reat omului de acțiune de aceea a şarlatanului. Nu mi-a pus mjj întrebări, nici n-a vorbit prea mult; a cercetat harta şi ascultat cu atenție expunerea în care descriam Siria răsărite şi locuitorii ei. În cele din urmă a ridicat capul şi mi-a sj Bine. Am să fac tot ce se poate pentru dumneata, şi cu întrevederea s-a sfârşit. Nu am fost sigur că l-am câştigat totul, dar mai târziu am aflat: primo – ca generalul AJJ lacea exact ceea ce gândea; secundo – că el putea satisface şi cel mai exigent, cel mai lacom dintre subordonații săi",

Bucurându-se de întregul sprijin al noului comandant brit al frontului,

Lawrence se puse pe treabă, deplasându-se l

„Jj şi apoi la Djeddah pentru a-l întini pe rege şi a-l l'vinge să permită deplasarea forțelor lui Feisal la noua bază a Akaba.

jla sfârşitul lui august, statul-major al lui Feisal şi 3 000 de Itâtori din armata să regulată se instalară la Akaba (astăzi. tul Iordaniei la Marea Rosie). Bază se organiza rapid: o navă Irâzboi britanică, „Humber", staționa în port; mai sosiră doua ipanii egiptene, cinci automitraliere, o stație T.F.F. Un iar important de ofițeri europeni se ocupau de muncile linistrative şi de aprovizionare, în timp ce Jaffar Pasă,

) ndat de un ofițer britanic, făcea instruirea trupelor arabe. Kuntilla, 60 km nord-vest de Akaba, se amenajase un

) drom de campanie pentru o escadrilă de bombardament.

re timp, debarca şi un detaşament francez dispunând de o jerie de artilerie montană, dotată cu tunuri de 65 mm, ervita de soldați nord-africani, în total 1.50 de oameni.

În septembrie, Lawrence organiza o expediție împotriva caii ițe Damasc-Medina. Acțiunea se va desfăşura într-un punct apropierea gării El Meduara, surprinzând un tren încărcat cu Ipe ce venea dinspre Medina şi pe care îl arunca în aer. Jroape toți pasagerii au fost ucişi sau luați prizonieri. Printre se afla şi un grup de ofițeri şi subofițeri austriecr plecați în rmisie.

Urmă un nou raid asupra căit ferate, la începutul lui fombrie, când, împreuna un căpitanul Pisani, comandantul isamentului francez de la Akaba, ataca la sud de Maan.

itru această acțiune Lawrence primi Crucea de război (neeza, iar Pisani Crucea militară britanică, în decurs de două îi fură distruse 17 locomotive şi mai multe garnituri feroviare,

: ulatia pe linia ferată devenind, pe zi ce trecea, o problemă mai gravă pentru inamic.

Prestigiul lui Lawrence în rândul arabilor luase proporții greu descris. El era în ochii lor nu numai marele distribuitor de şi arme, ci şi omul capabil să facă 100 km pe spatele unei iile ca cel mai tenace războinic beduin, să se bată corp la rp şi să-şi conducă trupa la victorie prin foc şi moarte. Când „irea în mijlocul luptătorilor beduini era întâmpinat cu salve se în aer şi strigăte de Urens! Vremi, ca un adevărat şef de" idâ după o „razzia" reuşita din care războinicii se întorceau

o pradă bogată.

J Anul 1937 fusese nefavorabil pentru fronturile otomane din hențul Mijlociu. Trăgând învățăminte din tragedia lui Jwnsend de la Kut-El-Amara, guvernul imperial al Indiilor, ce -a răspunderea frontului din Mesopotamja. Organiza temeinic

a doua campanie de-a lungul Tigrului, în februarie, gem Maud, care avea acum comanda, încercui, la rândul său, Kit Amară, recucerind aceasta pozitie-cheie în mai puțin de saptâmni şi capturând 7000 de prizonieri, 38 de tunuri, !: canoniere fluviale. Drumul spre Bagdad era deschis. Gene rus Baratoff, care înaintase, în mai 1916, din Perşii Mesopotama şi se retrăsese în urma eşecului ofensivei brit de atunci, şi trimise din nou diviziile peste frontieră peni face joncțiunea cu armata lui Maud. Britanicii ocupaseră, îl martie 1917, Bagdadul şi înaintaseră mai departe pe mal Dialei, un afluent al Tigrului, unde îi vor întini, la 2 aprilu soldații ruşi ai generalului Baratoff. Mai departe, armai Maud ocupa Samarra, ajungând la poalele muntelui Hamn; 115 km nord de Bagdad. Marile călduri ale verii irakiene oj ofensiva engleză, care va fi reluată abia în toamna, dar sub comanda; generalul Maud murise între timp de holeră, înlocuit cu generalul Marshall.

Frontul din Palestina, care bătuse aproape un an pasu; loc sub comanda generalului Murray, reorganizat acum minj de Allenby, începu să se mişte, la începutul lui noiei englezii ocupând în decurs de două saptamni lin mediteranean de la Gaza şi până la Jaffa. Apoi, întorcând fi drept, Allenby se îndrepta spre Ierusalim, intrând în „oi sfânt", fără să întâmpine rezistenta, la 9 decembrie Lawrence, care tocmai fusese chemat la Statul-majoi comandantului-sef, părăsindu-şi pentru câteva ore vesmq beduine şi împrumutând o uniformă de maior britanic,: cinstea să intre în Ierusalim făcând parte din cortegiul prini al. Învingătorilor. Dar războiul din Orientul Arab în încheiase; în față celor 600 000 de soldați britanici din Pal* şi Mesopotamia se găseau încă 45 de divizii turce sub coi directă a generalului german Erich von Fajkenhayn şi zdrobirea acestora vor urma alte lupte grele în cursul 1918.

Pentru a-i sprijini flancul drept, Allenby ceru armatei să-şi deplaseze acțiunile mai spre nord, în direcția şi agricol al Siriei care continua să aprovizioneze arrt otomane, în ianuarie 1918, beduinii lui Lawrence, însoțiti; companie britanică de automobile blindate, ataca din nou ferată Damasc –

Medina la sud de Maan, provocându-i disfit întinse. Iritați, otomanii trimiseră în urmărire trei batalioaj infanterie, un escadron de cavalerie, doua obuziere şi. Mitraliere, surprinzându-l pe Lawrence doar cu 100 de mei din garda emirului Zeid, detaşamentul său personal,

litraliori marocani şi francezi şi un grup de nomazi aparținând nui trib din regiune. Ciocnirea se desfăşura în apropierea ttului Tafilah. Manevrându-şi oamenii cu dibăcie, deşi în iferioritate numerică, Lawrence obținu cea mai concludenta lictorie militară din cariera să. Otomanii pierdură 650 de ameni (400 de morți şi 250 de prizonieri), 27 de mitraliere şi de animale de povară.

În continuare, agentul britanic va trăi o serie de aventuri ilitare, extrem de periculoase. Pătrunzând singur în D, eraa, iportant punct strategic al frontului otoman şi mare gara de. Le ferată la 100 km sud de Damasc (astăzi reşedința idministrativa a unei provincii siriene la frontiera cu Iordania) fiind arestat de jandarmii turci ca dezertor arab, abia a scăpat; u viața evadnd din închisoare după ce avea să fie torturat igfozitor. Altă dată, deghizat ca țiganca şi întovărăşit de unul lin oamenii gărzii sale personale, mbracat la fel ca şi el în 'esminte de femeie, a intrat în Amman, parcurgând străzile înțesate de soldați otomani. De notat că, în acel moment, pe; apul sau fusese pus un mare premiu în aur de către: omandamentul inamic.

Pentru septembrie 1918, Allenby, ce primise noi întăriri, lotari declanşarea ofensivei finale. EI ceru lui Lawrence ca în ijunul ofensivei să distrugă comunicațiile în jurul oraşului "eraa, de unde, din linia ferată Damasc – Medina, se desprindea ramificație spre Palestina, pe care se făcea aprovizionarea Tontului. Otoman, în fruntea unei coloane de 400 de luptători. Rabi, 35 de genişti egipteni, 30 de mitraliori gurkhas (soldați de 'rofesie, recrutați de englezi în Nepal), 140 de nord-africani sub 'pmanda căpitanului francez Pisani, cu patru tunuri de munte şi: inci automobile blindate, făcând un ocol de 300 km prin deşert, awrence ajunse la oaza Azrak, la nord-est de Amman. Două ivioane ale armatei din Egipt îi fura trimise în sprijin.

La 17 septembrie, oamenii lui Lawrence, atacând simultan în mai multe puncte atât linia ferată principală cât şi ramificațiile, izolară complet Deraa, această placă turnanta a comunicațiilor armatei inamice, privind cartierul general germano-otoman de la Nablus (al generalului Liman von Sanders, ce comanda efectiv frontul din Palestina) atât de posibilitatea primirii de întăriri, cât

S' a evacuării materialului în caz de retragere.

Ofensiva lui Allenby, pornită în noaptea de 18 – 19 septembrie, se desfăşura de la început sub semnul victoriei totale. La 22 septembrie seara, armatele a 7-a şi a 8-a otomane încetaseră să mai existe, englezii făcând 40 000. De prizonieri şi caoturând 265 de tunuri. A urmat la rând Armata a 4-a, din

sudul Siriei, transformată, şi ea într-o masă de fugari, în zile, britanicii luaseră 75 000 de prizonieri, din cele trei ai otomane nereuşind să scape decât 17 000 de oai Comandantul lor, generalul Liman von Sanders, abia evit nu fie luat prizonier la Nablus. Ceea ce a urmat avea înfati unui simplu marş triumfal pentru armatele aliate, întreaga era în fierbere, ridicându-se pentru a saluta eliberarea at mult aşteptată după patru secole de stapânire otomană!

La îl octombrie, Damascul în sărbătoare primea entuziasm de nedescris avangarda armatei lui Feisal. Lai care s-a aflat printre primii intrați în capitala siriană, dl astfel acele clipe memorabile: „Destul de liniştiți, am me lungă strada spre clădirea Guvernământului, pe malul Be Drumul era ticsit de oameni aliniați pe ambele pârtj îngrămădiți la ferestre, la balcoane, pe terase. Mulți pli unii aclamau, alții mai informați ne strigau numele; dar ce mulți priveau şi priveau, bucuria strălucindu-le în ochi... F bărbat, femeie şi copil din acest oraş cu un sfert de miliți locuitori părea că a ieşit în stradă. Damascul nnebunii bucurie. Bărbații şi zvrleau fesurile şi turbanele în aer, fe şi sfâşiau voalurile. Se aruncau flori,. Covoare, saluri ni noastră. Pe deasupra strigatelor bărbaților şi țipetelor fei se auzea corul mulțimii cântând: Feisal, Nasir, Shukri, (Lawrence). În noaptea aceea Damascul va trăi un carnaval nu mai văzuse de sute de ani..."

Prima preocupare a lui Lawrence, după „baia" de entua popular prin care a trecut, a fost de a pune pe pii guvern provizoriu corespunzător intereselor ce le reprezent îi organiza lui Feisal o primire la fel de triumfală, soli cavaleriei australiene şi regimentului de spahii francez, atinseseră periferiile oraşului, să se oprească pentru a mai în ții emirului şi celor 1500 de călăreți ai săi să. Defili aclamațiile mulțimii ieşite în întâmpinare.

La Damasc, Feisal avea să se întinească pentru primă cu. Marele învingător Allenby, care, imediat după razbe primi gradul de mareşal al armatei britanice şi titlul de vie parlamentul votând propunerea de a îi se acordă şi o donaj 50 000 de lire sterline pentru merite deosebite. La avansat colonel în ultimele zile ale războiului, îi ceru lui Al permisiunea de a se întoarce de la Damasc direct în fiind

complet epuizat. Misiunea sa de război se încheia a el se va mai rentoarce în anii următori pentru a coi acțiunea începuta în slujba Imperiului britanic, pentru că

nemulțumit de rolul ce îi se atribuia, să dispară sub un alt nume, ca simplu soldat într-o unitate a armatei engleze.

Va urma perioada de glorie națională a colonelului

Lawrence, despre care, până atunci, în ciuda isprăvilor sale din cursul războiului în Arabia, marele public nu ştia prea multe. Cel ce îl va face celebru va fi un ziarist american, Lowell Thomas', cu care se întinise în 1918, când acesta, în calitatea sa de corespondent de război, ajunsese pe frontul din Palestina. Ronald Storrs, guvernator al Ierusalimului, proaspăt ocupat de armata britanică, îi l-a prezentat 'ziaristului american, Lawrence afindu-se în trecere prin oraşul sfânt. Imaginea unui ofițer britanic mbracat în veşminte de beduin îl entuziasma pe american, aventurile acestui personaj pitoresc, despre care începuse să se povestească multe în cercurile ofițereşti din Palestina, promițându-i subiecte interesante pentru reportajele sale. Aşa că ziaristul american se grăbi să obțină de la statul- îi major al lui Allenby un permis pentru a putea ajunge la Akaba, unde se afla în acel moment baza principală a lui Lawrence. Lowell şi cunoştea bine meseria pe care, însă, o exersa într-o manieră zgomotoasă, tipică presei de senzație, alergând după poveşti fanteziste şi exagerând realitatea pentru a fi cât mai mult pe gustul marelui public. El petrecu câteva saptamni în Orient, culegând diverse întâmplări anecdotice pe care le acomoda manierei proprii de a scrie, încurajat în fabulațiile sale de însusi Lawrence, acesta lăsându-se fotografiat în atitudini pline de exotism de Harry Chase, însoțitorul lui Lowell în călătoria sa pe frontul arab. După o excursie pe cămile la vestigiile arheologice ale anticei capitale a regatului nabatheean de la Petra (n Iordania de azi), unde realizară splendide clişee, ziaristul american şi fotograful sau se întoarseră acasă, pregătindu-se să valorifice cât mai profitabil plimbarea întreprinsa fără prea multe emoții în spatele frontului din Arabia.

După terminarea războiului mondial, survenita la scurt timp, ziaristul american organiza la New York o serie de reprezentații constând din conferințe urmate de proiecții de fotografii şi scurte secvențe de film în care şi povestea amintirile de pe fronturile aliate. Cele mai bine primite au. Fost relatările despre operațiunile militare din Palestina şi Arabia, episoade romantice de care spectatorii n-auziseră vorbindu-se prea mult până atunci. Aceste reprezentații

erau intitulate „Cu Allenby în Palestina şi cu Lawrence în Arabia", ziaristul american lăsând să se înțeleagă că fusese confidentul celor două personaje celebre în cursul operațiunilor militare din Orient, participând direct, alături de aceştia, la diverse acțiuni, într-o scrisoare adresată cu mulți ani

mai târziu unui prieten, Lawrence va pune lucrurile la pi „Lowell nu m-a însoțit În niciun raid şi în nicio operatiunj Arabia-Nu ştiu exact cât timp a rămas în această țară, deoai el sosise tocmai când eu eram plecat într-o expediție în interk am fost din nou plecat atunci când s-a rembarcat. Cred rămas acolo zece sau cincisprezece zile în total, din care am împreuna, la Akaba, probabil vreo trei zile". Dar, în 1919, Lowell şi desfăşura reprezentațiile la New York şi ape Londra, micului colonel n-avea niciun interes să facă astfel precizări, ci dimpotrivă.

Un impresar englez, văzând unul din spectacole la New Yc fu surprins să ia cunoştința în America de faptele de britanice din Orient, complet ignorate până atunci în Anj Aşa că se grăbi să-l angajeze imediat pe ziaristul ameri pentru o întreaga stagiune la Londra, care se va desfăşura, întrerupere, din septembrie 1919 până în ianuarie 192(„Covent Garden" şi apoi la „Albert Hali". Spectacol organizate în stil american, deschise de o fanfară ce executa' milkare într-un decor de operetă, avură un succes en întreaga Londra se precipită să le asculte şi să le vadă, lai asistând peste țin milion de persoane printre care mirai generali, toată protipendada.

Lawrence devenise peste noapte eroul* național al An chipul „celebrului colonel" surâzând enigmatic pe prima pagii ziarelor, în timp ce pictori de prima mână se înghesuiau să-i portretul, iar sculptorii să-i cioplească bustul în dii interpretări artistice. Era căutat de politicieni, genei exploratori, artişti şi scriitori, prietenia sa, de pildă, cu dramaturg Bernard Shaw dăinuind întreaga viață.

Lowell, plimbndu-şi spectacolele timp de patru ani întregul Imperiu britanic, de pe urma cărora realiza o adeva avere, îi va împrăştia peste tot faima. Americanul avea un'J talent şi genul sau de spectacol atrăgea mulțimile ca un mă El vorbea unui popor care fusese întotdeauna interesat de exotice, de tot ce era în legătură cu imperiul sau col prezentând, reunite într-un singur individ, imaginile a personaje tipice ale literaturii de ficțiune din țările colonizat şi în special din Anglia, în prima imagine era înfa europeanul, prieten şi sprijinitor paternal al indigenilor primt subjugați de prestigiul său de om alb, de spiritul său justițiar superioritatea cu care dă sfaturi suveranilor bruni sau njl conducându-i

spre civilizație. A doua imagine, tot atât de artificială şi de clasica, era aceea a agentului secret „Superspy" care vorbeşte şi se învesmântează ca un în pentru a se putea amesteca în mulțimile exotice, spionul care reuşeşte întotdeauna să păcălească şi să ridiculizeze pe inamic. În fel de superman alb, des întâlnit în romanele de aventuri răspândite în lumea anglo-saxonă.

Lawrence nu l-a descurajat deloc pe Lowell în prezentarea bulatiilor sale, iar atunci când a avut ocazia s-a grăbit să-l icurajeze. Ziaristul american, pregătind o carte despre iwrence, s-a văzut cu el, în mai multe rânduri, solicitându-i iele amănunte. Lawrence i-a citit unele pasaje din „Cei şapte stâlpi ai înțelepciunii", la care tocmai lucra, şi când americanul şi-a exprimat îndoiala asupra autenticității anumitor întâmplări, a răspuns cu umor: „Merge, merge. Doar dumneavoastră ştiți bine că istoria nu este făcută din adevăruri".

Ar mai fi de adăugat că succesul spectacolelor prezentate de tristul american se baza, într-o oarecare măsură, în afara senzaționalului ieftin al aventurilor exotice, înflorite pe gustul Liblicului, şi pe situația politică din acel moment: rivalitatea iglo-franceză din Orient pasiona opinia publică britanică şi trăgea atenția asupra campaniei din Palestina, iar modul cum ră prezentat rolul lui Lawrence flata pe englezul mijlociu în; vendicarile şi prejudecățile sale.

mbatat de gloria legendei țesuta în jurul persoanei sale, iwrence petrecu aproape doi ani din viață departe de scena jlitica, de activitățile secrete care şi puseseră atât de mult iprenta asupra destinului său, dedicându-se, între două mehete date în onoarea lui, redactării istoriei marii revolte rabe – „Cei şapte stipi ai înțelepciunii". Va reuşi să-şi încheie mplet cartea la începutul anului 1921.

Scriindu-şi opera, Lawrence fu cuprins din nou de nostalgie ipâ timpurile trăite în Orient şi aventurile ce-i aduseseră gloria, iuțind primul prilej pentru a se rentoarce acolo. Acesta îi fu ferit în februarie 1921, când Winston Churchill, pe atunci ibsecretar de stat la ministerul de război, a fost numit în intea lui Colonial Office.,

Desemnarea lui Churchill ca ministru al coloniilor se jatorase impasului grav în care se găsea politică colonială jritanica, îndeosebi în Orient, unde situația se nrautatea, iritând umerpasele familii engleze ai căror fii continuau să-şi piardă iată în țări îndepărtate, la aproape doi ani de la terminarea âzboiului mondial. Mulțimi compacte manifestau, pe străzile j, ondrei, purtând pancarte ce exprimau dorința întregii națiuni:

duceți-ne napoi băieții!" Contribuabilii, împovărați de volutiei republicane din 1958.

La Conferința de la Cairo, din primăvara anului 1921, o problemă ce rămânea de rezolvat era aceea a teritoriului de las de rul Iordan, regiune cunoscută sub numele de Transiordail Ocupată în cursul războiului mondial de trupele britanicei partea de nord şi de armata arabă în sud, în zona Golft Akaba, această regiune slab populată şi cu resurse econon extrem de sărace rămăsese, după încheierea ostilităților, oarec în părăsire, Anglia concentrându-şi forțele armate din Oriei Mijlociu în Irak şi Egipt unde trebuia să facă față repetatei revolte şi răzmerițe ale populației, în Transiordania, ofițeri Inteltigence-ii puseseră pe picioare fantomatice administr locale în cele câteva trgusoare existente atunci în țară, fe reşedințe ale unor garnizoane otomane, îndeosebi pe linia fer a Hedjazului care străbătea întreaga regiune de la fronti siriana până la Medina.

În noiembrie 1920, emirul Abdallah, fiul regelui Husseii Hedjazului, având intenția de a merge spre Damasc pentruj ajuta pe fratele său, Feisal, să-şi recapete tronul ce-i fusese de, francezi, -ajunse în fruntea unui detaşament de beduif Maan, puțin mai la nord. De Golful Akaba, localitate şi j importanta pe calea ferată a Peninsulei Arabice, unde rân circa o lună şi jumătate pentru a-şi organiza forțele, începutul anului următor a sosit la Karak, o altă localitate, la nord, în apropiere de Marea Moartă. Aici se găsea, cu titli consilier al guvernământului din provincia Moab, căpiți englez Kirkbride, viitor rezident britanic în emiri Transiordaniei. La apariția detaşamentului beduin, administi fantoma din Moab, ce avea sub ordinele sale doar 50 polițişti, s-a destrămat imediat, Abdallah formând un t guvernânmt local şi luând titlul de emir al Karakului. Fi timp, guvernământul mandatar, stabilit la Amman, difuza afiş în care se menționa: „Guvernământ u îl britanic a ’jj informat că un mic grup a venit din Hedjaz pentru a comj Franta în Siria, pretinzând că ar avea sprijin brit Guvernământul britanic nu ia în considerare pe niciun persoanele aparrinând acestui grup şi avertizează populația îi se alăture”.

JJar, după cât se pare, afişul respectiv nu era decât o sij diversiune faâ de aliații francezi, deoarece Abdallah, car dus cu trenul la Amman, va fi foarte bine primit de ac guvernământ britanic ce îl dezavuase doar cu câteva zile, înainte. Plecând mai departe, la Ierusalim, Abdallah îl va înl pe ministrul coloniilor, Winston Churchill, în trecere prin o

După mai multe întrevederi, dintre care cea mai importantă a avut loc la 27 martie 1921, cu participarea lui Herbert Samuel, naltul comisar britanic în Palestina şi a consilierului lui Cburchill pentru probleme arabe, colonelul Lawrence, englezii au hotârt să-i încredințeze Transiordania lui Abdallah pentru a stabili ordinea.

În aprilie 1921, Abdallah s-a instalat într-un cort imens, pe îl locul unde se afla astăzi palatul regal din Amman, formând un singur guvernământ pentru întreaga Transiordanie. Anul următor, la invitația lui Churchill, emirul Abdallah s-a deplasat la Londra pentru a stabili o reglementare definitivă în vederea independenței noului stat.

l în perioada dintre cele două războaie mondiale, Marea Britanie a fost implicată direct şi extrem de puternic în acest îl emirat, trimițând în prima perioadă, ca rezidenți la Amman, două personaje celebre din istoria modernă a Orientului

! Mijlociu – colonelul Lawrence şi maiorul Harry St. John

, philby – şi punând pe picioare o unitate militară autohtona de elită, „Legiunea Arabă", comandata mai înti de căpitanul Peake, iar apoi de maiorul John Baeot Glubb, cunoscut timp de un sfert de veac sub numele de Glubb Pasă. Totodată, R.A.F. Ji-a stabilit la Amman o importanță baza aeriană păzită de o companie de tancuri şi un escadron de cavalerie britanice, intervenind, îndeosebi în prima parte a existenței emiratului, împotriva incursiunilor călăreților wahabiti peste hotarele Transiordaniei. Mandatul britanic în această țară va înceta abia după al doilea război mondial, în anul 1946. Emiratul se va transforma atunci în regatul Hasemit al Iordaniei, pe al cărui tton regele Abdallah, bunicul actualului suveran, Hussein Ibn Talaal, a rămas până în 1951 când a fost asasinat de un fanatic pe treptele moscheii Al Aksa din – Ierusalim.

Misiunea colonelului Lawrence la Amman, în calitate de „Chief British Representative", a fost efemeră, durând doar câteva luni, până la sfârşitul anului 1921, detaliile exacte ale acesteia ramnând greu de desluşit pentru biografii lui Edward Thomas. „L-am trimis în Transiordania – menționa mai târziu Churchill – unde grave dificultăți se produseseră. El avea depline puteri şi servindu-se de acestea cu vechea sa energie, înlocui ofițeri, făcu uz de forță, restabili complet ordinea". Exista unele supoziții că, în realitate, Lawrence a folosit şederea sa în nalta funcție încredințată în Transiordania pentru a instiga şi sprijini tulburările

-din sudul Siriei, ocupată de francezi, îndeosebi în zona Djebelului Druz, unde, câțiva ani mai i, va izbucni o puternică şi lungă revoltă împotriva

autorităților mandatare. Funcționarii francezi ce au lucra acele vremuri în Siria considerau că

Lawrence a acționat cursul prezenței sale la Amman, împotriva intereselor Praj atât printr-o carripanie de propagandă în rândurile populi druze, cât şi prin trimiterea masivă de arme în regii respectivă. După părerea lor, insurecția ce a urmat a susținută şi finanțată de la început prin Transiordania, u Sultan Al Atras şi partizanii săi au găsit arme, bani şi refugii Amman şi Azrak luptele încetând abia atunci (Comandamentul francez din Siria a obținut că militarii eng ce-l înconjurau pe Abdallah să nu-i mai aprovizioneze îi insurgenfi.

Activitatea colonelului Lawrence în Orientul Mijlociu s încheia la sfârşitul anului 1921, acesta plecând în Anglia pentfl nu se mai rentoarce niciodată în țările arabe. Din mq neclarificate de nici unui din biografii săi, Lawrence, pâraa Colonial Office, se va angaja ca simplu soldat în Royal Force, sub numele de John Hune Ross, iar apoi, cu acelaşi în Tank Corp, purtând numele de Shaw. Revenit în R.A.f sfârşitul lui 1924, tot cu gradul de soldat, fostul colonefi rămâne în aviație timp de încă unsprezece ani, servind în divj garnizoane, fie în metropolă, fie în Lahore, la graniță; Afganistanul, sau la baza aeriană de la Karachi. Cu t insistențele şefilor săi ierarhici de a purta gradul său de colc Lawrence nu va accepta să fie altceva decât un simplu sol) Au fost avansate, -desigur, multe ipoteze în legătură atitudinea sa: nentelegeri grave cu Intelligence Sen nemulțumire față de politica britanică în privința fami hasemitilor, căreia el dorea să-i fie acordat rolul principal lumea arabă din Orientul Mijlociu, o răbufnire a orgoli pornind de la supraaprecierea meritelor sale privind inter Angliei în această zonă, depresiune psihică provenita suprasolicitarea nervoasă de pe urma aventurilor trăit* Arabia etc. Dar niciuna din aceste ipoteze n-a reuşit să probata cu fapte concrete până la capăt, misterul ramnn subziste în continuare, aşa cum l-a înconjurat chiar d începutul activității sale în Orient. Viața „regelui nencoront Arabici" se va stinge în mai 1935, la o lună după încet angajamentului sau în aviație, în urma unui stupid accideff motocicleta. Vroind să evite doi copii care îi tăiau dru Thomas Edward s-a răsturnat în plină viteză, fracturându-şi craniului şi decednd după o agonie de şase zile. Lawrence atunci 47 de ani.

Umbra să vă continua însă să plutească deasupra pol

gliei la est de Suez, alți și alți – „Lawrence" urcând pe scena îi diverse nume şi acționând în slujba multiplelor interese ale iticii britanice- în această parte a lumii, unde descoperirea sivelor zăcăminte petroliere dublă, tripla şi n? cea valoarea itegica a regiunii, iar lupta pentru dominație şi zone de uenta devenea tot mai aprigă, mai ramificata, mai dură, lomatia şi spionajul dndu-şi mna pentru a-şi juca cât mai: ient rolurile atribuite.

ADEVĂRATA FAȚĂ A ŞEICULUI ABDULLAH

Pelerinajul anual de la Mecca se afla în plină desfăşurare. O

Jiltime imensă de credincioşi, sporind nencetat, ca un fluviu

Mi umfla apele primăvara, se aduna de prin toate colțurile mii musulmane după lungi şi extenuante călătorii întinse pe reursul a sâptamni şi chiar luni. Caravane nesfrsite soseau de vechile meleaguri ale Persiei şi Mesopotamiei, din emiratul ansiordaniei, din zona marelui Golf, mărginind spre est

Ininsula Arabica, după ce străbătuseră întinderi inospitaliere

' deşert, sărace în apă şi hrana, bntuite adeseori de briganzi ce iiiau fără milă grupurile mai restmse de călători. Corăbii pa corăbii acostau în micile porturi de la Marea Rosie, barcând pelerini din Egipt, Sudan şi țările Maghrebului.

În ultimii ani, după ce Ikwanul „fraților în credința", ihabitii – armata beduină a suveranului saudit – ocupase bdjazul, întronând ordinea şi strpind în mod nemilos tiharia şi rtul, numâru! pelerinilor crescuse substanțial. Drumurile erau

Igheate de detaşamente ale armatei wahabite ce scurtau de cap, ră prea multă vorba, pe oricine ar fi avut poftă de jaf şi,

Inform dreptului coranic, tăiau mna celui care era prins furând îl mai nensemnat lucru. Se ajunsese până acolo înct dacă leva pierdea un obiect pe un drum oarecare, chiar într-o zonă istie, îl găsea în acelaşi loc după saptamni şi saptamni, xâtorii ocolihdu-l cu grijă pentru a nu fi cumva bănuiți că ar dorn să şi-l însusească. Se povestea că într-un sat, un locuitor, lăsând în mijlocul uliței un sac cu orez, s-a prezentat la primul post al Ikwanului pentru a-l anunța, întrebat dacă ştie ce se afla în sac şi răspunzând afirmativ, pentru simpla vina de a-l fi desfăcut spre a-i cunoaşte conținutul, omul respectiv a fost pedepsit cu tăierea unui deget.

Câmpia Arafa, înconjurata de un şir de coline stncoa mijlocul căreia se

nalta „Jabal er Rahma” (Muntele Clenw prezenta aspectul unui indescriptibil furnicar uman, numi şaizeci-optzeci de mii de suflete, mişcându-se cu greutate nj corturilor de toate formele, culorile şi mărimile, printre ai de povară şi bagaje lăsate în drum, fiecare asteptândihl răbdare rândul pentru a ajunge la piatra sfântă, Kaaba, îndeplini ritualurile credinței. J Prin forfota mulțimii şi făcea loc, într-una din acele zii pelerinajului anului 1930, un notabil arab, după cum îl îți mbracamintea. Purta pe umeri o pelerină subțire de – ’ maron, tivită cu fir de aur, iar keffiehul îi era prins pe sunururi groase, aurite, li însoțeau doi servitori, urmi respectuos, la mică distanță, cu palmele stmse pe mia sidefate ale pumnalelor curbe, purtate la bru. Personajul’ bărbița blond-roscata, mai puțin obişnuită prin acele loci vădea de: rang nalt. Purta titlul de şeic şi lua adeseori pa consiliile de coroană ale regelui Abdel Aziz Ibn Saud, suv Hedjazului, Nedjdului şi al altor teritorii din Peninsula Ari Şeicul Abdullah, cum se -numea personajul descris mă participa în acel an, 1930, pentru prima oară la un peleroj Mecca, îndeplinind astfel una din îndatoririle de bază al* credincios fervent. Deşi se afla de mulți arii în regiune, nu călcase niciodată până atunci în „baram”, teritoriul saci cărui limite urmau, conform tradiției musulmane, punctele unde se opriseră demonii speriați de strălucirea focului apru Abraham pe muntele Abu Qubais de deasupra oraşului. Aceste limite, marcate prin grămezi de pietre, Şi, ulterior stâlpi şi coloane, erau strict interzise de a fi trecute de nemusulmani. Şeicul Abdullah se convertise însă la islam la o dată recentă, ceea ce explica reținerile sale de până atunci în a vizita locurile sfinte ale religiei întemeiate de profetul Mahomed.

Şeicul Abdullah se născuse cu 45 de ani în urmă (n 18 Badulla, în Insula Ceylon (Sri Lanka), unde tatăl său, John Bridger Philby, era funcționar în administrația briti mare plantator de ceai, descinzând dintr-o veche familie de negustori, marinari s ofițeri ai regelui. Mama asemenea, făcea parte dintr-o onorabilă familie britanică fiica de general. Viitorul şeic urmase cursurile primi „Westminster School” din Londra, unde se făcuse remai calitate de căpitan al echipei şcolare de crichet. Mai studiase latină, franceză şi araba literară, pe care-o vorbea curent, luându-şi licența la Universitatea din Cambridge. Tânărul Harry St. John Bridger Philby, membru al distinsului club londonez „Atheneum”, se căsătorise cu Dora Johnson, fiica unui inginer englez, şi la vârsta de 23 de ani se angajase ca funcționar a „India Office”, legându-şi apoi întreaga viață de Orient. La începutul primului război mondial, având gradul de maior al armatei

britanice, Harry Philby va intra în serviciul secret, fiind afiliat branşei Intelligence Service-ului de la Bombay, care depindea de guvernul Indiilor şi, prin urmare, avea o orientare diferită de a lui Arab Bureau din Cairo în ceea ce priveşte politica engleză în Peninsulă Arabică.

Maiorul Harry St. John Bridger Philby, viitorul şeic Abdullah, fusese trimis în Peninsula Arabică să-l secondeze pe rezidentul englez din Mesopotamia, colonelul Percy Cox, în activitatea sa şi în această calitate se întâlnise pentru prima oară, în noiembrie 1916, la Oqair, pe coasta marelui Golf, cu emirul Nedjdului şi al Hassei, Abdel Aziz Ibn Saud, cei doi reprezentanți britanici încheind cu monarhul arab un acord privind neutralitatea teritoriilor sale față de conflictul armat ce se desfăşura în Orient, între imperiile otoman şi britanic. Un an mai târziu, Harry Philby este detaşat permanent pe lângâ Abdel Aziz cu misiunea de a tempera vrăjmăşia şi acțiunile acestuia împotriva suveranului Hedjazului, Hussein, care, sprijinit de englezi, ridicase steagul revoltei împotriva stapânirii otomane. Între cele două monahii arabe avuseseră deja loc mici incidente, amenințând să degenereze într-un conflict major.

La un moment dat, oaza Kurma, un important târg de animale la hotarul Hedjazului cu provincia Ataiyba de sub suzeranitatea lui Abdel Aziz, fusese ocupată de trupele Hedjazului. Populația, de credința wahabită, aparținând tribului Ataiyba, luptându-se cu vitejie, reuşise să-i alunge pe invadatori de trei ori şi solicită în continuare sprijin din partea lui Abdel Aziz pentru a-şi întări apărarea. O intervenție directă a acestuia ar fi putut însă conduce la un război direct între Nedjd şi Hedjaz, paralizând marea revoltă arabă antiotomană care se desfăşura în acel timp cu succes. Comandanții Ikwanului şi 'relatii wahabiți îl împingeau pe Abdel Aziz la o acțiune militară aventuroasă, iar de la Kurma emisarii populației îi aduceau mesaje disperate: „Dacă, pentru a păstra râul de aur murdar cu care te adapă străinii, tu nu vii în ajutorul nostru, atunci spune-ne-o, Ibn Saud! Noi te vom scuza fiindcă ştim cât este omul de slab în fața tentației. Ți-am trimis războinici pentru a-ți descrie nenorocirile noastre. Data viitoare vom trimite pe mamele şi soțiile noastre. Ele vor ridica întregul Nedjd. Căci dacă, în ceea ce te priveşte, inima ta de piatră rămâne surdă la chemările noastre, inima generoasă a poporului tău va auzi strigătul nostru de disperare" – se spunea în mesajul întocmit de locuitorii din Kurma în pitorescul limbaj beduin.

Reținerea de care dădea dovadă Abdel Aziz, întelegând consecințele grave ale unui conflict direct cu Anglia, făceau popularitatea acestuia să fie în descreştere vizibilă, războinicii săi din Ikwan manifestându-şi tot mai deschis nemulțumirea. Dar suveranul wahabit nu se va lăsa târât de curent şi dezvoltata sa perspicacitate politică va acționa de o manieră adecvată pentru a liniști spiritele înfierbntate. El ştia foarte bine că trimițându-şi armata împotriva Hedjazului încălcând astfel acordul de la Oqair) va provoca reacția militară imediată a englezilor şi Ikwanul ar fi fost nimicit. Adunându-i pe toți armatei sale la o consfătuire în oaza Shagra, Abdel Aziz explicat fără menajamente situația.

Maiorul Philby, care îl însoțea peste tot, îl sfâtuistfl canalizeze pornirile războinice ale comandanților kwânf împotriva vechiului inamic al wahabitilor, Mohamed Rashid, conducătorul triburilor shammare din provincia Hi aliat al otomanilor, promipându-i bani şi arme. De altfel, acordul de la Oqair, în schimbul angajamentului de a nu al pe aliații englezi, Abdel Aziz primea din partea acestora o îi anuală de 60 000 lire sterline-aur. „n ce priveşte pe Mohi. Ibn Rashid – te va spune Abdel Aziz comandanților şi consfătuirea de la Shaqra – este adevărat că englezii presează să-l atac. De ce v-aş ascunde-o? Dar nu numai eng. Vor fi aceia care vor culege câştigurile. Ei mi vor furniza miri şi arme şi noi vom fi astfel într-o situație mai bună penț încheia socotelile cu Hussein".

O lună mai târziu, în toamna lui 1918, conducând el L avangarda Ikwanului, va intra în provincia Hail a tribul shammare, asediind capitala acesteia şi dnd în împrejurimi) bătălia decisivă cu forțele duşmane, pe care le zdrobi, Kil importanta prada de război: 1500 de cămile, numeroase țiL de oi şi capre, o mare cantitate de arme şi muniții. BâtrinuM inamic fugi în Irak, în vreme ce Abdel Aziz, urmai rămăşițele înfrânte ale triburilor beduinilor shammari, "ajunM extremitatea de nord a provinciei Hail, unde se întilriii maiorul Philby, care îi solicita ca, în continuare, să atace foit otomane din sudul Siriei. Dar peste douăzeci de zile frV otoman se va prăbuşi, trupele aliate ocupând Dama Războiul mondial lua sfârşit, în continuare urmând împai Orientului Arab între învingători.

La întoarcerea sa.la Riad, populația îi făcu o primire iffifalâ, în aceeaşi zi fiind proclamat, în cadrul unei ceremonii ffâsurate la marea moschee a oraşului, sultan al Nedjdului şi tuturor teritoriilor dependente. Hailul, cucerit de la familia ihid, fusese alipit Nedjdului, Abdel Aziz fiind primul membru dinastiei saudite

care guverna şi aceasta provincie.

ila încheierea primului război mondial, problema oazei

Irma fu pusă din nou pe tapet. Experții englezi, trimişi de la ro pentru a stabili hotarele noilor state şi teritorii ce jtinusera Imperiului otoman, fără prea multe cunoştințe grafice şi istorice asupra regiunii şi conducându-se îndeosebi ja considerente politice conjuncturale, atribuiră oaza Kurma

Hussein. Acesta îl trimise imediat pe fiul său, emirul lallah, în fruntea a 4 000 de infanterişti şi a 10 000 de

— Reti să o ia în stâpânire.

j Englezii îl sfătuita din nou pe suveranul Nedjdului să nu se lestece. Dar de data aceasta,. Abdel Aziz, profitând de jrcaturile politicii britanice în celelalte regiuni ale Orientului ib, nu le mai dădu ascultare şi expedie în cea mai mare taină puternic detaşament al Ikwanului în sprijinul tribului liyba. În ciuda inferiorității numerice şi a armamentului, feboinidi wahabiti obținură o victorie neaşteptat de uşoară. Înd prin surprindere, în noaptea de 25 mai 1919, asupra latei emirului Abdallah, cantonata în târguşorul Turaba şi în) rejurimile acestuia, ei provoacă o panică teribilă, ucigând şi) rastimd forțele inamice. Fiul regelui din Hedjaz abia reuşi să cu viața printr-o adevărată minune. Drumul spre capitala Hussein era liber, dar Abdel Aziz, apreciind just situația, şi lui seama că n-a venit încă momentul decisiv şi pentru a nu Jvoca o reacție englezilor dădu dovadă, din nou cu multă jelepciune, de reținerea cuvenită.

Victoria excepțională de la Turaba îl impuse pe Abdel Azir englezii îl invitară la Londra pentru discuții în vederea (utipânârii definitive a diferendului. Ambiguitatea politicii colonialiste britanice îl făcu însă să decline invitația personală, pzându-se ca în acel moment îi era imposibil să părăsească. Pentru a nu rupe toate punțile se mulțumi să-l Semneze, pentru a-l reprezenta în capitala britanică, pe fiul *, Feisal, în vârstă de 14 ani (viitorul rege al Arabici Saudite re 1964 – 1975). În calitate de consilieri ai acestuia îi trimise îl Ahmad al Tunayan al Saud, o rudă apropiată a sa, care fise mulți ani la Istanbul, cunoscător perfect al limbilor turca franceză, şi pe un negustor bogat, Abdallah al Qusaibi, 'pânetarul unei firme comerciale în Bahrein vorbind curent

limba engleză, împreuna cu ei se mbarca pe acelaşi vapor, tr-un mic port din Golf, şi şeicul Ahmed al Jabir al Sabah, net şi moştenitorul emirului Kuweitului; care-l reprezenta pe unc sau în cadrul unei invitații asemănătoare ce-

i fusese fă (acestuia de a vizita Londra.

După mai multe sâptamni de călătorie pe mare cei doi p arabi şi suitele lor debarcară în portul Plymouth, unde-i aşi Harry St. John Philby cu misiunea de a-i călăuzi pe teritij englez. Feisal şi persoanele care-l însoțeau coborra în Paddington, fiind conduşi de Philby la „Quenn's Hotel Norwood", unde li se reținuseră apartamente. Dar chiar a zi se petrecu un incident grav. Patronul hotelului, care vederi rasiste şi nu dorea să-i vadă pe arabi pimbndu-s' costumele lor insolite prin saloanele sale elegante, le spus rezervarea fusese valabilă doar pentru o singură noapte, aş vor trebui să-şi găsească cazare în alt loc. La Londra, hotelt cât de cât acceptabile erau pline ochi, toate insistențele lui dovedindu-se zadarnice. Situația devenise mai mult penibilă, oaspeții arabi de marca riscând să ramna peste înt în stradă. Cu mare greutate, la intervenția directă a corid. I lui „India Office", se găsiră, în sfirsit, câteva camere la ofițerilor indieni ai regelui, fiind evitat astfel un deznodai neplăcut.

La sfârşitul lunii octombrie 1919, prințul sau. Dit, împreurij consilierii săi, fura primiți la Buckngham Palace, de re George al V-lea. Prințul îi oferi suveranului britanic, dfti pi lui Abdel Aziz, doua splendide săbii de Damasc. C misiunea prințului Feisal în Europa era de a transmite Britanii şi aliaților, din partea tatălui său, felicitări pel victoria obținută împotriva Puterilor Centrale (Reichul gen Austro-Ungaria, Imperiul otoman). Dar englezii doreai definească, cu acest prilej, odată pentru totdeai comportamentul lui Abdel Aziz Ibn Saud față de adversarul ' hasemit, regele Hussein, precum şi frontierele dintre cele monarhii arabe – Nedjd şi Hedjaz. Guvernul britanic se dispus, în cazul unei înțelegeri, în termenii solicitați, ; rennoiasca acordul încheiat în 1916, la Oqair, de colo* Percy Cox şi maiorul Philby, privind, totodată, favorabitj creştere substanțială a ajutorului financiar acordat suverai de la* Riad. Cel puțin aşa îi lasa Philby să înțeleagă pe oaspeții arabi în discuțiile neoficiale avute cu ei pe parcursul călătoriilor în Anglia.

La întinirea cu delegația Nedjdului, condusă de un prii 14 ani, lordul Curzon, ministrul de externe britanic, îi tratã pe oaspeți de sus, ca pe niște simpli beduini din deşert, vorbindu-le pe un ton de intolerabilă aroganță, cu accente ultimative. Întorşi acasă şi povestindu-i lui Abdel Aziz despre atitudinea oficialilor britanici, acesta înțelese şi mai bine jocul duplicitar al politicii engleze în Orient, ceea ce îl va face să tragă concluziile de rigoare, manevrând cu dibăcie spre a nu

fi prins în cursele acesteia, dar râmânând, totodată, ancorat, atâta timp cât va avea nevoie, de sacii cu aur ai vistieriei britanice. Arabia se afla încă departe de era petrolului, cu venituri anuale depăşind o sută de miliarde de dolari, aşa că cele cinci mii de lire sterline lunare constituiau atunci o subsidie absolut indispensabila pentru Abdel Aziz.

Nenfricatul războinic al deşertului, care nu ezita să şarjeze cu sabia în mână în fruntea călăreților săi în toiul bătăliilor, a căutat întotdeauna că în relațiile politice să nu depăşească limitele, retrăgându-se în carapacea sa ori de câte ori s-a aflat într-o situație nefavorabilă. Țelul politic major al vieții sale a fost reunificarea Arabici, ideal mai mult sau mai puțin declarat, cu care se născuse însăşi mişcarea wahabita, acesta fiind realizat la începutul secolului trecut, pentru scurt timp, de un străbun de-al său, Saud cel Mare, Învățând din propria experiență că „politica este arta posibilului", Abdel Aziz, cu un dezvoltat simț diplomatic, a ştiut să înainteze pas cu pas, profitând de orice ocazie favorabilă pentru a-şi lărgi teritoriile stapânite de el şi a-şi întări puterea.

După cucerirea Haitului şi pacificarea triburilor shammare din nord-vestul peninsulei, privirile sale s-au îndreptat spre provincia Asir, din sud, situată de-a lungul litoralului asiatic al Marii Roşii, între Hedjaz şi Yemen.

Zona de coastă a acestei privincii era stncoasa, aridă, puțin ospitaliera, în schimb, pantele munților şi văile mănoase constituiau pentru nomazii deşertului un adevărat popas paradisiac. Populația sedentarizata îngrijea livezi bogate de piersici, caişi, meri, mandarini; din loc în loc se întindeau plantații de cafea şi bumbac; viile produceau struguri dulci şi parfumați; grădinile de legume înconjurau satele. Alături de Yemen, Asirul se înfățişa, în acele timpuri, ca regiunea cea mai fertilă, cea mai bogată din întreaga Peninsula Arabică.. Asirul se constituise într-un stat (teocratic) sub conducerea ramului Sayed Mohammad Idrissi, în 1914, afindu-se însă sub suzeranitatea Imperiului otoman care întreținea o garnizoană a oraşului montan Adha, capitala provinciei. El se formase din două regiuni vecine, Ayedh şi Idrissi, dar triburile din Ayedh tolerau greu autoritatea imamului şi, în 1920, cerură sprijin lui

Abdel Aziz pentru a se elibera. Acesta trimise un detasame Ikwanului, care înfrânse armata lui Idrissi în câmpia Tihi luând în stapânire Ayedhul. Triburile din Ayedh nu doreau să schimbe un stapân cu altul şi se răsculară din nou, de' asta împotriva saudiților şi acestora din urmă le vor trebui ani ca să pacifice

regiunea. Mai târziu, saudiții vor fi chemi ajutor atât de Idrissi, cât şi de urmaşii săi, Ali şi Al-HE pentru a-i apăra de intențiile acaparatoare ale imamului Yemen, Asirul devenind cu timpul (n 1933) o provir regatului saudit.

Continund acțiunea de cucerire a unor noi teritori Peninsula Arabică, Abdel Aziz se va ciocni în mai multe râi de interesele britanice, ştiind de fiecare dată să se opreasc timp în față primejdiei unui conflict armat generalizat cu militară a Angliei şi înaintând doar atunci când situația deveni propice. Prima din aceste ciocniri avu loc crm perioada de formare a emiratului Transiordaniei când tai guvernata direct de autoritățile britanice.

La nord-vest de Hail se afla un fel de „țară a nimănui" triburile shammare şi păşteau, în transhumanta, turmele de capre. Abdel Aziz trimise în această zonă de la Transiordaniei o unitate a Ikwanului, care ocupa regiun* general pustie, fără a întâmpina nicio rezistenta. Apoit reacția englezilor. Dar aceştia nu reacționară. Mbata succes, războinicii wahabiti înaintară în interiorul Transiorc ocupând oaza Jauf, un important punct comercial prin treceau caravanele de la Bagdad spre Cairo. Englezii e (atunci suveranului Nedjdului să vină în capitala egipt pentru a lua parte la conferința pe problemele Orier Mijlociu, ce tocmai se desfăşura în oraşul de pe malurile Nit Abdel Aziz accepta, începând negocieri cu plenipotei britanici în vederea evacuării oazei Jauf cu speranța că va în schimb alte concesii teritoriale şi financiare. Dar un inc neprevaut întrerupse negocierile, aducând relațiile cu englejj o limită explozivă.

Un alt detaşament al Ikwanuiui, numărând îl 5(războinici, traversa 600 km de desert şi, depăşind frontf Transiordaniei într-un punct mai nordic, ataca satul situat la mai puțin de 100 km de Amman, noua capit emiratului. Britanicii ripostară de data aceasta rapi'jj necruțător. O coloană de automitraliere, trimisă de la Ami susținută din aer de trei escadrile de bombardament ale Ră decolate de la Ierusalim, surprinse detaşamentul Ikwanul preajma ruinelor fumegând ale satului Turaif şi, în câteva oi sub ploaia de bombe şi rafale de mitralieră scapara cu viața doar opt războinici din îl 500, Dar pentru scurt timp, deoarece ajunşi în față lui Abdel Aziz şi povestindu-i nenorocirea, acesta dădu ordin să li se taie capul ca un avertisment pentru toți cei care ar fi acționat încălcându-i ordinele.

Revenind la Conferința de la Cairo, după distrugerea detaşamentului Ikwanului de bombardierele şi automitraliere îl e britanice, Abdel Aziz se trezi tratat, cu sarcasm de interlocutorii englezi care îl considerau acum drept o

cantitate neglijabilă, dispunând de o" forță militară fără valoare în față mijloacelor de luptă. „Da, este adevărat că eu am fost prietenul englezilor – le replica suveranul wahabit Dar mi-am propus să nu merg cu ei mai departe decât mi-ar permite onoarea, religia şi mândria mea. Or, onoarea, religia şi mândria mea au ajuns la capăt. Veți regreta într-o zi de a mă fi tratat în acest mod!" Şi zicând acestea se înfăşură în lunga sa pelerina albă, ieşind din sala de conferințe fără a mai adăuga un singur cuvânt.

În continuare Abdel Aziz se gândi să încerce rezistenta angrenajului britanic din Orientul Arab într-o direcție geografică diametral opusă, trimițându-şi războinicii să pătrundă în emiratul Kuweit din extremitatea de nord-est a marelui Golf.

În noiembrie 1920, cavaleria să beduina, comandată de Feisal al Dawish, ajunsese în marginea oazei Jahra, situată la circa 30 km de capitala kuweitiană. Aici îi ieşi în întâmpinare o forță armată a seicatului, care rezista cu greu asaltului războinicilor lui Abdel Aziz în timp ce populația capitalei, muncind fără întrerupere, de la mic la mare, ridica un zid de pământ în jurul oraşului, din care se mai văd şi astăzi urme păstrate ca relicve de muzeu. Populația Kuweitului, a portului de pescari, negustori şi meseriaşi, cât şi a oazelor din împrejurimi, nu depăşea câteva zeci de mii de locuitori, dar emiratul se afla sub protectorat britanic, îndrumat permanent, începând din 1904, de un ofițer englez cu titlul de agent politic. ’n față ataculuI" saudit, maiorul J.C.More, care era în acel moment agent politic în Kuweit, făcu apel la flotă britanică din portul irakian Bassra, de unde au fost trimise imediat-trei nave de război să patruleze în apele teritoriale kuweitiene, în vreme ce avioanele lui Royal Air Force survolau amenințătoare trupele lui Dawish.

Abdel Aziz va ceda din nou în față amenințării militare britanice, încheind cu emirul Kuweitului, în 1921, un acord prin care se stabileau frontierele dintre țările respective şi o zonă neutră unde triburile din cele două țări puteau să-şi ducă liber la Păscut turmele.

Urmară unele încercări ale lui Abdel Aziz de a înainta p ritoriul irakian în direcția Kerbela şi Najaf sau în sultai Oman, dar de fiecare dată detaşamentele Ikwanului se întif cu blindate britanice şi avioanele de bombardament ale R.. Fiind repede împrăştiate de acestea. Pna la urmă, datej diplomației suveranului wahabit, lucrurile se aranjară, înțelegând, odată mai mult, ca orice încercare de a

ocupa vr -teritoriu aflat sub protecția Angliei nu se poate sfârşi decât înti mod primejdios pentru războinicii săi. Aşa că, în urmat ani, va înceta să mai pună la încercare dispozitivul britanic Peninsula Arabică, aşteptând liniştit şi consolidndu-şi foi armate de care dispunea.

Visul lui Abdel Aziz rămânea Hedjazul, cu locurile sfinte Islamului, conştient de faptul că orice pas înainte în această direcție depindea în cea mai mare măsură de relațiile dintre englezi şi regele Hussein, deoarece atâta timp cât se bucura sprijinul lor, acesta era intangibil. Spre bucuria adversarilor Hussein, mbatrnit timpuriu, începuse să dea semne megalomanie, vădind o atitudine tot mai potrivnică fat" englezi despre care spunea, pe bună dreptate, ca l-au r continuu, determinhidu-l să se angajeze în lupta antiotoi fără a-şi mai respecta ulterior promisiunile, în iulie 1921, Lawrence se dusese la Djeddah pentru a-l împacă, Hedjazului avusese un acces de furie, fiind gata să-l arunc scările palatului: „Afară de aici, imediat! Nu eşti decât un ajj provocator! M-ai antrenat în această aventură stupidă (rei antiotomana – n.a.) cu promisiuni infame! N-ai încetat saj înseli din prima zi de când te-ani va*zut!" în acelaşi an, facr vizita fiului său, Abdallah, care devenise suvera Transiordaniei, îi alunga cu cravaşa în mna pe ofițerii brit din anturajul emirului.. *- „

Cu trecerea timpului, purtarea tot mai extravaganta a rej

Hedjazului începu să-i plictisească pe englezi, aceştia parasii până la urmă, în momentul decisiv pentru păstrarea trc sau. Politica britanică în Orientul Arab mizase o bună tmcati vreme pe familia hasemita de la Mecca, principalul stij acestei orientări fiind colonelul Lawrence. Cu ajutorul său, din fiii regelui din Hedjaz deveniseră monarhi – Feisal, înti rege al Siriei iar apoi al Irakului, şi Abdallah, e mi Transiordaniei.

Familiei saudite, inițial, nu îi se dăduse prețuirea cuvei Doar „Oficiul Indiilor" şi maiorul Philby, ataşat pe lângă Aj Aziz, considerau că politica britanică în Orient ar fi trebuit sprijine pe Riad şi nu pe Mecca. La Conferința de la Cairo,

ui Lawrence ieşise din nou învingătoare, dar după părăsirea bruscă a scenei de către l': iimosul colonel, regele Hussein se va –, şi tot mai izolat

Greşeala cea mai gravă, care umplu paharul, va t'i savrsita de regi; k-Hedjaului în primăvara anului 1924. În lună martie a aculu an. Adunarea Națională a Republicii Turcia decreta abolirea călifarului şi expulza pe ultimul

calif otoman, Abdul Medjid, din Istanbul. Hussein, care era nu numai rege al Hedjazului. Dar şi mare şerif al locurilor sfinte, considerând ca naltul titlu deținut până atunci de otomani îi se cuvenea de drept persoanei sale şi fără să mai stea mult pe gânduri se proclama calii al întregii lumi musulmane. O asemenea liotarrc, luată fără consultări prealabile, nu putea fi pe placul politicii engleze. (ținând seama şi de orientarea inamicala a lui Hussein. Recunoaşterea sa de calif al lumii musulmane, din care o parte importantă se alia sub stapânirea colonială. Britanică – în Asia ca şi în Africa – . Ar fi putut da naştere la complicații de nedorit pentru interesele Angliei.

(’ntarind bine situația creată. Abdel Aziz înțelese că, pornind împotriva lui Hussein. Va avea „undă verde” din partea englezilor, dezinteresați să-l mai sprijine pe recalcitrantul monarh de la Mecca. Fără să mai eite. Abdel Azi şi îndrepta războinicii spre frontierele Hedjazului la sfârşitul lui august 1924. Alături de ci a apărut şi maiorul Philby. Care îl va însoți pe parcursul întregii campanii. Philby, după ce se despărțise de Abdel Ai la sfârşitul războiului mondial, acționase în Transiordania. Ca adjunct al colonelului Lawrence. În perioada cât acesta fusese principalul reprexcntant politic britanic pe lângă emirul Abdallah (1921-1922). Apoi, preluând funcția acestuia, rămăsese încă doi ani la Amman, până când va fi trimis pe lânga Abdel Ai spre a urmări acțiunea acestuia în Hedjaz.

Regele Hussein, autoproclamat calif al Islamului, nu ~UHLM de forțe armate capabile să facă față Ikwanului lui tel Ai. De fapt, nici nu prea se interesă de a-şi crea o armată în adevăratul înțeles al cuvântului, care ar fi necesitat anumite cheltuieli. Deşi relațiile sale cu englezii se deterioraseră, e continua să creadă că, în caul unui atac împotriva sa, aceştia se vor grăbi să-i sară în ajutor. Dar în momentul în care armata aliabita trecea frontiera Hedjaului. Va constata cu amărăciune că vechii săi aliați l-au uitat, lasându-l să se descurce singur, cum a Putea. Răspunsul acestora fusese fără echivoc:.. Disputa este e ordin religios şi ea are ca obiect reglementarea unor litigii îi ’rov°cac de succesiunea la califat. Ar fi contrar tradițiilor j’ întanicc de a se amesteca în acest gen de afaceri".

Intrat în panică, Husscin, al cărui tezaur ajunsese la t unt urma tăierii subvențiilor de către englezi, nu reuşi să strJ decât o mică oştire pentru a se opune armatei wahabite. Fruntea unei mini de beduini rămaşi credincioşi fă ml basemite, prințul Aii, fiul lui Hussein, ieşi în calea adversai întâmpinându-i în

apropierea oraşului montan Ta îi f. De aici pistă, şerpuind pe pantele munților şi prin văile adnci dintre conducea direct la Mecca. Rezultatul bătăliei se doi dezastruos pentru armata ha se în îi ta şi Ali abia scapa cu ft Drumul spre Mecca era deschis şi populația capitalei Hedja; aştepta cu groază apariția wahabitilor. Mai cu seamă că Taif ajunsese vestea făptuirii unor excese sungeroase în poți locuitorilor oraşului ocupat.

Complet dezorientat şi presat de mulțimea speriată cej stmsese în jurul palatului, Hussein renunța la luptă şi, lf octombrie 1924, abdica în favoarea fiului său. Aii. În Het existau pe atunci doar douăsprezece automobile, toate proprietatea regelui. Hussein şi încărca în ele bagajele şi fă mi îndreptându-se spre Marea Rosie, însoțit de o mică escortă, portul Djeddah se va mbarca pe yachtul primit cadou d (englezi, cu ani în urmă, luând astfel drumul pribegiei. Ulteridij va stabili în Cipru, ducând un trăi destul de auster. Moi 1931, va fi înhumat la Ierusalim prin grija fiului său, Abdall emirul Transiordaniei şi mai triu primul rege al lordai'

Rămas singur, noul rege al Hedjazului, Aii. Încercai negociee cu Abdel Aziz, dar acesta îi răspunse cu fermitate nu va lăsa sabia din mna până ce ultimul membru al famt hasemite nu va f părăsit Hedjazul. Armata wahabita pătrunde fără luptă în Mecca, regele Ali retragându-sej Djeddah care dispunea de fortificații puternice, rămase J timpul ocupapci otomane. Garnizoana rezista mai bine de. Luni asaltului asediatorilor, dar lipsa de apă, alimente, munitjj făcea tot mai simțită şi niciun posibil ajutor nu se întrezare; orizont, între timp căzuse atât Medina, cât şi portul Ajuns la capătul puterilor, regele Ali ceru ca un reprezentant britanic să discute cu Abdel Aziz problema încetării războiului. Învingătorul dicta condițiile: Ali va abdica şi va părăsi Hedji luându-şi cu el bunurile personale, dar predând armele muniția, inclusiv tunurile, cele câteva autocamioane şi avi demodate pe care armata Hedjazului, le avea din ții războiului mondial. Abdel Aziz garanta, în schimb, viața) bunurile celorlalți membri ai familiei hasemite „precum şi locuitorilor civili şi militari din oraşul Djeddah. O amni generală urma să fie proclamata imediat, iar soldații care doi

să se întoarcă acasă primeau o sumă de bani pentru drum, cuantumul fiind mai ridicat în cazul ofițerilor.

Ali aprobă condițiile. El va părăsi Djeddah la bordul unui crucişător englez şi, după o scurtă escală în Aden, debarca la Bassra, în Irak, unde era rege fratele

său, Feisal, ramnând în ’continuare la curtea acestuia.

Războiul pentru cucerirea Hedjazului luase sfârşit. Abdel Aziz Ibn Saud reuşind să pună bazele viitorului stat al Arabici Saudite. La 8 ianuarie 1925, notabilii marilor oraşe ale țării cucerite îl proclamară rege al Hedjazului, noul suveran făcându-şi intrarea solemnă la Mecca aclamat de mulțime şi salutat prin 101 lovituri de turi.

Râmnmd mai mult timp în Hedjaz pentru a reorganiza administrația, Abdel Aziz primi veşti îngrijorătoare din Nedjd, unde marii comandanți ai Ikwanuiui, Faysal al Dawish, emirul tribului Mutairiloi*, şi Ibn Hitlain, şeicul Ajmanilor, împreuna cu prelații wahabiti, se agitau cerând reforrfle imediate în sensul codului moral al Islamului ortodox şi chemând la război împotriva Irakului, condus de un membru al familiei hasemite, fără să țină seama că o agresiune împotriva țării de pe Tigru şi Eufrat ar fi însemnat război direct cu Marea Britanic, puterea protectoare. (Cei doi comandanți militari vor intra ulterior în rebeliune fățişă împotriva lui Abdel Aziz, sfârşind până la urmă în fundul temniței).

În ianuarie 1927, întorcându-se la Riad, Abdel Aziz îi convoca pe şefii politici şi religioşi ai tuturor triburilor la o reuniune sub zidurile capitalei Nedjdului. Peste 3 000 de şefi de trib, emiri, şeici, prelați şi judecători islamici se stmsera la un mare ospăț în grădinile palatului, etalndu-şi pitoreştile lor costume şi purtând la bru pumnale cu mânere de aur, iar pe umăr puşti împodobite cu ținte de argint. Scalvii purtau platouri cu tot felul de bucate: berbeci fripți, pilaf cu legume, castraveți 51 roşii proaspete, plăcinte şi alte prăjituri puternic însiropate, coşuri cu fructe diferite: curmale de Hufuf, pere, mere şi piersici, - mandarine din Asir. Amfore cu apă proaspătă treceau din mna în mna şi ceştile se umpleau nencetat cu ceai parfumat şi cafea aromatizată cu cardamoniu.

Aşezați pe covoare scumpe, ei ascultară un expozeu complet din partea lui Abdel- Aziz asupra scopului acțiunilor sale şi atențiilor privind unificarea Arabici. La sfârşitul dezbaterilor, Abdel Aziz Ibn Saud, rege al Hedjazului, avea să fie proclamat, "i acea zi de 27 ianuarie 1927, şi rege al Nedjdului şi al teritoriilor dependente. Statul saudit devenise un fapt împlinit, fiind recunoscut la scurt timp de puterile europene, începând din

1932, după unificarea completă a tuturor provinciilor sale, lua denumirea de Arabia Saudită, pe care o va purta pir zilele noastre.

Arabia Saudită era primul stat arab independent, recunj ca atare pe plan internațional. Abdel Aziz, care îl făcuse sau, Feisal, ministru al afacerilor externe, începând din 192 va trimite doi ani mai târziu într-o lungă călătorie în Eu pentru a întări relațiile internaționale ale noului stat. Fi viitor rege al Arabici Saudite, se va opri mai târziu la Lt pentru a discuta problemele în suspensie dintre cele două va face un scurt popas la Paris; va străbate Germani Polonia, vizitând în continuare Uniunea Sovietică, prima;, j care a recunoscut independenta regatului saudit. La Mosc fost primit de însusi Stalin şi a avui îndelungi convorbii Molotov. Întorcându-se acasă, a trecut prin Turcia cunoştință de realizările regimului lui Kemal Ataturk.,

Guvernul de la Londra urmărea cu atenție dezvolt politica a noului stat al Arabiei Saudite, primii săi paşi pe internațională, continund să considere că întreaga Penii Araba, înconjurata de bazele sale militare de la Bahre Aden, din Irak şi Transiordania, făcea parte din sfera influenta britanică. Nu întâmplător îi fusese trimis lui Aziz, în cursul campaniei din Hedjaz, unul din cei mai, j agenți specializați în problemele arabe, Harry Philby, ve cunoştința a suveranului wahabit. Acesta îl însoțise perma în cursul războiului din Hedjaz, inclusiv la asediul poi* fortificat Djeddah, de la Marcă Rosie, peripețiile povestindu-le în cartea „Patruzeci de ani în deşert. Aş Djeddahului", pe care o va publica la Londra puțin nainl sfârşitul vieții sale. Este de notat că în negocierile prf capitularea oraşului Djeddah. Şi abdicarea regelui AH, mă Philby a jucat un rol deosebit, determinând încetarea rezisH hasemite.

După victoria lui Abdel Azi, maiorul Philby va definitiv în Arabia, pe lângă suveranul saudit, convertindu religia islamică, dintr-o revelație proprie sau poate din superior, împrumutând pentru o lungă perioadă de viața r de trăi, mbracamintea, tradițiile arabe. Colonelul Lawrei retrăsese brusc din activitate, în anul 1922, părăsind vesmi arabe şi îmbrăcând, sub un alt nume, uniforma albasti simplu soldat al lui Royal Air Force, pe care o va paşti respectivul grad inferior, până aproape de sfârşitul vietii'

Harry Plijby şi schimbase uniforma. De maior britani haine arabeşti şi, la fel ca Lawerence, şi luase un alt nui

nume arab – Abdullah, căruia prietenul său, regele Abdel Azi? îi adăugase titlul de scic şi nalta funcție de membru al consiliului de coroană. Suveranul saudit îi va dărui de asemenea, şi două locuințe – una la Mecca şi alta la Riad.

Conducându-se după preceptele Coranului, proaspătul şeic musulman Abdullah, alias Harry Saint-John Bridger Phillby, se gândi, pentru a intra complet în noul său rol, să-şi cumpere o sclavă la trgul din Riad şi să-şi mai ia o nevastă băştinaşă rudă a regelui, pe lânga prima soție, englezoaică, ec trăia la Londra împreuna cu fiul său, Kim Philby. Devenit ulterior un personaj al lumii spionajului, mai cunoscut chiar decât faimosul său tată.

Ca şi în cazul retragerii lui Lawrence. Biografii lui Harry Pliilby n-au reuşit să-i descifreze cu exactitate motivele arabizării sale subite şi ale trecerii la religia islamică, numeroasele supoziții (acute ramnând doar simple 'ipoteze, încconfirmate de documente autentice. Activitățile secrete, chiar şi atunci când sunt dezvăluite după ani şi ani. Ramn înconjurate mai întotdeauna cu un nimb de mister şi din necesități 'publicitare, dar îndeosebi datorită „izurilor" neplăcute ce le pot degaja astfel de poveşti atunci când se ajunge la baza lor. La interesele politice care au stat în spatele cutărei sau cutărei acțiuni. Şi. În cazul concret al politicii colonialiste din Orientul Mijlociu, concentrarea de lucruri urte a ayat întotdeauna o densitate rar întâlnită.

Activitatea maiorului Harry Philby, după ce a mbratisat credința islamică, a fost plină de fapte contradictorii care îi încurca şi mai mult pe cercetătorii istorici. Şeicul Abdullah a rămas mai departe un agent al serviciilor secrete britanice sau a trecui cu „arme şi bagaje" în slujba regelui Abdel Aziz Ibn Saud? Sau care au fost relațiile sale cu americanii din momentul când strălucirea „aurului negru", descoperit sub nisipurile. Desenului, a început să atragă marile societăți petroliere de dincolo de Ocean. Arabia Saudită ieşind treptat din sfera de influența britanică şi cantonându-se. În anii premergători celui de-aJ doilea război mondial, şi în cursul acestuia, în sfera intereselor americane? Cearta cu autoritățile britanice, în 1940. Arestarea sa în timpul unei călătorii în India şi internarea temporară într-un lagăr pentru persoane cu vederi pro-naziste au avut într-adevăr baze reale sau au servit doar ca o perdea de 'Uni. Că multele de acest gen lansate în decursul istoriei serviciilor secrete britanice? Pasiunea sa pentru arheologie şi călătoriile sale în zonele necunoscute de desert ale Peninsulei Arabice au constituit un simplu fiobby sau întocmirea primelor ale regiunilor neumblate s-a' făcut în serviciu comandat?

Când societățile petroliere de peste Ocean, supralicitând, înlaturat concurenta britanicei „Irak Petroleum Compar obținând concesiuni întinse -

pentru prospectare, şeicul Abd care susținuse până atunci interesele lui J.P.C., a avut oare rol în organizarea de atacuri ale triburilor beduine împotr instalațiilor americane din deşert? Iată o serie de întrebări de diverşi cercetători ai întâmparilor istorice din Arabia ani în care Harry Philby a trăit pe acele meleaguri şi cărora unul n-a reuşit să le găsească un răspuns explicit.

După cel de-al doilea război mondial, când (n urma întli dintre preşedintele Rooscvelt şi regele Abdel Aziz Ibn Saud, 14 februarie 1945, pe crucişătorul „Quincy" al lui U.S.N ancorat pe Canalul Suez, la intrarea în Marea Rosie) Anglii pierdut cu totul partida în Arabia Saudită, şeicul Abdi părăsea pitoreştile străzi ale Riadului şi Meccai, precur veşmintele sale arabeşti, pentru a se întoarce la Londra mbraca fracul şi jobenul, (inuta obligatorie'a distinsului din care făcea parte. Motivul, să zicem oficial, l-a constituiii nentelegere cu viitorul rege Saud, care-i urmase, în 1953, tat sau, Abdel Aziz.

În Anglia, şeicul Abdullah, redevenit Harry Philby, era întfinit în saloanele aristocratice, invitat la banchete, curtat protipendada. La un moment dat a candidat chiar şi pentru loc în Camera Comunelor, dar (ara succes. Rempacat cu ret Saud, în ultimii ani ai vieții s-a rentors în Arabia. A murii 1960, la vârsta de 75 de ani, în cursul unei escale la Beirut, îi Londra şi Riad, fiind nmormântat într-un cimitir musulman capitala libaneză. Fiul său, Kim Philby, care locuia în moment la Bejrut în calitate de corespondent al publicați engleze „Observer" şi „Economist", dar în realitate agent dl al serviciilor secrete britanic şi sovietic, -a aşezat pe mormi stela funerară cu o înscripție simplă; „Aici odihneşte cel. Mare din exploratorii Arabici..

COVORUL PERSAN

Doctorul Muhammad Hidayat Mossadegh era un politician, provenit dintr-o familie de latifundiari, cu şti superioare făcute la Paris şi la Neuchâtel, în Elveția. A fost, îi pe rând, imediat după primul război mondial, ministru; justiție, de finanțe şi afaceri externe în guvernul iranian, deputat în Madjilis şi apoi o bună bucată de timp pensionar prin închisorile lui Reză Şah. Întemeietorul dinastiei Pahlavi, cu care intrase în conflict, în primăvara anului 1951, când valul nemulțumirii populare, strnit de ştirbirea nencetata a independenței țării de către englezi, -l purtase în triumf la putere, înfrirgând împotrivirea camarilei monarhice, aservita intereselor străine, doctorul Mossadegh împlinea vârsta de 70 de ani.

Mic de statură, cu fata măslinie, osoasă, mbracat întotdeauna în haine simple, arborând la butoniera o insignă repreentând harta Iranului, peste care se profila imaginea unei sonde petroliere, „bătrânul Mossa", cum îi se spunea cu simpatie-n popor, electriza masele sensibilizându-le până la lacrimi ori de câte ori apărea în față lor chemându-le să-şi apere independenta şi principala bogăție a țării, petroluU ce se scurgea de peste patru decenii în rezervoarele atotputernicei „Anglo-Iranian Oil Company" (AIOC), ajungând sub formă de lire sterline în băncile din City- londonez, în vreme ce marea majoritate a iranienilor se zbătea în cea mai cruntă mizerie, victima a napoierii sociale şi economice, a lipsei de asistenta sanitară şi a persistentei analfabetismului pe scară largă. Muhammad Hidayat Mossadegh, care şi închinase ultima parte a vieții luptei pentru redobndirea de către Iran a marii sale avuții naturale, va deveni eroul națiunii, va reuşi să determine parlamentul să votee în unanimitate naționalizarea petrolului, punând capăt domniei jefuitoare a companiei „Anglo-Iranian Oil".

Decizia aceasta curajoasă, reflectând voința întregului popor iranian, va antrena însă un acerb război al nervilor timp de doi ani între Londra şi Teheran, marcat de amenințări cu intervenția militară, blocada economică,. Presiuni de tot felul şi perfide comploturi ale serviciilor secrete. Confruntarea avea să dea câştiy de cauză, până la urmă, -unei a treia părți, interferata subtil în conflict – Statele Unite ale Americii şi societățile sale petrolieri.'.

În 1949, ca urmare a scăderii valorii lirei sterline pe piața valutară, guvernul'de la Teheran ceruse o renegociere urgema a acordului încheiat în 1933 cu AIOC şi, în cursul tratativelor cu societatea petrolieră, ajunsese la o înțelegere în sensul ridicării de la patru la şase şilingi a taxei vărsate statului iranian pentru fiecare tonă de petrol brut produsă. Noul acord fiind înaintat de guvern spre. Aprobarea Madjiis-uui, forul parlamentar se va? btine „motivnd că mandatul său legislativ era pe cale să se 'ncheie. Alegerile au avut loc la începutul anului 1950. Guvernul

condus de generalul Ali Razmara, şeful marelui stat-major. Fusese impus în funcția de premier de către şah, a supus din acordul cu AIOC spre aprobare proaspătului parlai Madjilis-u nu s-a grăbit să-l ratifice, hotărând formarea comisii speciale însărcinata cu studierea temeinică a acorc înainte de a fi supus la vot.

Aceasta comisie specială era prezidata de Mossadegh devenise, de puțin

timp. Liderul formațiunii politice intitulate „Frontul Național” ce reuşise de la prima prezentare în fața urnelor să obțină opt locuri de deputat în parlamentul tf Comisia condusă de Mossadegh s-a pronunțat cu fermi’ împotriva ratificării acordului, avansând în schimb propunerea de naționalizare a companiei „Anglo-Iranian Oil” a producție ajunsese în anul 1950, la 33 milioane de M reprezentând şase la sută din totalul mondial al extrr" petroliere, în ianuarie 1951, Madjiis-ul aproba raportul cor speciale, respingând acordul din 1949 cu AIOC. Parlamd iranian decidea, totodată, ca într-un viitor apropiat comisia prezinte un nou raport determinând „datoriile îi atitudj guvernului în această problemă".

Londra s-a sesizat imediat. Ernest Davies. Subsecretar de la Foreign Office, va face o declarație în care amintea că în conformitate cu acordul din 1933, concesiunea AIOC valabilă până în 1993 şi şi exprima speranța că guvernul îi va ramne fidel veni lor angajamente.

La 3 martie 1951. Generalul Ruzmara a fost determinai intrigile camarilei regale şi de presiunile diplomatice din extejj să declare ca „din motive tehnice, economice şi politice Îi nu poate naționaliza industria să petrolieră”. De evenimentele s-au precipitat rapid. Străzile Teheranului erai fierbere, în zona petroliferă aveau loc greve şi mari manife populare la care se cerea naționalizarea AIOC. La 7 mi şeful guvernului, generalul Razmara, este asasinat de un fain O zi mai târziu, comisia specială parlamentara aproba, ci voturi din 18, naționalizarea. La îl martie, şahul numeşti funcția de prim ministru pe Hussein Ăla, al. Cărui prim aci guvernământ va fi interzicerea manifestațiilor politice pe A publice. Dar forțele politice, nețin ând seama de aceasta de şi continuară acțiunile în favoarea naționalizării. La 15 mal sub presiunea voinței populare, parlamentul iranian aprob’ unanimitate raportul comisiei speciale privind naționalii petrolului. Urmară cinci saptamni de puternice confruntai guvernul care, la 2 martie, va proclama starea de asediu pei doua tuni la Teheransi în suburbii, în continuare s-a desfăşurat un adevărat torent de greve muncitoreşti. La 12 aprilie au loc tulburări la Abadan, în cursul cărora sunt uciși noua iranieni şi trei cetățeni britanici. Guvernul Hussein Ăla este nevoit să demisioneze la 27 aprilie şi, 24 de ore mai târziu, parlamentul recomanda şahului, cu 79 de voturi din totalul de 100 numirea lui Mossadegh în funcția de prim ministru. În mesajul adresat națiunii, noul premier reafirma voința de a duce la bun sfârşit naționalizarea petrolului. La 2 mai şahul a fost obligat să promulge legea naționalizării

petrolului.

Reacția Londrei nu va întârzia. Secretarul de stat, Herbert Morrison, a declarat în Camera Comunelor ca guvernul se considera parte în diferendul privind petrolul iranian şi îşi rezerva toate drepturile de a interveni pentru a apăra intersele britanice în Iran. Şi, pentru a întări amenințările verbale. Londra a trimis de urgență contingente de paraşutişti la bazele sale din Cipru, a pus în stare de alarmă trupele pe care le avea la bazele sale din Irak, deplasând, totodată, crucişătorul „Mauritius", împreuna cu alte două nave de război, în zona superioară a Golfului.

Armata iraniană a fost, la rândul ei, mobilizata. Statele Unite şi Uniunea Sovietică au intervenit la Londra, sfătuind guvernul britanic să nu întreprindă o acțiune mijitara. În vara anului 1951 s-a desfăşurat o intensă activitate diplomatică ce n-a avut alt rezultat decât acela de a evidenția pozițiile absolut opuse ale celor două părți în dispută. Londra a sesizat Curtea Internațională de Justiție de la Haga. Teheranul a contestat competenta Curții în cazul respectiv, susținând că nu este vorba de un diferend între două guverne, ci de o problemă între statul iranian şi o societate particulară operând pe teritoriul țării. Pna la urmă. Curtea Internațională de Justiție s-a declarat incompetenta să judece conflictul petrolului iranian, ceea ce va însemna o importanță victorie politică pentru Mossadegh.

Oficialitățile iraniene au preluat treptat controlul tuturor instalațiilor petroliere; ultimii tenicieni britanici au părăsit Abadanul, iar AIOC a ordonat vaselor sale să înceteze mbarcarea petrolului iranian. La intervenția guvernului britanic se instituise o adevărată blocada vizând boicotarea pe plan internațional a petrolului iranian.

Guvernul de la Teheran a încercat atunci să ajungă la un compromis cu englezii: în schimbul recunoaşterii naționalizării ca act definitiv. Iranul se declară dispus să plătească companiei Anglo-Iranian Oil „, care şi va schimba curând numele în" British Petroleum", o îndemnizație pe baza valorii instalațiilor Ic naționalizate. Englezii considerară însă ca orice nou statut

al societății petroliere trebuia să facă obiectul" unor negocieri s eventuala îndemnizație ar urma să țină seama de valo concesiunii care, conform acordului încheiat în 1933, ai trebuit să ia sfârşit abia în 1993!

La începutul conflictului, americanii nu numai că nu i-blamat pe iranieni

pentru naționalizarea petrolului – al cai drept în acest sens SUA îl recunoscuscra oficial încă din 1947 dar, în mod tacit, chiar i-au încurajat. Societățile petrolj americane, şi în primul rând ARAMCO. Care activa în Arai Saudită, n-aveau decât de câştigat de pe urma necazurilor colej lor britanice. De altfel, în cursu crizei anglo-iraniene, AR şi va creşte producția de la 28 la 40 milioane tonc. Ams

În plus, Statele Unite aveau interese strategice deosebiteg Iran unde, încă din timpul celui de-al doilea război mondial, ! făcu. T tot ce le-a stat în putință să înlocuiasca influenta politr britanica- cu cea americană. Nu cu multă vreme în urmă, la, octombrie 1948, SUA încheiaseră un acord cu Iranul pentru furniza armament în valoare de 120 milioane de dolari. aprilie 1949, americanii oferiseră importante credite penț programul de dezvoltare a economiei iraniene. Consilia militari americani şi fac din nou apariția pentru a inşi armata şi forțele de poliție; influența americană creştea rândurile unor grupări politice autohtone. Cercurjj conducătoare din SUA considerau că alungarea englezilor Iran le va aduce „pe tavă" o poziție strategică la care rviu mai de mult pentru a completa sfera lor de influență din Golfului. Mossadegh nu-i deranja, ci, dimpotrivă, mizau pe pentru a le „scoate castenele din foc'1. Bătrânul politician irani nu era un om de stânga şi, chiar mai mult, poziția sa inamic față de vecinii sovietici, în perioada imediat următoare sfârşiți războiului mondial, 'l recomanda ca un eventual candidat bucurându-se de sprijin popular, ar fi putut servi drept parai? la realizarea planurilor strategice americane, inclusiv la bloc. Ft dezvoltării unei mişcări de stânga în Iran. De altfeH Mossadegh, antrenat în dispută acerba cu englezii, speraj obțină un credit financiar mai substanțial din partea State Unite şi în care scop se va deplasa în octombrie T" Washington.: şi

În capitala americană premierul iranian a găsit însă t (porțile închise, între timp, americanii şi-au revizuit poziția d îi era inițial favorabilă şi au refuzat să-i acorde sprijij financiar solicitat. Mossadegh evoluase spre poziții pe Washingtonul le considera potrivnice intereselor americ Premierul iranian s-a dus atunci la O.N.U. Pentru a-şi pt

cauza – naționalizarea petrolului – în față forumului internațional. Dar Consiliul de Securitate, blocat de voturile uncia sau alteia dintre marile puteri, nu reuşea să adopte nicio rezoluție în problema petrolului iranian.

Acasă, Societatea Națională Iraniana de Petrol, care preluase bunurile naționalizate, reuşise să repună în activitate rafinăria de la Aba dan. Dar aceasta

lucra mult sub capacitatea ei, rezumându-se să producă în "special pentru piața internă, exportul fiind stopat datorită boicotului internațional, instituit în septembrie 1951 de AIOC, care era, în general, respectat de distribuitorii de pe piața mondială. De la 33 milioane de tone în 950. Producția petrolieră a Iranului coborse catastrofal la 1,3 milioane tone în 1952.

Pna la urmă, iranienii au reuşit să vnda mici cantități de petrol brut în Italia şi Japonia la prețuri scăzute, ceea ce se înțelege că irita societățile petroliere americane ce activau în regiune. Era şi acest fapt un motiv determinant al schimbării politicii americane față de Iran, dar nu principalul.

La începutul lui 1952 au avut loc noi alegeri parlamentare şi „Frontul Național" a obținut o majoritate relativă, rămânind însă tributar forțelor tradiționaliste religioase al căror lider, ayatollah-ul Kashani, devenise preşedintele Afatijilis-vim. Tradiționaliştii religioşi se manifestau împotriva oricărei prezente populare în sprijinul guvernului Mossadegh. Grupările de stânga. Îndeosebi activul partid al comunişti1or („Tudeh"), dominau tot mai insistent stradă, organizând, la rândul lor, demonstrații cu caracter antiimperialist. Nimic nu-i deranjă mai mult pe americani decât creşterea influentei forțelor de stânga, lucru socotit extrem de primejdios pentru planurile lor în regiune. Mossadegh, considerau ei, nu le mai era de folos, fiind împins tot mai mult de puternică efervescenta populară pe poziții antioccidentale. Şi atunci, schimbnd direcția, americanii au decis să-i sprijine pe britanici pentru a-l dobori de la putere pe Mossadegh.

În octombrie 1952, Iranul a rupt relațiile diplomatice cu Marea Britanic. Acest act fusese determinat de o serie de acțiuni diversioniste întreprinse de serviciile secrete -britanice pe teritoriul iranian şi în care era amestecată direct şi ambasada Marii Britanii de la Teheran. O serie de amănunte privind activitatea agenților secției MI-6 din Intelligence Service în Iranul anului 1952 au fost prezentate, 33 de ani mai târziu, n-tr-un serial de televiziune, difuzat şi în Anglia, sub titlul „Sfârşitul" nperiului". Un fost colaborator al serviciului de informații e*terne britanic a povestit, în. Cadrul acestui serial TV, ați

'75

acțiunile individuale ale agenturii engleze în 1951 – 1952, el colaborarea să ulterioară cu CIA, care a jucat un rol impoi în doborrea lui Mossadegh.

După cum menționa saptâmnalul englez „The Obsei din 26 mai 1985, într-

un reportaj intitulat „" um s-au unit foi M 1-6 şi CIA pentru a pregăti lovitura iraniană", organizai complotului i-a costat pe britanici circa 700 000 de lire sterl Kermit Roosevelt., trimis de CIA la Teheran pentru a pur cale lovitura de stat, estimează, în memoriile sale publicatt 1979, costul operațiunii la 200000 de dolari, Dar, după surse, sume importante fuseseră cheltuite mai înainte de fără niciun succes.

Banii diversiunii erau canalizați spre diferite perse oficiale, corupte prin intermediul familiei unui om de afa iranian, desemnata sub numele conspirativ de „The Brotfajj (frapi). În realitate era vorba de chiar trei frați – Seyfolt Qodratollah şi Affadollah Rashidian – care acționau că îi britanici, mituind funcționari şi oameni politici sau pi diverşi informatori şi asasini de meserie, în aprilie 1953, Rashidian au organizat răpirea şefului poliției din Teheran, general fidel guvernului Mossadegh. Pe care l-au ținut închjf pivnița unei case unde va fi până la urma asasinat cu sunge

După ruperea relațiilor diplomatice iraniano-britai conducerea rețelei MI – 6 de la Teheran fusese nevoită;) părăsească țara. „The Brothers" rămăseseră princij mandatari ai serviciului secret britanic, care continua*! întreține un contact permanent cu aceştia şi să Ic trimită prin Tipru. Era însă nevoie la fața locului de un cap conduc al complotului urzii împotriva lui Mossadegh. Pe care el vor fi nevoiți să-l solicite colegilor lor de la CA. Acesta. A-gasit în persoana lui Kermit Roosevelt (nepot al fost preşedinte al S.U.A.. Theodore Roosevelt. Dinaintea f război mondial, între J901 – 1908). Unu! din cadrele de bazi CIA, care va fi expediat în acest scop clandestin în capjj iraniana, în plus, CIA continua să dispună la fața locului agentura destul de numeroasă, cuprinzând şi mulți îl oca HI

Potrivit propriilor sale mărturisiri. Kermit Roosevelt a desemnat, de comun acord între guvernele american şi britaijj pentru a superviza răsturnarea regimului naționalist din „Primul ministru, Mossadegh, nu era comunist sau om poliți* stânga, deşi avea sprijin din partea comuniştilor. Singura să consta în faptul că nationaliase concesiunile AIOC recuni Kermit Roosevelt în cartea sa de memorii intitul „Countercoup. The Strugg-le for- the (, 'ontrol of fi teontralovitura. Lupta pentru controlul Iranului), care a fost publicată la New York în 1979.

Trimis mai întti la Londra, în noiembrie 1952, Kermit Roosevelt a luat legătura cu conducătorii operativi ai secției. V – 6- în această parte a povestirii el

foloseşte pseudonime pentru a-i indica pe interlocutorii săi. Pe şeful cu care a avut de-a face la MI – 6 îl numeşte „Mr. Callaghan”. Purtătorul de cuvnt al grupului de ofițeri britanici de informații este „John Cochran”. Iar principalul său adjunct, „Henry Montagu”. SecunduJ acestuia. „Gordori Somerset”, poartă numele conspirativ al fostului şef al rețelei britanice, ce tocmai fusese retras din Teheran.

O oarecare identificare a acestor personaje apare posibilă. Consilier în ministerul de externe, care trebuia să aprobe toate operațiunile desfăşurate de MI – -6, era generalul John Sinclair, care i-a urmat lui Sir Stewart Menzies – faimosul şef al respectivei instituții în timpul războiului mondial. Lâctiitorul lui Sinclair a* fost comandorul de aviație Jack Eastori, care mai înainte îndeplinise funcția de ofițer de legătură între serviciile britanice şi americane, în afară de mențiunea că „Gordon Somerset”, şeful rețelei din Teheran, avea sunge scoțian şi îi era un vechi prieten. Kermit Roosevelt nu mai contribuie cu nimic la posibila identificare a acestuia. Guvernul iranian l-a acuzat pe un anume maior Jackson, ataşat în 1952 la misiunea diplomatică britanică de la Teheran, că a fost în realitate şef al rețelei Ml – 6, dar ministerul de externe britanic a dezmințit ca acesta s-ar fi ocupat cu activități de spionaj.

La întinrrca de la’Londra, din noiembrie 1952, echipa Ml – 6 i-a prezentat lui Kermit Roosevelt un proiect detaliat de răsturnare a lui Mossadegh, pe care englezii doreau să-l-execute CIA. Întors la Washington, Roosevelt a expus şefilor săi conținutul discuțiilor din capitala britanică. Aceştia au fost de acord să le dea sprijin englezilor, dar au ținut să precizeze că lovitura de stat din Iran nu va putea fi organizată decât în conformitate cu anumite condiții puse de CIA. „Nu existau condiții pentru a se reveni asupra naționalizării AIOC. Britanicii au trebuit să se declare de acord. Efectiv, nici nu aveau de ales”, flatează Kermit Roosevelt.

Anul următor. La 3 februarie 1953, o delegație a serviciului S (ttrer britanic s-a deplasat la Washington pentru convorbiri Pnvind planificarea loviturii de stat din Iran. La primele discuții Cu.. Tehnicienii" americani, desfăşurate pe parcursul mai multor ore. U participat şi şeful CIA, Allen Dulles. La e°nvurbirile ulterioare, prezidate de fratele acestuia. „Cochran"

a prezentat o descriere amănunțită a planului operație propunând ca Kermit Roosevelt- să conducă direct actiut

Americanii au acceptat sugestia colegilor britanici, dar insistat ca noul prim ministru ce-l va înlocui pe Mossadegh fie generalul Fazullah Zahedi. Englezii, care îl închiseseră Zahedi în timpul războiului pentru atitudine pro-nazista, nu arătat prea înentati de această alegere. Cum n-aveau îndemna pe cineva mai potrivit pentru a fi propulsat în funt de şef al guvernului, împuterniciții MI – 6 au fost nevoiti' accepte candidatura acestui personaj cu vădite resentime antibritanice, care figura însă pe lista iranienilor de vază, în grațiile cercurilor diplomatice ale Statelor Unite. Genei întreținuse, imediat după război, legături stmse de prieteniei consilierii şi instructorii americani însărcinati să reorganiz jandarmeria iraniană, iar fiul său, Ardeshir Zahedi, cu stud făcute în Statele Unite, ocupase, între 1950 – 1952, funcția adjunct special al şefului administrației de la Teheran- „ajutorului american" din „programul Truman", acopet pentru, realizarea obiectivelor S.U.A. În țările în curs dezvoltare. După aprobarea planului complotului de conducerea CIA, Kermit Roosevelt s-a deplasat din nou! Londra, amintind în cartea sa ca „att Eden (pe atunci minisf de externe) cât şi Churchill (prim ministru) au arătat un int (deosebit pentru acest proiect... Eden a citit cu multă atei versiunea finală a planului, făcând observații marginale propria sa mnâ".

Cu puțin timp înainte ca împuternicitul oficial al ajungă la Teheran pentru a organiza desfăşurarea complotuhu echipa mixtă a serviciilor secrete americane şi engleze soses Paris, în cadrul aceluiaşi plan de răsturnare a lui MossaC Episodul este relatat în serialul de televiziune „Sfr imperiului", amintit anterior, de un personaj misterios carff;" apare direct în film pentru a nu putea fi identificat. A (susține că a făcut parte din MI – 6 s în calitatea respecth participat direct la afacerea iraniană din 1953. Misteric personaj povesteşte că împreuna cu maiorul Stephen Meadl la CIA) a făcut o vizită prințesei Ashraf, sora' sanului, care trt în exil, într-un cartier select al capitalei de pe Sena, dupâf Mossadegh luase măsuri de destrămare a camarilei ci imperiale de la Teheran. Cei doi agenți, britanic şi americ s-au străduit s-o convingă pe prințesă să se rentoarca în pentru a-i comunica fratelui ei ca planul de răsturnare a J Mossadegh, ce-i fusese prezentat şahului în secret de Affadt

Rashidian, avea girul total atât al Londrei, cât şi al Washingtonului.

Prințesa s-a codit la începit. Dar când cei doi agenți i-au rimflat un teac apreciabil de bancnote, împreuna cu un bilet de clasa I pentru cursa aeriană

Paris-Teheran, a acceptat să îndeplinească misiunea. Rentfinirea dintre sora şi frate n-a decurs după cum prevăzuseră serviciile secrete anglo-americane. Şahul, care se temea că ar putea fi supravegheat, s-a arătat extrem de prudent în cursul convorbirii de la palat şi prințesa a înțeles că nu-i. Cazul să-i transmită mesajul care îi determinase deplasarea la Teheran, aşa că s-a întors în Europa fără niciun rezultat.

Kermit Roosevelt ajunsese în Teheran în iulie 1953, sub numele fals de James Lochridje, pe care-l mai folosise şi în cursul altor călătorii secrete în această țară. Sosirea sa coincidea cu momentul culminant al crizei în relațiile dintre Mossadegh şi palat. Conflictul dintre primul ministru şi şah dura de peste un an. În iulie 1952, Mossadegh ceruse ca în afara funcției de premier să cumuleze şi pe aceea de ministru al apărării. Portofoliu ce fusese încredințat până atunci unui personaj din anturajul suveranului. Şahul refuzase, silindu-l pe Mossadegh să-şi dea demisia din fruntea guvernului. Dar retragerea acestuia n-a durat decât cinci zile. O grevă generală, însoțita de uriaşe manifestații de stradă, l-au readus la putere în triumf. El va obține atât fotoliul apărării, cât şi exilarea unor membri ai familiei imperiale, precum şi puteri depline, pentru şase luni, din partea Madjilisului.

Pe măsură ce sprijinul popular de care se bucura Mossadegh devenea, zi de zi, tot mai puternic, relațiile premierului cu palatul se nrautateau. Manifestațiile de stradă ale maselor populare sporeau, teama şahului că dacă situația devenea incontrolabiia, coroana i-ar putea fi în pericol, în acelaşi timp, cercurile religioase conducătoare, care fuseseră până atunci alături de Mossadegh, se îndepărtaseră treptat de el, animozitățile mai vechi ieşind la suprafață. Madjilis-u, dominat de curente adverse premierului, nu-l mai susținea şi Mossadegh considera că cel mai bun lucru pentru a se debarasa de un balast nedorit ar fi dizolvarea forului constituțional şi organizarea de °oi alegeri. Şahul a refuzat să subscrie la dizolvarea parlamentului. Atunci Mossadegh a cerut partizanilor săi să demisioneze, pentru a priva Madjilis-u de quorum-ul necesar desfăşurării activității normale, şi a supus dizolvarea Parlamentului unui referendum. Desfăşurata la începutul primei decade a lunii august 1953, largă consultare populară a dat

cstig de cauză lui Mossadegh cu o majoritate covrsitoj Conflictul dintre premier şi şah ajunsese acum la intensit maximă.

Cu trei zile înainte de referendum, Kermit Rooscvelt intinise în secret cu şahul pentru a-l asigura că se poate bizue întregul sprijin al guvernelor american şi britanic -J confruntarea sa cu Mossadegh. Puțin înainte de miezul nof împuternicitul CIA s-a urcat în limuzina personală a şahi care l-a luat dintr-un punct dinainte stabilit. El s-a ghemuit; podea, acoperindu-se cu o cuvertură pentru a nu fi obsei După ce maşina a trecut fără neplăceri de postul central de al palatului imperial, Roosevelt s-a ridicat, asezându-st bancheta din spate. Automobilul s-a oprit într-un loc întun* în apropierea intrării principale a reşedinței suveranului.? persoana a cobort grăbit scările şi s-a apropiat de vehicul..;) şahul. Şoferul a deschis rapid portiera şi şahul a luat loc ăla de a'gentul CIA, stmgându-i mna în tăcere.

Kermit Roosevelt a vorbit primul: „n aceasta împrejur eu reprezint pe preşedintele Statelor Unite şi pe primul mânia britanic. Dacă vă este necesar, puteți să vă convingeți fo? simplu, în cursul următoarelor 24'de ore, Eisenhower va r la Sân Francisco, un discurs în care veți recunoaşte aceastaconvenita". Şi Roosevelt i-a nmnat şahului un plic conținu foaie de hârtie împăturită pe care erau înscrise cele câteva cuvj de recunoaştere ce urmau să fie pronunțate de presedii american. Semnul de recunoaştere din partea premiei britanic trebuia să fie transmis la radio-Londra. „Astăzi*! momentul anunțării orei exacte, speakerul B.B. C.—ului vă Este exact miezul nopții, în loc de este miezul nopții", i-a pre K. Roosevelt.

Surzând, şahul l-a întrerupt spunându-i că-i este mai mut suficient faptul că CIA. L-a însărcinat pe nepotul fos preşedinte, Theodore Roosevelt, pentru a-l intini, adăugind fost extrem de flatat de atenția acordată de Eisenhowdl Churchill. În cursul unei a doua întâlniri, şahul i-a menționa K. Roosevelt; „Dacă am înțeles bine, conducerea dumneavoi este de acord ca Mossadegh să fie destituit şi înlocuit generalul Zahedi...". Operațiunea pusă la cale de CIA şi Ai era acum gata să fie amorsata pentru faza ei finală, avii girul şahului.

După această primă întinire secretă, Kermit. Roosevelt mai văzut de câteva ori cu şahul pentru a pune la punct defil planul complotului răsturnării premierului lipsii de receptivi la interesele tronului şi ale Occidentului. Şahul nu se arata '

prea grăbit, dorind ca lovitura de stat să fie organizată minuțios pentru a nu risca un eşec ce s-ar fi putut dovedi fatal coroanei. Împuternicitul CIA a căzut

de acord cu şahul ca acesta, atunci când toate pregătirile pentru declanşarea operațiunii vor fi fost încheiate, să semneze firmanele privitoare la destituirea lui Mossadegh şi numirea generalului Zahedi în funcția de prirn ministru, după care să se retragă, în aşteptarea deznodământului evenimentelor, la un palat al său de pe țărmul Mării Caspicc. Dacă afacerea ar fi luat o turnură nefavorabilă, şahul şi soția sa urmau să plece la bordul avionului lor personal în străinătate pentru a-şi găsi un adăpost provizoriu până la clarifiqarea situjiiiL'i.

În cursul discuțiilor cu şahul, K. Roosevelt i-a prezentat principalele direcții ale acțiunii şi forțele pe care ar trebui să se bizuie complotul. Spre deosebire de englezi, înclinați să recomande o cooperare între şah şi vârfurile clerului musulman, americanii erau de acord cu suveranul iranian care consideră imposibilă o astfel de mezalianța. Maiales că, în acel moment, nu toți molanii rupseseră complet colaborarea lor cu Mossadegh. După părerea americanilor, forța de şoc a loviturii de stat trebuia să fie armata şi Roosevelt l-a asigurat pe şah că CIA a reuşit să atragă în complot un grup de ofițeri superiori, mic dar sigur, cu influența în rândul unităților militare. El l-a mai informat pe suveran ca agenții CIA au creat o puternică organizație secretă, dirijată de „profesionişti", capabilă să producă tulburări la momentul oportun. De asemenea, i-a comunicat şahului că a luat legătura cu generalul Zahedi, ascuns în munți, dar care urma să se afle la Teheran atunci când va fi nevoie de el.

„n fine – scrie K. Roosevelt în memoriile sale –, venise momentul de a acționa, în noaptea de 8 spre 9 august i-am rentinit pe şah pentru ultima oară înainte de lovitura de stat. Am pus la punct încă odată detaliile operațiunii. L-am asigurat că firmanele îi vor fi transmise pentru a le semna în cursul dimineții, înaintea plecării sale la Marea Caspică unde trebuia să aştepte începutul evenimentelor". Roosevelt i-a transmis în acelaşi timp un mesaj al preşedintelui Eisenhower, prin care acesta îi ura o călătorie bună şi şi exprima convingerea într-un sfârşit fericit al afacerii.

Circumstanțele au împiedicat însă parvenirea firmanelor la Palat în timpul convenit, şahul plecând precipitat la reşedința sa 5"e la Marea Caspică datorită atmosferei politice tot mai încordate din capitala iraniană. Cele două documente imperiale au fost trimise şahului spre semnare prin confidentul sau, colonelul Nassiry, comandantul gărzii palatului, care le-a readus apoi la Teheran. Peste o săptămână şahul s-a reîntors şi el în capitală, dar ambasadorul american, Loy

Henderson – ce conform instrucțiunilor primite de la Washington, s-a ținut până atunci departe de organizarea complotului pentru a nu implica ambasada în caz de eşec – l-a sfătuit să părăsească țara şi să plece într-o scurtă vacanță în Italia, ceea ce suveranul a şi făcut imediat.

În cursul zilei de 15 august 1953, la sfârşitul ultimei reuniuni a conspiratorilor, K. Roosevelt şi oamenii săi au ieşit în hol pentru a sonda atmosfera din preajma loviturii de stat. Spre surpriza lor, n-au constatat nici agitație pe străzi, nici mişcări de trupe. Roosevelt s-a dus atunci la locuința conspirativă, unde se află cartierul general al complotului, aşteptând ştiri din partea colonelului Nassiry, acesta urmând să confirme remiterea firmanelor şahului lui Mossadegh şi Zahedi. Dar niciun element încurajator nu se făcea simțit. K. Roosevelt şi colaboratorii apropiați rămaseră de veghe toată noaptea. „Se lumina – îşi reaminteşte Roosevelt în cartea sa. Deschisesem aparatul de radio. La orele şase niciun sunet nu era perceptibil. În sfârşit în jur de şapte, radioul s-a animat, se auzea un zgomot de țimbale, sunetele unor marşuri. A urmat apoi o declarație în limba farzi. Mossadegh anunța la radio că, sub influența elementelor străine, şahul a încercat să destituie cu forța pe şeful guvernului constituțional şi, în consecință, acesta a fost nevoit să preia puterea".

Evenimentele evoluaseră în modul următor, în seara zilei 15 august, la orele 22 şi 30 de minute, colonelul Nassiry părăsise palatul Saadabad îndreptându-se în direcția reşedinței primi ministru cu o escortă de mai multe care blindate. Un tânăr oftj reuşise însă să-l prevină pe generalul Riahi, fidel guve: nului, f complotul vizând răsturnarea lui Mossadegh. Generalul plecase imediat spre cazărmile unde se aflau trupe credincioase primului ministru şi, însoțit de câteva detaşamente militare, st grăbi să ajungă la reşedința acestuia înaintea coloneii Nassiry, plasându-şi oamenii în față imobilului. Când colone Nassiry a sosit acolo, îi s-a interzis intrarea în clădire. Acesta adeclarat soldaților că el execută „voința Majestății Sale" şi a cerut să i se permită să-l vadă pe Mossadegh pentru a-i înmâna un firman din partea şahului, ceea ce a provocat confuzie în rândul soldaților de gardă. Dar generalul Riahi, intervenind energic, l-a acuzat pe colonelul Nassiry de instigare la rebeliune şi a dat ordin să fie arestat şi trimis la închisoare.

Se părea că întreaga acțiune era pe cale să eşueze lamentabil pentru conspiratori. Pentru că rolul Statelor Unite să nu fie cunoscut, în cazul când

situația nu mai putea fi îndreptata, lui K. Roosevelt îi s-a trimis urgent o telegramă cifrată, semnată de W.B. Smith, subsecretar la Departamentul de Stat, cu un conținut laconic: „Lasă totul baltă şi pleacă". Dar în acel moment CIA era vârâta într-atât în tenebroasa afacere, înct nici nu putea fi vorba să abandoneze. K. Roosevelt îi va răspunde lui W.B. Smith pe un ton convingător: „Am primit telegrama dvs. Din 18 august. Sunt bucuros să vă comunic că Ziegier (numee conspirativ al generalului Zahedi) şi-a preluat funcțiunile şi ca ZGSAVOY (criptograma şahului) se va rentoarce în curând la Teheran", în decursul ultimelor zile, după eşecul colonelului Nassiry, Kermit Roosevelt şi agenții săi reuşiseră să schimbe situația, balanța înclinând acum în favoarea partizanilor şahului.

Mai târziu, Eisenhower va scrie în cartea sa, „The White House Years", cu privire la acele momente ale afacerii iraniene: „Noi n-am abandonat tentativele de a domina situația, în fiecare zi mă întâlneam cu reprezentanții Departamentului de Stat, ai secretarului de stat al Apărării şi ai CIA şi urmăream rapoartele agenților noştri de la Teheran".

Astfel, în fata spectrului eşecului care se profilase la un moment dat, Kermit Roosevelt şi oamenii săi acționaseră prompt. Au fost luate măsuri pentru copierea şi difuzarea firmanelor şahului, începând cu acela care-l proclama pe generalul Zahedi prim-mininstruj agentura autohtonă fusese trimisă în stradă pentru a agita spiritele; grupul restms al ofițerilor iranieni participanți la conspirație era pus în stare de alarmă. La 17 august, ambasadorul american, rentors de la Washington, J-a vizitat imediat după sosire pe Mossadegh, declarându-i ca-guvernul Statelor Unite va cauta să-l împiedice Prin toate mijloacele de a mai ramne la putere şi l-a sfătuit să demisioneze fără întfziere. Dar „batrnul Mossa" nu s-a lăsat JDipresianat de presiunile insistente ale americanilor şi a hotart să-St păstreze pozițiile.

Între timp, Roosevelt îl adusese pe. Generalul Zahedi într-o 'ocuintâ conspirativa din capitală, pentru a-l avea la îndemna nJ? °mentul când va trebui să-şi preia postul de prim-mtnistru. Generalul Guilanshah, care comanda forțele aeriene iraniene, a lost însărcinat de K. Roosevelt să adune câteva blindate pentru a 'gura deplasarea lui Zahedi în cursul loviturii de stat. „Sosind J Zimmerman (agentul CIA la care se afla Zahedi) – scrie K. Koosevelt –, am cobort imediat în pivniță. Pe cale să devină

prim-rninistru, generalul Zahedt era aşezat pe un pat, num* lenjeria de corp pe el. Uniforma îi era alături, pe un scaui timp ce se rrbrâca, în curte se auzi o harmalaie persistentă, pivniței, se deschise. Am recunoscut, printre alții, pe genei Guilanshah... Puțin mai târziu, carele blindate – în unul dif ele se afla Zahedi – au pornit zgomotos pe Takht-Jams îndreptându-se în direcția reşedinței lui Mossadegh". În generalul Zahedi s-a oprit la clubul ofițerilor şi a proceda formarea guvernului, în care au intrat mai multe perse recomandate de K. Roosevelt, prezentat ca emisar specii administrației americane.

Punctul culminant al complotului se apropia. Absența front unit al forțelor naționaliste. Mpiedica guvernul J acționeze organizat şi eficient împotriva planului comun al şi MI – 6, care trecuseră la punerea în aplicare a acestei varis În ultimele 48 de ore, în capitala iraniană avuseseră,: puternice manifestații în favoarea lui Mossadegh, unele ele cu caracter spontan. Profitând de efervescenta turbulent străzii, cele două agenturi şi infiltrară în mulțime oamenii; plătiți cu bani grei, pe care îi recrutaseră din pleava interlope. Aceştia incitară la dărmarea statuilor şahului atacarea moscheelor, reuşind astfel să provoace haosul planij de Kermit Roosevelt şi de colaboratorii săi din CIA şi Ml

La 19 august, aceleaşi elemente diversioniste din sh, rețelelor de spionaj americană şi engleză organizară o con! manifestație cu tentă monarhista, uzând, totodată, sentimentele religioase ale maselor populare, în a t moşi tulbure de manifestații şi con t rămân îi festă (i. Pros antiguvernamentale, se declanşa puciul militar. Trupe garnizoanei capitalei ocupară, rând pe rând, clădirile pubitj; îi tăcură reşedința tui. Mossadegh. După o bătălie mersunatJ câteva ore, soldată cu peste o sută de morți, ultimii apărători predat şi premierul a fost arestat. Şahul se va întoarce triumfător, la 22 august, iar Mossadegh va fi trimis în judecată, fiind inițial condamnat la moarte, pedeapsă comutată ulterior la trei ani de închisoare.

ntors imediat la Londra, via Bahrein şi Beirut. La fel clandestin cum plecase cu o lună în urma spre Iran, Kef Roosevelt a fost primit cu onoruri de echipa conducatoai secției MI – (5, cu care stabilise anterior planul de bătaie. Aj fost condus în Downing Street 10, la reşedința oficii primului-ministru britanic. ChurchilL care avusese cu puțin înainte o comolie şi era încă suferind, l-a primit sprijini perne. Kermit Roosevelt menționează în memoriile sale că ce i-a ascultat raportul amănunțit despre organizarea şi desfăşurarea loviturii de stat din Iran.

Premierul britanic ar fi murmură t: „Dacă aş fi fost mai tnâr cu câțiva ani. N-aş fi avut o plăcere mai mare decât să servesc sub comanda dumneavoastră în această aventură.”

După un scurt popas în capitală de pe Tamisa, în cursul căruia se întreținuse cu şefii Intciligencc Service-uu. Împartastându-lc experiența sa, din afacerea iraniană, super-spionul american, rentors la Washington, va fi primit cu toate onorurile de oficialități. La 4 septembrie 1953, Kermit Roosevelt şi prezenta raportul în cabinetul oval de la (.’asa Alba, Alături de preşedintele Eisenhower erau prezenți: frații Dulles. Unul secretar al Departamentului de Stat, iar celălalt director al CIA, Wilson, secretarul Departamentului Apărării, şi amiralul Radford, preşedintele comitetului şefilor de stat-major. Kermit Roosevelt expuse nu numai modul cum acționase în cursul misiunii, ci şi considerentele sale privind posibilitățile de consolidare a pozițiilor S.U.A. În acea zonă extrem de importantă din punct de vedere strategic şi bogată în petrol., Preşedintele Eisenhower îl felicita călduros pe Kermit Rooscvel şi îi remise medalia „Pentru securitatea nationala”, care nu mai fusese decernata până atunci decât lui Hoover. Directorul F.B.I.ului. Roosevelt avea de ce să fie mândru: şahul îi dăruise ca amintire la plecarea din Iran un portțigaret din aur masiv; premierul britanic îi acordase întreaga să stimă; Casa Alba îl onorase ca pe un erou național. Magnații petrolului nu vor uita nici ei serviciile ce le adusese K. Roosevelt în Iran. După ce a părăsit CIA, el a intrat la „Gulf Oil Corporation”, devenind, în 1960, vicepreşedinte al acestei importante societăți petroliere.

Operațiunea „Boot”. După cum botezaseră englezii complotul pentru răsturnarea lui Mossadegh, sau „Ajax”, după numele de cod dat de americani, reuşise pe deplin. Râmnea, în continuare. Să fie rezolvată problema petrolului iranian şi a sferei de influența în care urma sa. Fie plasată în viitor această țară. Administrația americană nu se implicase în această afacere tenebroasă numai din pură filantropie pentru aliații britanici. Cărora Mossadegh le arătase uşa, gonindu-i de la masa Petrolului iranian din care aceştia se înfruptaseră până atunci nestnjeniti. Restabilind situația, americanii vor pretinde un loc de frunte la ospăț, înghesuindu-i fără menajamente mai spre colț pe prietenii britanici, care nu prea se arătaseră la nălțime în confruntarea cu „bâtrnul Mossa”.

La împărțirea prăzii, Unchiul Sam va reuşi să fie din nou mai Velean decât balrnul Alhian, aa. Cum se întâmplase în ultimii

ani. Micşorându-i treptat, treptat, sfera de influența în Orientului Mijlociu. Cerându-le sprijin în situația disperai care se găsea politica lor față de situația din Iran, enj sperau să nu plătească americanilor decât un preț redus. Aşa cum se va vedea curând, aceştia nu se mulțumii firimituri de la festinul final, pretențiile lor ajungând cu mulții ridicate decât şi-ar fi putut imagina partenerii britanici. Mâie ~ recunoscută în complicate jocuri diplomatice nu le va folosi! nimic insularilor. Mizând în afacerea iraniană, americ câştigasera potul cel mare.

La scurt timp după căderea regimului Mossadegh, secret de stat american, John Foster Dulles, îi încredința lui Hei Hoover jr. Sarcina de „a face ordine" în problema petrol iranian, incluzând în afacere şi marile societăți an interesate. Hoover îi convoacă pe reprezentanții celor cinci '6 societăți petroliere americane – „Standard", din New Jei „Socony", „Standard", din California, „Texaco" şi „Gulf pentru a organiza un front comun în negocierile cu pa engleza. S-a stabilit, cu acest prilej, să se fondeze un „const internațional" pentru a prelua concesiunea petrolieri aparținuse până atunci lui AIOC, americanii împârtinct britanicii bogățiile petroliere ale Iranului. Desigur, faptul, extrem de dezagreabil pentru britanici, dar, neavnd alta îi până la urma trebuiră să cedeze.

DIPLOMAȚIE ŞI SPIONAJ PE MALURI

NILULUI

Schimbarea neaşteptată de regim de la Cairo în 'f revoluției tinerilor ofițeri din iulie 1952, sub "conducere Nasser, avea să producă o adevărată furtună în cabii diplomatice şi în birourile serviciilor secrete străine. B trecerea primului şoc a urmat evaluarea la rece a situației? create şi elaborarea diverselor variante pentru a-i face fat continuare, în jurul capitalei de pe Nil, diplomația şi spk şi-au dat mna în strădaniile lor, separate sau conjugate, crea capete de pod în vederea influențării viitoarei polit Egiptului, acest important pion din complexul jocului pute occidentale în Orientul Mijlociu.

Primii care au acționat au fost americanii. De altfel, aşi mărturiseşte Miles Copeland, fost şef al rețelei CIA la

cartea sa „The Game of Nations", apărută în 1969 la New York. Onorabila agenție" dădea trcoale insistente capitalei egiptene chiar înainte de lovitura de stat a „Ofițerilor liberi" din iulie 1952. Încă de la începutul acelui an, la Cairo sosise o echipă specială de agenți ai CIA, condusă de unul din patronii instituției, Kermit Roosevelt, care, aşa cum am văzut într-un capitol anterior, avea să joace

un rol primordial şi în organizarea complotului pentru doborârea regimului Mossadegh din Iran.

Americanii erau încunostintaji mai dinainte de existența societății secrete a „Ofițerilor liberi" şi de pregătirea pentru răsturnarea regimului monarhic. Evenimentele dramatice de la Cairo, din ianuarie 1952, (puternică revolta populară care incendiase o bună parte a centrului capitalei) indicau că Egiptul se afla în față unei posibile explozii generalizate a maselor, putind conduce foarte uşor la o revoluție socială radicală. În aceste condiții, analiştii de la Washington considerară că instalarea unui regim militar de ordine, întemeiat pe naționalism şi Islam, n-ar constitui o alternativă neconvenabilă, ci dimpotrivă. Binenteles, în măsura în care „Ofițerii liberi" ar l'i fost influențați şi „teleghidați" de serviciile secrete occidentale şi în primul rând de CIA.

Copeland destăinuie în cartea sa ca agenții americani reuşiseră să stabilească contacte cu unii dintre tinerii ofițeri, dar n-au ajuns niciodată până la Nasser, nici înainte, nici după iulie 1952, deşi un oarecare maior Steve Mead, de la CIA. Amestecat şi ci ulterior în afacerea iraniană, încercase acest lucru, dar fără succes. Washingtonul, nentelegând caracterul mişcării revoluționare a „Ofițerilor liberi" şi considerând că poate proceda la fel ca n- caui puciurilor juntelor militare de pe continentul latino-american, cauta să procedeze în mod asemănător şi la Cairo. Eroarea esențială a americanilor-consta în faptul că ei încercau să ia locul englezilor în lumea arabă roodifidnd prea puțin vechile metode ale acestora, fără a reuşi să perceapă mutațiile produse în conştiința popoarelor din regiune pe parcursul celui de-ai doilea război mondial, xenofobia lor tot mai accentuată față de Occident, pe care îl echivalau, în corpore, cu o forță a raului ce intenționează să Prelungească dominația cânmmai. Stă. Politica americană, e L-Urmarea încheierea pactelor militare cu țările mai mici pentru a-S' instala baze pe teritoriile lor, nu putea decât să-i sperie pe arabi, aceştia, în fond, nesimțindu-se amenințați decât tot de e-puteri colonialiste, aliate ale Americii.

La sugestia lui Kermit Roosevelt, ambasadorul ameri la Cairo, Jefyerson Caffery, încercând să-şi apropie liderii în egipteni care luaseră puterea, aranja invitarea de către Pei a unei delegații a Consiliului Revoluției pentru a întrepri „vizita în Statele Unite. La Washington, ofițerii egiptenii primiți de generalul Omar Bradley, preşedintele comitet*" stat-major inter-arme, şi de generalul Olmstead,

din „Programului de ajutor mihtar în străinătate „. General vorbiră oaspeților egipteni mai puțin de armele pe care ar fi vrut să le cumpere din SUA şi mai mult de islamic”, sugerat cu insistenta de americani, interesați, de realizarea şi dirijarea lui. Generalul Olmstead, condută pe oaspeții egipteni în față unei hărți a zonei Qri Mijlociu, le spuse pe şleau: „După cum vedeți, domniță. Cam puține fanioane care indica bazele noastre în ft'd regiune. Noi am dori să mai plantăm cel puțin câteva steg fiindcă, după cum puteți remarca şi dumneavoastră, exis! vid aici”. Membrii delegației egiptene au fost destul de soa remarca generalului american şi, odată întorşi acasă, avurâj' povestească camarazilor lor în legătură cu intențiile reaf Pentagonului.

Washingtonul şi va multiplica în lunile urmi insistențele, desfăşurând o vie activitate diplomatică atragerea regimului de la Cairo. La începutul anului l! Casa Alba se instalase un nou preşedinte, generalul Eisenhiâ respectatul şef militar din cel de-al doilea război mondial. Eşecurile diplomației şi serviciilor secrete în încercările capta pe tinerii ofițeri, americanii, atacând de dată a (frontal, şi îndreptară atenția spre mai vârstnicul lor şef noi1 generalul Neguib, care, în septembrie 1952, preluase şi fum şef al guvernului, pe lânga aceea de comandant al arma preşedinte al Consiliului Revoluției. EI va fi supusul adevărat bombardament de curtoazie din partea autorități* la Washington, în joc intercalndu-se însusi preseV Eisenhower.

Acesta îi trimise generalului Neguib, în martie scrisoare plină de amabilități. Misiva, o mică capodot elocventa diplomatica- – pregătită, desigur, în bil Departamentului. De Stat – . Încerca să-l convin. Aa ca S.l'. —rămne rezervate, plasându-se cel mult pe poziția de arbitru eventual diferend anglo-egiptean, dacă Egiptul nu va p discuție apărarea comună occidentală împotriva posl „agresiuni” a unei terțe puteri (aluzie la URSS) în regiunj aceasta singură condiție, scrisoarea respectivă constitti veritabilă promisiune de a. Sausfece exigentele fundamentale ale Egiptului.

În memoriile sale, publicate sub titlul „Anii mei la Casa Alba”, Eisenhower precizează: „I-am scris lui Neguib pentru a-i arăta speranța mea sinceră că discuțiile între guvernul egiptean şi Regatul Unit asupra problemelor de mare importanță ar putea începe acum. I-am expus interesul pe care guverniil Statelor Unite îl purta încheierii lor cu succes, ca şi înțelegerea noastră față de aspirațiile naturale ale Egiptului privind suveranitatea să deplină asupra teritoriului

propriu, în plus, i-am împărtăşit cpânvingerea mea ca guvernul britanic avea intenția sinceră de a satisface exigențele fundamentale ale Egiptului, compatibile însă cu imperativele apărării zonei, I-am indicat că britanicii aveau dreptate să se teamă de consecințele unui vid militar în sector şi Să ceară ca dispozitivul bazei (de pe Canalul Suez – h.a.). Care costase atât de scump, să poată fi utilizat rapid de lumea liberă în orice moment de criză. Am precizat, de asemenea, în scrisoarea mea adresată lui Neguib, că Statele Unite împărtăşesc cu Marca Britanic dorință ca discuția asupra canalului Suez să includă şi problema mai largă a apărării întregului Orient Mijlociu".

Negocierile anglo-egiptene, pe care Londra se oferise să le reia la scurt timp după venirea la putere a „Ofițerilor liberi", trenau, guvernul de la Cairo punând degetul pe rana într-o notă dată publicității la IO februarie 1953: Egiptul este apt să apere singur Canalul Suez şi nu poate fi vorba că evacuarea trupelor britanice de. Pe teritoriul egiptean să fie cumpărată printr-un pact militar pro-occidental.

În zona triunghiului Suez-Port Said – Teii el Kebir continuau să staționeze din timpul războiului 80000 de soldați britanici. Deşi termenii tratatului anglo-egiptean din 1936 precizau ca în niciun caz contingentul britanic nu trebuie să depăşească 10 000 de oameni. Prezența lor anacronica grevă, în continuare, asupra relațiilor anglo-egiptene, iar lichidarea completa şi fără condiții a supărătoarei moşteniri a trecutului colonialist constituia cerința obligatorie a orcârei înțelegeri. Acest lucru englezii nu voiau să-l accepte, nutrind încă speranța prelungirii şi poate chiar a anularii retragerii lor militare de pe canalul Suez. O asemenea optică, se înțelege, nu putea să conducă decât la un eec rapid al negocierilor deschise la sfârşitul lunii aprilie, care aveau să dureze vreo zece zile până la întreruperea lor fără rezultat.

. La 8 mai 1953, doua ile după ruperea negocierilor anglo-eS'ptene, Eisenhower îi scrise din nou lui Neguib, anuntându-l,

printre altele, de sosirea apropiată la Cairo a secretarului stat, John Poster Dulles. Acesta îi aduse în dar genera Neguib un vechi pistol de colecție, pe care i-l nmina spunrW „Desigur, acesta 'nu este pentru a fi întrebuințat". A oft' arma veche, nefolosibila, cuiva care aştepta să prirnes tancurj şi avioane era, fără îndoiala, o gafă, că. Şi. Propi făcută Egiptului de a subscrie la un proiect de tratat ml pentru Orientul Mijlociu, care ar fi înlocuit o prezenta miP străină cu alta.

Guvernul de la Cairo interpreta proiectul lui Dulles manevră pentru

menținerea controlului strategic anglo-ame în Orientul Mijlociu sau, cu alte cuvinte, pentru asigut pazei proprietăților petroliere ale Angliei şi SUA în * Secretarul de stat fusese primit totuşi, la Cairo, cu curtt oficială de rigoare pentru oaspeții guvernului, în timp ce publică articole incendiare. „Domnule Dulles, noi va urm? intitula editorialul ziaristul de renume Ahmed Fath, afla prima zi alături de „Ofițerii liberi". Convorbirile nu vor aj lui niciun rezultat, „operațiunea Dulles" esund Iamentab acelaşi timp, toate proiectele occidentale vor fi blocate fei suspiciunea justificată a tinerei echipe de la condi Egiptului

Acolo unde diplomația dăduse greş, şi încercară nor; serviciile secrete. După plecarea secretarului de stat, antena de la Cairo încerca obişnuita metoda a sacului cu dolari. Copeland, care întreținea contacte cu unul din tinerii of povesteşte că a venit într-o seară la acesta cu două valize cu bilete de bancă, destinate Consiliului Revoluției, pe'nti sonda gradul de coruptibilitate. Ofițerul în cauză, ştiind niciun caz Nasscr nu s-ar fi pretat la" aşa ceva, remise generalului Neguib, considerându-l mai dispus la concesii faj Occident. Conform unei variante avansate de unele put* străine, afind de această afacere, Nasser ceru, cuprins de; explicații imediate generalului. Neguib încerca să se jui spunând că este vorba de un cadou personal din preşedintelui Eisenhower, provenind din fondurile specie binefacere destinate „luptei împotriva comunismului". Coi Revoluției a luat în discuție problema. Unii dintre membri propuseră ca banii să fie napoiați înentârziat ambaa americane de la Cairo, însoțiti de o notă drastică. Nasser a) se pare, de altă părere. „Dacă CIA doreşte neapărat sshj binefaceri, de ce nu le-am folosi în scopuri mai utilei curând, un turn de radio a fost construit cu aceşti ba mijlocul capitalei egiptene, ca un monument al stupidității agenției americane şi al incoruptibilității „Ofițerilor liberi".

Mai târziu', Miles Copeland va recunoaşte că acest deznodământ i-a supărat atât de mult pe americani, înct rețeaua CIA din Cairo ar fi plasat, a un moment dat, o bombă sub. Tuni ui de radio pentru a-l arunca în aer cu prilejul unei manifestații publice, la un. Semnal ce trebuia să fie transmis de la bordul unei nave a Flotei a 6-a, aflată în apele Mediteranei. Dar, între timp, încărcătura explozivă a fost descoperită de agenți ai securității egiptene, fiind făcută inutilizabilă.

Nu numai rețeaua CIA acționa în acea perioadă în Egipt, ci şi alte servicii secrete căutau să tulbure cât mă mult apele în jurul noului regim. Reluarea

negocierilor cu Marea Britanic şi posibilitatea încheierii lor prin obținerea retragerii complete a trupelor engleze de pe teritoriul egiptean, implicit din zona Canalului Suez, produsese nelinişte în Israel. Părăsirea zonei canalului de către britanici însemna ca între frontierele acestui stat şi Egipt nu va mai exista niciun obstacol. Desigur, în -momentul respectiv, şi chiar într-un viitor apropiat, Egiptul", lipsit de arme moderne, nu prezenta un pericol potențial, dar anumite cercuri din Israel, gândind în perspectivă, căutară să acționeze pentru a determina ramnerea englezilor în zonă.

Întreaga acțiune ce va urma, de factură romanelor ieftine de spionaj, organizată cât se poate de primitiv, se va sfârşi tragic pentru eroii ei şi va avea repercusiuni grave pe plan politic intern în Israel, provocând, prin aşa-numita „afacere Lavon" (după numele ministrului apărării) o ruptură costisitoare în cadrul partidului de guvernământ, Mapai, părăsit până la urmă chiar de liderul său, Ben Gurion.

În 1951 sosea la Cairo un anume John Darlin, om de afaceri britanic, în realitate Abraham Dar, ofițer al serviciilor secrete israeliene. El va recruta în rețeaua sa un număr de tineri evrei din Egipt, care aparțineau unei organizații sioniste, formând două echipe – una la Cairo şi alta la Alexandria –, ambele dotate cu aparate de radio emisie-recepție prin care puteau ține kgatura permanentă cu centrală din Israel, în 1954, Abraham Dar a fost înlocuit cu Avry Elad (Robert), având gradul de maior în serviciile secrete, acesta intrând în Egipt tot ca om de, afaceri, cu un paşaport vest-german pe care se afla înscris numele de Paul Frank,

În vara anului 1954, când încheierea unui acord privind Jacuarca englezilor din zona canalului-parea iminentă, serviciile israeliene şi-au propus să organizeze o serie de atentate

rişte la Cairo şi Alexandria, ținta lor fiind ambasadele

occidentale şi serviciile dependente de ele: biblioteci, cei culturale, consulate. Se conta pe faptul că guvernul britanici atribui responsabilitatea nu-mniilor auti'rii. Tilor etjipti organizațiilor extremiste de genul „Fraților musulmani". Şi. Tr-un caz şi în altul, atentatele ar' fi demonstrat slabiciul regimului, incapacitatea sa de a menține ordinea şi a angajamentele. În consecință, Marea Britanic ar fi fost oblij să reconsidere planul de evacuare al trupelor sale sau chiar anuleze.

În vederea îndeplinirii acestei diversiuni, unul din serviciilor secrete israeliene s-a întinit la Paris cu Avry (Robert), transmitmdu-i ordinul de a trece imediat la acțiune;! începutul lunii iulie 1954, trei tineri din rețeaua de la Alexai au introdus bombe incendiare în câteva cutii de scrisori' oficiile poştale. La 14 iulie au fost plasate bombe incendia bibliotecile americane de la Cairo" şi Alexandria. La 23 îi agenții israeleni au pus bombe incendiare în două cinematografe la Alexandria şi în alte două săli la Cairo, precum şi în magazia de bagaje a gării din capitala egipteană. Catasti rețelei israeliene s-a produs în momentul în care un atac asemănător era pe cale să fie întreprins la cinematograful „l din Alexandria. O bombă incendiara, disimulata într-un U ochelari, s-a aprins prematur în buzunarul unui agent al re israeliene tocmai când acesta se pregătea să intre în sal; proiecție. Un ofițer de securitate egiptean, aflat întâmplato acel loc. A observat scenă şi după ce l-a ajutat pe agent debaraseze de încărcătură incendiara, care îi provocase af serioase, l-a arestat, în aceeaşi noapte au fost capturați membri ai rețelei, precum şi un ofițer israelian. Max Ben trimis în Egipt pentru o cu totul altă misiune. Acesta se sinucide în închisoare, înainte de a ajunge în față instanței de judecată.

În cursul procesului care a urmat, doi membri ai rețelei fost condamnați la moarte prin spânzurătoare şi executați alți şase la grele pedepse cu închisoarea. Şeful lor, Elad-J numai că a reuşit să scape cu fața curată, dar a plecat nestingherit din Egipt 15 zile mai târziu, după ce, în prealabil lichidase toate afacerile, fapt ce va ridica multe semne de întrebare legate de comportarea sa, întreaga afacere a provocat scandalul politic din Israel – „afacerea Lavon". Amintit anterior. Cinci ani mai târziu, în 1959, Elad, care în Lntin-i trăise în Germania sub numele sau fals Paul Frank, a rechemat în Israel, unde, arestat imediat, va fi trinm, n țiuit şi condamnat la zece ani închisoare.

JOC DUBLU LA BEIRUT

Cu zidurile sale din piatră cioplită, etalnd vizibil elemente ale vechii arhitecturi autohtone – coloane şi ogive –, 4 impozanta clădire părea, de la distanță, 'o obişnuita mănăstire ortodoxă sau greco-catolică, aşa cum se întinesc în diverse zone pitoreşti de prin munții Libanului. De sus, de la nălțimea celor

aproape o mie de metri ai colinei unde fusese construită, se desluşea la orizont, cu ochiul liber, întreaga panoramă a Beirutului modern, marcat printr-o adevărată pădure de blocuri albe, aliniate pe fundaiul albastru al Mediteranei răsăritene. Clădirea aceasta gălbuie, umbrită de coroanele rotunde ale unor pâlcuri de pini maritimi, adăpostea, dacă ar fi fost să ne luăm după firma atrnata la intrare, un inocent institut de studiere a limbii arabe. Este adevărat, nu pentru copii-scolari, ci pentru oameni maturi, veniți aici de prin toate colțurile lumii şi în mod deosebit din cuprinsul Imperiului britanic, pe o perioadă de şase-opt luni, cu scopul declarat de a-şi însusi limba Profetului şi modul de viață al Orientului.

Istoria acestui „Middle East Centre of Arabic Studies", instalat în localitatea montană libaneză Chelmane, situată la câțiva kilometri de Beirut, a început în anii celui de-al doilea război mondial la Ierusalim. „Institutul" respectiv fusese organizat în „oraşul sfânt" din inițiativă şi sub tutela ministerului de război britanic, War Office, cu misiuqea de a pregăti diplomați şi agenți englezi în vederea însusirii limbii arabe „pentru a putea face fața mai bine infiltrării nazismului în regiune". Activitatea sa avea să continue însă şi după încheierea conflagrației mondiale, în 1947, atunci când izbucnise criza palestiniană, Ierusalimul devenind un loc nesigur din cauza multiplelor atentate ale extremiştilor din organizațiile Irgun şi Stern şi ale adversarilor lor arabi, institutul s-a mutat pe meleaguri mai primitoare, mai liniştite, într-o regiune înentâtoare din țară vecina, a cedrilor matusalemici, la sud-est de Beirut. Cu acest prilej avea să se opereze şi o schimbare de tutori: War Office va fi înlocuit în administrarea institutului de Foreign Office.

În primii ani de funcționare pe teritoriul libanez, prezență discretă a institutului de la Chelmane va trece oarecum neobservatââ, mai cu seamă că numărul „studenților" nu depăşea niciodată 50 – 60 de persoane izolate în spatele 'Impunatoarelor ziduri ale clădirii de pe colină. Dar, cu trecerea tm „" '-ii, numele acestei şcoli pentru învățarea limbii arabe avea să iasă din anonimat, fiind pomenit tot mai des în coloanele presei din Beirut, în legătură cu diverse scandaluri privind activități mai puțin nevinovate ce țineau de culisele unor secrete. Un ziarist libanez, care reuşise să pătrundă, din curiozitate reportericească, în incinta clădirii de la Chelmar surprinde un fapt oarecum bizar: el a văzut într-unul din ci că alături de un tablou conținând regulamentul de funcționare al şcolii se afla afişata şi o listă ce menționă zilele de plecare a

valizelor diplomatice britanice de la Beirut spre ambasada Majestății Sale din Cairo, Riad, Bagdad, Londra şi Tel Aviv. De la o astfel de constatare nu a mai fost decât un pas până felul de supoziții ale imaginației, ce-i drept nu lipsite de o acoperire reală.

Printre cei ce au trecut prin sălile de cursuri ale „Instituții de la Chelmane figurează câteva nume celebre din îs postbelica a serviciilor secrete, aşa cum ar fi acela al lui G Blake, eroul unui proces de spionaj de mare răsunet, sau Kim Philby, considerat ca unul din cei mai faimoşi ager informații ai secolului nostru, ei fiind descoperiți ulterk făcând un joc' dubiu în folosul Uniunii Sovietice, semnificativ faptul că ambii şi-au încheiat lunga lor activits spionaj în acelaşi loc „la Beirut, de unde unul a reuşit să aje la Moscova, rămânând definitiv acolo până la moarte, iar cel a plecat spre Londra pentru a fi judecat şi încarcerat trădare. Ulterior, în urma unei evadări senzaționale, şi ac aterizat în capitala sovietică.

George Blake, ofițer a" fnielligence Serviceului cu paşi de diplomat britanic pentru a-şi putea camufla activii tenebroasă, a fost racolat de KGB în toamna anului într-un lagăr nord-coreean de prizonieri, începutul războii Coreea îl găsise pe Blake în postul de viceconsul al Britanii la Seul. Când tancurile lui Kim Ir Sen au inti capitala sud-coreeana, chiar din primele zile de război, G Blake n-a putut sau n-a vrut să fugă, căzând în invadatorilor şi fiind internat într-un lagăr de prizonic război. De aici va trimite, prin intermediul comandai lagărului, o scrisoare adresată ambasadei sovietice Phenian, indicând că ar avea să comunice nişte li importante. Şase saptamni mai târziu, un agent al KGl semănând cu artistul de cinema Erich von Stroheim, cunt pentru rolurile sale din filmele de spionaj, i-a făcut o vizâf lagăr. Blake i-a mărturisit că el nu era doar viceconsul, ? jj ofițer al fntelligence Serviceului şi vrea să-şi propună şei sale statului sovietic.

Căutând să explice actul sau de trădare, Blake afirma într-un interviu acordat revistei franceze „L'Express" ca el avea simpatii de stânga încă din adolescență şi „defecțiunea" ar fi avut o motivație ideologică. Rămas orfan în 1933, Blake fusese găzduit de familia surorii tatălui său, căsătorită cu un bogat bancher din Cairo, Daniel Curiei. Aici s-a aflat sub influența vărului său, Henri, cu câțiva ani mai în vârstă, ulterior organizator al unui partid comunist în Egipt şi, după cât se pare, având şi el legături cu antenă KGB dif capitală de pe Nil.

În timpul celui de-al doilea război mondial, ajuns în Anglia după aproape

doi ani de activitate clandestină în Olanda (unde se afla mama sa), Blake este încadrat în serviciul secret britanic. După război va fi trimis la Hamburg cu misiunea de a organiza rețeaua de agenți britanici în zona de ocupație sovietică. Pentru a-şi putea desfăşura în condiții cât mai bune activitatea privind Uniunea Sovietică, Btake se va atla o perioadă la Cambridge, urmând un curs intensiv de limba rusă, ceea ce, după cum se va vedea în continuare, avea să-i prindă foarte bine.

Eliberat din Coreea, în 1953, după semnarea armistițiului, pentru a nu bate la ochi, Blake s-a rentors la Londra, relun-du-tii slujba la serviciul secret britanic. El avea să livreze în anii următori importante informații noilor săi stapâni de la K.GB, distrugând – aşa după cum avea să afirme acuzarea în cursul procesului sau de trădare – „aproape tot ceea ce agenții de informații britanici înfăptuiseră de la sfârşitul războiului".

În 1959, un transfug polonez a informat serviciile secrete occidentale despre infiltrarea lor cu agenți dubli, un anumit fir conducând spre persoana lui George Blake, aflat în acel timp la post în capitala libaneză. Rechemat la Londra de la Beirut, el a fost demascat în 1961, fiind judecat pentru nalta tradere şi condamnat la 42 de ani de închisoare.

Cinci ani mai târziu, George Blake evadează din închisoarea Wormwood Scrules unde şi ispăşea pedeapsa, într-o smbâtâ seara, când deținuții asistau la proiecția cinematografică saptâmnalâ, Blake reuşeşte să se furişeze până la zidul închisorii unde complicii, care îi organizaseră trecerea cu o scară de frânghie, îl aşteptau cu un automobil. Ascuns o perioadă jntr-un apartament chiar în apropierea închisorii, el va reuşi să ajungă pe continent, după scurgerea primelor zile de alarmă, traversând Canalul Mnecii cu un ferryboat de la Douvres la Ostende. Două luni mai târziu trecea în Berlinul de Est, pentru că în câteva orc să aterizeze la Moscova. Pentru serviciile aduse a fost jnstalat imediat într-un apartament confortabil cu patru camere "i centrul Moscovei, a primit o vilă în împrejurimi, automobil

personal etc. Blake fusese căsătorit în Anglia, unde avea copii care-l vor vizita regulat în aceşti ani. Recăsătorit e rusoaică, trăia la începutul lui 1991 la Moscova, împreuna fiica lor de 19 ani, continund să funcționeze în calități consilier al A" (7? —ijlui şi lector pentru tinerii ofițeri de inforr ce iirnuu vi IR-trimişi în Oiuih-nt. J Kim Philby, celălalt superspion menționat mai înainte. lui la

Beirut de civa ani în calitate de corespondent al publicată britanice „The Observer" şi „The Economist". Locuia într apartament luxos de pe strada Kantari, eleganta artera; centrul modern al oraşului, populată, în general, de oameni afaceri şi diplomați străini, împreuna cu el se afla în căpi) libaneazâ cea de-a treia soție a sa, Eleonor. O cunoscuse chifl Beirut, pe când aceasta era căsătorită cu un ziarist ameri (Sam Browder, corespondentul ziarului „New York Times", j care divorase pentru a se căsători cu Kim.

În seara zilei de 23 ianuarie 1963, soții Philby fuse invitafi la familia prietenului lor, Balfour Paul, prim-secreU ambasadei britanice din Liban. Kim a rugat-o pe Eleonor s ducă ea prima, urmând ca el să vină mai târziu, având u treburi de rezolvat între timp. Familia diplomatului britan invitata lor terminaseră însă masa şi Kim continua să intl La miezul nopții, Eleonor s-a întors singură acasă, dar în găsit pe Kim. N-a apărut nici a doua zi şi nici în 2 următoare. Între timp, a primit câteva rânduri liniştitoare ți soțul dispărut: acesta şi motiva plecarea precipitată şi întârz rentoarcerii explicând că a primit o sarcină profesională urgi şi va lipsi o perioadă ceva mai lungă. Dar Kim Philby n-a apărut niciodată la Beirut.

Misterul dispariției sale va fi elucidat, în parte, abia-; şase luni, în iulie J 963, când, la Moscova, în ziarul „Izve apărea o scurtă ştire; „Cetățeanul englez H.A.E. Philby, ca trecut a ocupat o poziție importanta în serviciul secret brit s-a adresat oficialităților sovietice cerând azil politic şi cetâj sovietică. Sovietul Suprem al LJRSS a aprobat cereres H.A.R. Philby". Peste puțin timp, Kim avea să primeas nalta decorație sovietică, după ce cu ani în urma fi recompensat cu una din cele mai valoroase distincții brit pentru activitatea sa în Secret întelligence Service. Mem sale, publicate în mai multe țări, aveau să ridice în parte; de pe viață extraordinară a acestui personaj misterios,

Cine era în realitate acest corespondent de presă a misterioasa dispariție de la Beirut şi neaşteptată aparii 96

oscova inuse capul de afiş al presei internaționale saptamni 3 luni de-a rândul?

Harold Kim Philby era fiul lui Harry Saint-John Bridger Philby, alias şeicul Abdullah, despre care am vorbit tntr-un capitol precedent.

Când bâtrnul sau tată şi-a dat obştescul sfârşit, fiind înmormântat în capitala libaneză, Kim Philby se afla la Beirut de puțin timp. Sosise aici în

preajma furtunosului an 1958, al

Efervescentei mişcări naționaliste arabe, care, animată de victoria revoluției egiptene, luase proporții. Pentru stăvilirea ei, un corp expediționar american, format din peste 10 000 de puşcaşi

'marini, va debarca în Liban sub protecția celei de-a 6-a flote din

V.S.Navy, în timp ce paraşutiştii britanici aterizați în Iordania şi organizau pozițiile de luptă. Trimiterea la Beirut, în acel moment, a ziaristului Kim Philby în calitate de corespondent

'permanent al publicațiilor britanice „The Observer" şi „The

Economist" nu constituia un fapt întâmplător, ci era legată tocmai de evenimentele în desfăşurare.

Kim Philby avusese o viaa la fel de aventuroasă şi stranie ca şi a tatălui său. În timpul războiului civil din Spania îl găsim pe Kim acreditat în calitate de corespondent britanic pe lângâ cartierul general franchist, de unde trimitea reportaje din prima linie pentru cunoscutul cotidian londonez „The Times", întors în Anglia cu o aureolă de simpatizant al politicii de dreapta, Kim Philby va găsi deschise porțile marilor cotidiene londoneze, fiind trimis în calitate de corespondent special la Berlin, Aici reuşeşte să stabilească relații foarte bune în rândurile cercurilor conducătoare naziste. După începerea celui de-aj doilea război mondial însoțeste trupele britanice în Franța, părăsind aceasta iară, în momentul înfrângerii, într-o ultimă barca de salvare. Cariera să vă continua încă mulp ani, fără întrerupere, în cadrul Inlelligence Service-uui, pe schema careia' a urcat repede în grad, ajungând şef de secție şi evidențiindu-se prin eficiența sa activitate.

În 1945 Kim funcționează temporar la Istanbul, pentru că apoi să preia conducerea secției de informații privind Uniunea Sovietică. Şefii săi erau foarte mulțumiți de activitatea pe care o desfăşurase şi la scurt timp va primi o naltă distincție britanică. '" continuare. Kim Philby, şeful „secției sovietice" din S.I.S., se va rentoarce pentru o perioadă jn Turcia, în calitate de prim-secrcuir al ambasadei britanice, în 1949 ajunge la Washington. F°t ca prim-secretar de ambasadă, având misiunea de agent iK' 'egatun al S.I.S pe lânga noua organizație de informații a latelor Unite, care tocmai se crease – Centră Inteuigencc

Agency (CIA). Cariera să se apropie de apogeu. Se v despre el ca despre un probabil candidai Iu. Postul de serviciului secret britanic.

Defecțiunea a doi diplomați englezi, ambii foşti în t Washington – Guy Francis de Moncy Burgess, apartinândej familii nobile, şi Donald Macican, fiul şefului partidului lit şi ministru nr-unul din guvernele britanice –, prieteni Kim Philby încă din timpul când toți trei erau studer Cambridge, jvca să-l pună într-o postură incomoda mai cu după ce M.- acreditase presupunerea că i-ar fi a vertij bănuielile care planau asupra lor, permițându-le astfel să Conducerea Inteiligence Serviceului avea însă mare increț Kim Philby şi va continua să-l apere chiar după ce va fi M să părăsească Foreign Office, reluându-şi vechea profesiuni ziarist. Se înțelege, tot în slujba Inteiligence Service-uluij înti în Cipru, apoi în Liban, unde va ramne până la dispariție.

Kim Philby s-a înscris în istoria spionajului mondial din asii acestei tenebroase profesiuni, reuşind să-şi desfă nestingherit, aproape 30 de anj, activitatea sa de spion dufe realitate, recrutat de serviciile secrete sovietice încă - din tiJE studenției, slujise în primul rând, tot timpul, pe stapânii satj Moscova.

Şi atunci când, în J963, bănuit tot mai insistent de joc de către britanici, a fost retras, organizindu-i-se disparij misterioasă de la Beirut, va fi prirrrit cu toate ohorur Uniunea Sovietică, fiindu-i acordate nu numai nalte dec dar, după unele surse, chiar şi gradul de general sovietic. La pensie într-o vilă din apropierea Moscovei, unde şi-a memoriile (publicate în tiraje enorme în Occident), Kim Phtj mai trăit încă 25 de ani, decednd în 1988 şi fiind nmorfa cu onoruri militare într-un cimitir din capitala sovietic

Prezența prin sălile de curs de a Chelmane a lui Philby şi a altor spioni, ale căror istorii s-au bucurat de o publicitate, a făcut ca activitatea desfăşurată de „Middtejj Centre for Arabic Studies" să ridice tot mai multe ser întrebare în coloanele presei din regiune. Kamal Joui liderul din acel timp al Partidului Socialist Progresist comunității druze, care era prin anii '60 ministru de intetf guvernul libanez, a deschis o campanie puternică mj institutului de la Chelmane, cerând închiderea sa sub acuzatf amenința securitatea în regiunea Orientului Mijlociu prin pe care-i formează. El cerea deschiderea unei ample ai menționând că posedă „documente de mare important

sprijinul acuzației sale. Joumblatt nu era singurul ce consideră acest institut ca fiind un cuib de spioni. Liderul partidului laburist britanic, Harold Wilson, având aceleaşi suspiciuni, cerea guvernului de la Londra să precizeze rolul „institutului" şi să justifice trimiterea acolo a celor doi agenți transfugi,

Blake şi Philby. Dar sesizările respective aveau să se lovească de aceeaşi indiferentă la Beirut ca şi în capitala britanică, interese superioare cerând ca ele să ramna literă moartă.

Ulterior, presa libaneză va relata că „studenții" de la Chelmane nu proveneau numai din Imperiul britanic; în cercurile politice de la Beirut – oraş ce devenise între timp un fel de placă turnanta a spionajului internațional, estimările unor oficialita. Ți libaneze semnalnd prezența unui număr de câteva mii de agenți secreți din mai toate statele lumii – se vorbea despre institutul „lingvistic" amintit că despre un centru special de pregătire a profesioniştilor pentru întregul N.A.T.O. Desigur, în această poveste era şi legenda, dar cum acolo unde nu faci foc nu iese fum, fabulațiile porneau nendoios de la anumite realități.

Prin 1977, reporterul unei reviste politice libaneze, vizitând „institutul" de la Chelmane şi discutând cu noul său director despre poveştile mai vechi referitoare la şcoală pe care o conducea, acesta i-a spus: „Dar este vorba de lucruri trecute. La ce bun să mai vorbim din nou de ele? în orice caz, eu am fost numit director al institutului de foarte puțin timp şi deci nu sunt foarte competent pentru a vă răspunde la aceste chestiuni. Ceea ce vă pot afirma eu este ca MECAS (Middle East Center for Arabic Studies), aşa cum îl numim noi, există pentru că diplomații englezi (sl' nu numai ei – n.a.) plasati- în Orientul Mijlociu să învețe limba arabă în scopul de a se integra mai bine noului mediu". Amintindu-şi apoi ca şi el era un fost student al institutului, noul director, cuprins de melancolie, mărturisea: „Noi toți (absolvenții – n.a.) ne regăsim din timp în timp deoarece institutul este, într-o privință, căminul nostru de peste 30 de ani, un fel de club privat unde ne reunim toți, unii pentru reciclare, unii pentru a-s remprospata memoria, alții pentru a învăța încă şi, în sfârşit, unii pentru a se regăsi în ambianța... Sntem, de altfel, toți foştii studenți ai institutului atât de heterocliți, veniți din patru colțuri de lume, înctt MECAS mă face să mă gândesc la un mini – O.N.U."

Desigur, ar fi deplasat să se vorbească despre un anumit rol direct pe care acest „institut lingvistic" l-ar fi putut avea în desfăşurarea evenimentelor deceniilor al optulea şi al nouălea din Liban. Dar „onorabilii săi corespondenți", venii aici din

„patru coifuri de lume", mulți dintre ei uitând să mai plece, îi Liban după

absolvire, probabil că ar avea ceva mai mult povestit decât respectivul director al MECASului despre e aminteam mai înainte.

Despre fetele văzute şi nevăzute ale războiului din Liban scris şi se va mai scrie mult; au apărut mii de articole, au f tipărite zeci de cârti în care descrierea faptelor reale depâsq imaginația oricărei ficțiuni. Desigur, foarte multe fapte umbră au rămas încă ascunse şi vor trece ani şi ani până ce J vor fi depistate şi aduse 'la lumina pentru a întări convingeri deja exprimată de o serie de autori, ca „războiul civil" libaneâ fost, în ultimă instanță, un război al serviciilor secrete, care s-! folosit, de diverşi pioni, conştienți sau inconştienți, pentru face jocul, miza fiind ansamblul Orientului Mijlociu complicatele, extrem de contorsionatele sale probleme.

POVESTjEA

Peştişorul roşu din povestea noastră nu seamănă nici- departe cu o paşnică vietate de acvariu, după cum ar fi foşti presupus după inocența sa denumire. În realitate, aducea rij degrabă cu un fioros rechin pus să tulbure, în acele zile înson din iulie 1958, oglinda de azur a Mediteranei răsăritene, atâtj liniştită la mijloc de vară. Se înțelege că nu era vorba nici dea monstru marin. Sub nevinovată firma a „Peştelui roşu*

ascundea, în fapt, o progenitură belicoasă a politicii de fo căreia imaginația năstruşnică a unui ofițer planificator d*

Pentagon îi dăduse respectivul nume de cod.

Această operațiune de proporții concentra – sub şefia ud a amiralului american Hojloway, veteran al ultimei conflagra mondiale, fost comandant de crucişător în războiul Pacifica – o impresionantă armada formată din portavioane, aiirasi distrugătoare şi vase de debarcare, la care se vor adăuga una ale infanteriei marine şi trupe aeropurtate.

„Peştele roşu" avea drept obiectiv capitala liban* operațiunea fiind pregătită de mai multă vreme. Momentul j pentru punerea în mişcare a fost provocat însă de neastepi revoluție republicană de la Bagdad şi de sfârşitul dramatic familiei regale hasemite din Irak.

După eşecul aventurii militare tripartite din octombrie-noiembrie 1956 împotriva Egiptului şi creşterea rapidă; i

(prestigiului guvernului de la Cairo în ochii lumii arabe, marcând ascendenta generaliatâ a mişcărilor naționale anfiimperialiste în aproape toate

țările din această parte a lumii, puterile occidentale, profund îngrijorate de pierderea vechilor for poziții. Se grăbiră să adopte măsuri în consecință. Unul din principalii ideologi ai „războiului rece” din acele vremuri, secretarul de stat american John Poster Dulles, considera că încetarea prezenței politice şi militare occidentale în regiune va crea un „vid” periculos care ar fi putut determina „propagarea comunismului” şi, implicit, a influenței Uniunii Sovietice. La scurt timp după retragerea trupelor anglo-franceze şi israeliene din Peninsula Sinai şi de pe Canalul Sue? Congresul Statelor Unite a aprobat, la 9 martie 1957, un program special de ajutor economic şi militar destinat țărilor din Orientul Mijlociu, cunoscut sub numele de „doctrina Eisenhower”. Pentru umplerea „vidului”, conform doctrinei menționate, S.U.A. Se declarau gata să intervină direct, inclusiv întrebuințând forja armelor ori de câte ori o țară dm- zona ’ ar fi fost amenințată; o"e’ ’ „primejdia comunismului", formula vagă ce îngloba în realitate orice acțiune care contravenea intereselor puterilor occidentale.

Adoptarea „doctrinei Eisenhower” a antrenat aderarea Statelor Unite la Pactul de la Bagdad – formal numai în comitetul sau militar –, la care până atunci Washingtonul, din considerente tactice, nu participase oficial deşi, inițial, îi fusese mentor. Eşuarea lamentabilă a agresiunii împotriva Egiptului, în cursul crizei Suezului, a făcut că principala ținta a intrigilor politice occidentale să devină Siria. Cum guvernul. De la Damasc respinsese în mod ferm „doctrina Eisenhower”, anglo-americanii vor accentua presiunile împotriva acestei țări arabe, în față primejdiei unei agresiuni a puterilor occidentale, preşedintele şi guvernul sirian s-au îndreptat, spre Cairo, solicitând formarea unui stat federal arab împreuna cu Egiptul. După unele ezitări. Preşedintele Nasser a acceptat crearea Republicii Arabe Uniti-(R.A.U), care, în urma unui referendum popular, cu participare masivă 5,1 vot afirmativ cvasiunanim, va fi proclamata la îl februarie 1958.

Washingtonul şi Londra erau îngrijorate, în prima jumătate furtunosului an 1958, şi de alte evenimente neplăcute pentru Occident, care aveau loc în țările din zonă. În Liban, singurul stat din regiune care aderase până atunci la „doctrina Eisenhower” în mod oficial, izbucnise un război civil între Partizanii arabismului şi cei ai Occidentului, capitala (arii.

Beirut, fiind divizată în două tabere vrăjmaşe. Se ridicas baricade, ciocnirile armate între grupările inamice deveniseră; o frecvență cotidiană, iar rafalele de

arme automate tulbi liniştea nopților frumosului oraş de pe țărmul Mediterai „Pactul național" dintre comunitățile libaneze, pe baza cai Libanul reuşise să-şi dobndeasca independenta statala-noiembrie 1943, se destrama după un sfert de veac J conviețuire paşnică şi benefică pentru toți cei ce traiau-teritoriul țării cedrilor matusalemici.

Conform acestui „pact național" nescris, funcționând cutumă, responsabilitățile statale şi administrative repartizate în modul la care subscriseseră toate forțele poljjj ale țării: proporțional, după criterii comunitare. Presedii republicii se alegea obligatoriu din rândurile comuni maronite (catolicii orientali); primul-ministru era, de regulaf musulman sunit; preşedintele parlamentului făcea parte comunitatea musulmanilor şiiți; greco-catolicii, greco-ortode druzii şi armenii, aparținând unor comunități mai f numeroase, aveau şi ei reprezentanți în guvern, parlameni administrație. Ca principiu general, proportonalitatea functq dintre comunitățile creştine şi musulmane fusese fixată la. E de şase la cinci, luându-se ca baza recensământul din îl efectuat în timpul mandatului francez. Dar datele acestuia.! mai corespundeau cu situația din 1958, iar perioada urmat va fi marcată de o dezvoltare demografică ce va schimba şi-mult raportul în favoarea comunităților musulmane, în rând* cărora ideile arabismuiui actionau- cu tot mai multă pu

Forțele politice de dreapta ale comunităților creştine, pierduseră preponderenta numerică, dar şi menținui privilegiile acordate de calculele demografice anterioare, ve. N alianța cu Occidentul o pavăză a intereselor lor şi de vor adopta o poziție în contradicție totală cu oriei majorității arabe a populației. Conflictul latent a izt deschis în mai 1958 când, încâlcind prevederile Consttf libaneze, care stipulau doar un singur mandat de şase ani postul de şef al statului, preşedintele în exercițiu al reput Camille Chamoun, a încercat să amendeze legea fundament țării anunțându-şi intenția de a candida a doua oară la fui supremă. Atmosfera politică devenise extrem de încordai acel moment şi era suficient un simplu incident penți declanşa confruntarea armată între tabăra arabismuiui sij pro-occidentala. Detonarea conflictului a fost provocat asasinarea, la începutul lunii mai, a unui ziarist din naționalismului arab, forțele paramilitare ale ambelor tabere intrând în acțiune şi transformând Libanul în câmp de bătălie.

În războiul civil, desfăşurat pe parcursul a 65 de zile, coaliția forțelor de

orientare națională araba alinia partizanii înarmați ai liderului comunității musulmane sunite din Beirut, Saeb Salam, de câteva ori şef al guvernului şi înainte şi după anul 1958, miliţiile Partidului Socialist Progresist al conducătorului comunității druze, Kamal Joumblatt, care domina regiunea muntoasă Chouf de la sud-est de Beirut, şi clientela politică a liderului de necontestat al musulmanilor-suniti din nordul țării, Rashid Karame, şi acesta deținând în repetate rânduri postul de prim-ministru.

De cealaltă parte, preşedintele republicii, Camille Chamoun, liderul Partidului Național Liberal, era sprijinit de miliţiile înarmate ale partidului Kataeb (falangele libaneze) şi ale Partidului Popular Sirian cu componenta crestina-siriana şi ideologie nationalist-araba, dar inamic al forțelor musulmane de aceeaşi orientare politică, împotriva coaliției de dreapta creştină, dintr-o adversitate mai veche față de preşedintele Chamoun, luase atitudine Suleiman Frangieh, liderul comunității maronite din regiunea Zghorta, situată în nordul țării, care va juca, în continuare, un rol important pe arena politică libaneză, devenind, în 1970, şef al statului.

familie Chamoun, despre care se zvonea că şi trimisese bijuteriile soției şi rudele mai apropiate în străinătate, făcea apeluri repetate la ambasada americană din Beirut solicitând echipament militar; el cerea să îi se trimită de urgență, pe calea aerului, care blindate pentru a putea face față situației. Dar armata libaneză, comandată de generalul Fuad Chehab, membru al unei vechi familii feudale care domnise în emiratul autonom al munților Libanului din timpul stapânirii otomane, rămânea în general neutră, mărginindu-se la controlul unor puncte strategice ale capitalei, aşa cum se vajntmpla de altfel şi la-începutul ’razboiului civil din 1975. În această situație, preşedintele Camille Chamoun şi premierul Sami Solh, un musulman sunit care îl sprijinea, informaseră pe ambasadorul american că ar fi de dorit o intervenție directă a Statelor Unite ’n conformitate cu prevederile „doctrinei Eisenhower”. Administrația Statelor Unite ezită, temând u-se ca prezența militară americană în regiune să n-u toarne gaz peste foc, provocând o recrudescență incontrolabilă a "stării de spirit anti-occidentale ce se manifesta în lumea -araba.

Consiliul de securitate națională al S.U.A., căruia, după ’nstalarea la Casa Alba a noului preşedinte, îi se sporise considerabil ponderea în stabilirea politicii externe americane, va

planifica totuşi, pentru orice eventualitate, vaste operatj intervenționiste în cadrul „doctrinei Eisenhower”, punând ai accentul pe forța în relațiile cu popoarele „recalcitrante” fatj interesele Washingtonului. Unul din documentele „top secf purtând numărul convențional 5401, intitulat „Lichidi surselor de petrol din Orientul Apropiat" – al cărui conții fost făcut cunoscut cu mulți ani mai târziu prin merm publicate de foştii agenți ai CIA, Eveland şi Copeland, expunea detaliat planul distrugerii totale a exploatărilor „aui negru" arab în cazul unei aşa-zise „invazii a ruşii Operațiunea urma să fie întreprinsa de forțe armate ale St Unite şi de CIA nu numai în situația unei ipotetice „invs ruşilor”. Ce se. Înțelegea prin prevenirea unei „amenințări? Liban, de pildă, o spune pe şleau Robert Murphy, fostul „oi şoc" al diplomației americane şi al Casei Albe în situații criza, în cartea sa, „Diplomat Among Warriors" (Dipk printre războinici), publicată şase ani mai târziu: „Raspm nasserismului în Liban, tara pro-occidentalâ, suscita îngrijf la Washington. Congresul era interesat în mod expres* ajutorarea prietenilor noştri, mai cu seamă când unele fra au acționat împotriva guvernului". Prin urmare, orice mis națională araba putea să fie etichetată drept „amenii comunistă" chiar şi în cazul când orientarea sa era, în fond totul străină de ideologia marxistă, dar contravenea intere occidentale în Orientul Mijlociu, pe care acelaşi Robert Mm îl considera „zona de mare importanță politică pentru St Unite şi într-o măsură egala pentru aliații noştri occidentali; depindeau de această regiune, ea fiind principala sui petrolului".

Revoluția antimonarhistă de la 14 iulie 1958 din Irak catalogata la’ Washington drept o amenințare directă interesele americane în Orientul Mijlociu, pornindu-se premisa că ea ar fi putut influența decisiv o mişcare natioi generalizată nu numai în această regiune, ci în întreaga islamică, în concepția guvernelor S.U.A. Şi Marii Brit punctele cele mai nevralgice în situația nou creată erau Lib3 unde războiul civil, deja în desfăşurare, putea să se încheg favoarea forțelor arabismului, şi Iordania, cu o situație pol încordata după eliminarea de la putere, în toamna anului Ijj a primului-ministru de orientare naționalistă, Nabulsi, prirf lovitura de forță a taberei pro-occidentale.

Pornind de la aceste considerente, Washingtonul şi Lot au decis să pună imediat în mişcare angrenajul intervef pregătite în prealabil. Preşedintele libanez Camille Chai ternându-se de un posibil deznodământ rapid al guvernării sale, a cerut urgent o intervenție americană şi Casa Alba, răspunzând prompt, a ordonat

flotei Statelor Unite din Mediterană şi comandamentului trupelor sale din Europa să treacă nentârziat la acțiune.

La 15 iulie, o escadră a Flotei a 6-a americane, formată din mai multe nave de război, print-re care cuirasatul „Des Moines" şi portavioanele „Saratoga" şi „Essex", comandată de contraamiralul Brown, şi-a făcut apariția amenințătoare în față Beirutului. Sub umbrelă avioanelor de luptă de pe „Saratoga" şi „Essex" şi a tunurilor de mare calibru de pe „Des Moines", un prim eşalon de desant al infanteriei marine, numărând 2 600 de oameni, a debarcat pe plajă de la Khalde, localitate balneară din imediata apropiere a aeroportului internațional Beirut. De la baza americană din portul italian Neapofe ridica ancora, în noaptea aceleiaşi zile, îndreptându-se ca întărire spre coasta libaneză, portavionul „Wasp". În Statele Unite, un adevărat pod aerian se forma în direcția unor baze americane din Europa, ca puncte de escală în drum spre Liban. De la „Donaldson Air Force Base", din statul Carolina de Sud, şi luau- zborul formațiuni de avioane „C – 124 Globemasters" (stapâni globului), transportând paraşutiştii Diviziei a 24-a; la Câmp Lejeune, din statul Carolina de Nord, se mbarcau în aparate „C – 119 Flying Boxcars" (vagoanele zburătoare) unități ale Diviziei a 2-a de infanterie marină.

Debarcarea primului eşalon american pe plajă de la Khalde nu s-a desfăşurat fără emoții; un incident grav cu armata libaneză fusese evitat în ultimul moment. Majoritatea libanezilor nu priveau cu ochi buni invazia străină, considerând forțele americane ca o armată de ocupație. Un grup de ofițeri libanezi a hotărât să reziste debarcării. Când puşcaşii marini americani au ajuns în apropiere de aeroportul internațional Beirut, ei au întinit un baraj format dintr-o duzină de tancuri ale armatei libaneze, gata să deschidă focul. Ambasadorul american a luat atunci legătura cu comandantul-şef al armatei libaneze, generalul Chehab, convngându-l să meargă împreuna cu el la aeroport pentru a preintmpâna un incident sungeros, cu urmări grave. Armata libantva număra în total 7000 de oameni. Dispunând de un armament modest, cărora h se adăugaseră circa 2 000 de militari din trupei t; de poliție t, îi jandarmerie. Inegalitatea de forțe fiind atât de ilagranta, generalul Chehab a-ordonat ofițerilor subordonați să rămâna liniştiți, permițându-le americanilor să-şi desfăşoare fiber debarcarea.

Pentru supervizarea operațiunii „Peştele roşu", Casa Alba trimis în Liban,

acordndu-i puteri depline, pe Robert Murpt care îndeplinise în trecut o serie de misiuni delicate. Născut; Milwaukee, în 1894, Robert Murphy şi-a începui carie diplomatică la 23 de ani, funcționând rând pe rând în Elvet Germania şi Franța, în 1940 a. Fost chemat de Roosevelt la Ca Alba, ca agent secret pentru misiuni speciale, în l! preşedintele l-a numit reprezentant al său pe lânga general Eisenhower, care avea comanda debarcării aliate pe coasta nord a continentului african. Murphy a jucat un rol extreme important în acțiunea de convingere a comandanților forței armate franceze din Algeria, Măroc şi Tunisia să nu opu rezistenta şi să se alăture aliaților, în calitatea sa, Murphy înainta rapoartele direct preşedintelui Roosevelt, trecând pe superiorii săi din Departamentul de Stat. Mai târziu, di încheierea campaniei din Africa, s-a mutat, n Italia, actiond pentru scoaterea acestei țări din război, în '1-944 a îndeplinit misiune pe lânga mareşalul Tito, iar apoi, după capitulai Germaniei, a jucat un rol important la Berlin în organizai sistemului de ocupație aliat, în timpul războiului din Coreea afla la Tokio, fiind primul ambasador american numit' Japonia după capitularea acesteia. Murphy a participat la to acțiunile diplomatice în legătură cu intervenția americană peninsula coreeană, comandamentul general al forțelor ~f invazie afindu-se pe teritoriul nipon. Tot el a supervizați activitatea americană privind negocierile pentru încheid armistițiului din 1953. Criza Suezului, din 1956, i-a prife îndeplinirea unei noi misiuni delicate, fiind trimis de presedii Eisenhower. Să trateze -cu cei implicați în război.

Imediat ce la Casa Alba s-a luat hotărârea declai operațiunii „Peştele roşu", Murphy a fost chemat de secret de stat J.F. Dulles, care l-a înstiintat că îi s-a încredii misiunea de consilier pojitic pe lânga amiralul James Holloway jr., comandant şef al corpului expediționar din Lil, Secretarul de stat a motivat acțiunea în curs de desfăşurării fiind menită „să protejeze cetățenii proprii" (n Orientul Mijic1 se aflau atunci circa 22 000 de rezidenți americani, dintre r 2 425 la Beirut) şi „interesele noastre naționale" (ale S.UJ

După ce J.F. Dulles i-a făcut o expunere amanur privitoare la serviciile ce Je avea de îndeplinit în Liban, s-au împreuna la Casa Alba, fiind primiți de Eisenhof. Preşedintele le-a spus, conform afirmațiilor ulterioare ale Murphy, ca „n Orientul Mijlociu, şi mai ales în Egipt; răspândise ideea după care americanii erau capabili numa

vorbească şi le-ar fi frică de reacția sovietică în cazul unei acțiuni militare".

El a adăugat că „dacă S.U.A. N-ar acționa, acest lucru va avea urmări grave în Liban şi în toată zona respectivă". Preşedintele a menționat, în continuare, dorința sa de a demonstra că „Statele Unite sunt capabile să-şi sprijine prietenii", unul din argumentele principale ale Casei Albe fiind acela că Libanul era singura țară araba care aderase la „doctrina Eisenhower". Instrucțiunile verbale primite de Murphy din partea şefului Casei Albe erau destul de vagi. Substanța recomandărilor consta în „promovarea intereselor importante" ale SUA în cursul debarcării şi staționarii trupelor americane în Liban.

Trei ore după convorbirea avută la Casa Alba, Robert Murphy pleca de pe un aerodrom militar din apropierea Washingtonului la „Westover Air Force Base", din Massachusetts, unde I aştepta, gata de decolare, un KE-135, versiunea militară mbunatatita a cvadrireactorului „Boeing 707" de pe liniile civile, acesta fiind pregătit pentru un zbor nonstop. Călătoria prna la Beirut, pe o distanță de aproape 9000 de kilometri, a fost. Acoperită în timpul racord de. JI ore.. JLa aeroportul internațional al capitalei libaneze, trimisul special al Casei Albe era aşteptat de amiralul Holloway, de ambasadorul american Robert Meclintock şi de doi. Miniştri libanezi.

„Când am ajuns la Beirut – povesteşte Murphy –, mai mult de 7000 de militari americani debarcaseră acolo şi patrulau cu tancuri, blindate-amfibii şi tunuri Iară recul pe străzi, în timp ce avioane cu reacție, decolate de pe „Saratoga" şi „Essex", survolau cerul deasupra oraşului. Pentru cei ce luau masa pe terasa restaurantului „La grotte aux pigeons „, un spectacol graridqsji se înfățişa înaintea ochilor: în față coastei erau ancorate, la 18 iulie, un număr de 70 de nave de război ale Flotei'a 6-a. Sub conducerea amiralului Holloway, operațiunea se desfăşurase până alunei perfect, fără pierderi".

La 25 iub'e, zece zile după începerea invaziei, 10 600 de militari americani se aflau la Beirut, 4 000 aparținând forțelor de uscat şi 6 600 infanteriei marine, efectivul lor mtrecând substanțial pe cel al întregii armate libaneze. Trei saptamni mai rziu S.U.A. Aveau în Liban 14 000 de militari.

Misiunea lui Murphy la Beirut s-a dovedit de la început extrem de dificilă. Prima problemă de rezolvat era aceea a relațiilor cu o comisie trimisă în Liban de Consiliul de Securitate al ONU cu o lună înainte de debarcarea americană. Aceasta comisie, formată din trei persoane – Gallo Piaza, fost preşedinte al Ecuadorului, indianul Rajesvar Dayal şi genaralul-

maior norvegian Odd Budet –, fusese însărcinata să cerceteâj pingerea' Libanului privitoare la introducerea de arme în târa către Egipt şi Siria. Ajunsă la fața locului, în plin război cân comisia ONU încerca să obțină încetarea focului şi stingert conflictului intern. Debarcarea trupelor americane a constiti un şoc pentru membrii comisiei, care considerau acțiune Statelor Unite drept o îngerință în încercările lor de a pui capăt războiului civil.

La fel de dificilă se dovedea şi problema rezolvat divergentelor acute dintre forțele politice şi comunitățile libanezi care declanşaseră conflictul armat. Preşedintele republicii primul ministru se arătau gata să colaboreze cu americanii; al lideri politici, creştini sau musulmani, refuzau orice contacjj Primul ministru, Sami Solh, musulman suntt, era privit - adversitate crescânda de ceilalți lideri politici ai propriei comunități. Solh îi invitase pe Murphy, amiralul Holloway, ambasadorul Mecliritock la un dineu, acasă la el, pentru discuta modalitățile unei înțelegeri cu forțele politice advef prin intermediul americanilor. Dar chiar în dimineața acelei premierul libanez avea să ramna în viața primr-o adevăr minune, scăpând dintr-un atentat organizat împotriva sa: obicei, Solh pleca de la reşedință, personală într-o limuzii escortată de motociclişti ai poliției. Pe itinerarul său fu parcat, în dimineața respectivă, un vehicul încărcat cu explozjt legat printr-un fir electric prin care maşina infernală putea; detonata-de la distanță. Cu câteva secunde mâi înainte, prin fă vehiculul ui-capcana a trecut un alt automobil şi atentate induşi în eroare, au provocat prematur explozia, ucigându-i toți cei cinci pasageri ghinionişti. Primul ministru a scaj nevătămat numai datorită acestei întâmplări.

După întrevederile cu liderii creştini, având o lur convorbire şi cu patriarhul maronii, Murphy. S-a lămurit -â realegerea lui Chamoun ca preşedinte al Libanului pentru încă legislatura nu ar fi fost deloc oportună. El a ajuns,: ; convingerea că Chamoun trebuie înlocuit cu un nou presedii pentru a linişti spiritele..

Saeb Salam, liderul comunității musulmane a foat populatului cartier Basta din Beirut, care avea un cuvnt greu eşichierul politic libanez, se pronunța ferm împotriva tine alegerilor prezidențiale înainte de plecarea trupelor america! Murphy încercase să-l întineasca pentru o discuj determinanta, dar o bună bucată de timp nu reuşise să facă r un pas valabil în această direcție, liderul musulman refuz orice contact cu oficialitățile americane.

La Beirut locuia' în acel timp un vechi prieten al diplomatului american, colonelul în retragere William' A. Eddy, consultant la „Arabian-American Oil Company" (ARAMCO), care fusese ataşat militar al S.U.A. La Tanger, în 1942, când Murphy pregătea acolo, din punct de vedere politic, debarcarea aliată în Africa de Nord. Fiu al unui misionar în Orientul Mijlociu, cunoscător perfect al limbii arabe, Eddy avea posibilitatea ca prin relațiile sale cu Arabia Saudită să-l poată influența pe Saeb Salam, care se bucura de audiență la curtea regală de la Riad. Eddy a reuşit să-i aranjeze lui Murphy o întinire secretă, în împrejurimile Beirutului, cu doi emisari ai lui Saeb Salam. Aceştia i-au declarat reprezentantului Casei Albe ca prezența trupelor americane în Liban este considerată de cercurile politice autohtone ca având drept scop perpetuarea administrației preşedintelui Chamoun. Ei au negat că forțele rebele ar primi sprijin din partea Egiptului şi Siriei, menționând însă că oricum îl prefera pe Nasser lui. Chamoun. Murphy a reuşit să-i convingă până la urmă că Statele Unite „n-au de gând să se amestece în afacerile interne ale Libanului" şi ca trupels americane au; vanit acolo. H.—doar n-j -scopul „proteja, r independenței" țării. El a cerut emisarilor lui Saeb Salam ca oamenii lor să înceteze de a mai trage în militarii americani – nimeni nu fusese atins până atunci – pentru a nu provoca represalii nedorite, în acest scop le-a descris, drept avertisment, capacitatea de foc a forțelor amiralului Holloway, în măsură să distrugă întregul Beirut în câteva ore. Efectele s-au văzut chiar a doua zi când tirurile au încetat şi peste puțin timp, cu sprijinul lui Eddy, diplomatul american s-a întinit, chiar în cartierul Basta, cu Saeb Salam.

Al doilea contact important reuşit de Murphy a fost cu liderul druz Kamal Joumblatt, întinirea dintre ei desfasurndu-se la Siblin, în regiunea muntoasă Chouf, în urma aranjamentului confidențial al unui membru al parlamentului libanez, vicepreşedinte al Partidului Socialist Progresist. Joumblatt a fost de acord cu ideea americanilor că alegerile prezidențiale să se desfăşoare cât mai repede, în continuare, cu ajutorul generalului Chehab s-a aranjat şi o convorbire cu Rashid Karame, emisarul preşedintelui american deplasându-se în secret la Tripoli, fieful politic al liderului musulman din nordul Libanului.

Pna la sfârşit, americanii au reuşit să-l convingă pe Camille Chamoun să nu mai candideze. Liderii politici libanezi au considerat că singura persoană aptă pentru a îndeplini funcția supremă de stat, în condițiile existente, era generalul

Fuad

Chehab, comandantul şef al armatei în acel moment. La 31 iii 1958, parlamentul l-a ales pe Chehab preşedinte al Libanului; 48 de voturi, contra 8 (Raymonde Edde, liderul creştini grupării politice Blocul Național a obținut 7 voturi, iar un v fost alb).

Robert Murphy a părăsit Libanul imediat ce perfecl înțelegerea privind alegerea preşedintelui republicii. ConfcJ unei dispoziții primite de la Washington, el trebuia să plece -M Beirut înainte de alegeri pentru a evita bănuielile în legătură unele interferențe ale sale în desfăşurarea scrutinu Reprezentantul personal ai Casei Albe a mai rămas în Oriei r Mijlociu încă 29 de zile, vizitând Iordania, Israelul, Iraigij Egiptul şi oprindu-se din nou, pentru o scurtă escală, în capitiji libaneza. La Cairo a discutat o noapte întreaga cu presedinfif Nasser, încercând să-l convingă de bunele intenții ale Statei Unite în relațiile cu Egiptul. În capitala irakiană s-a întnif'sj generalul Kassem, care i-a înfățişat deschis suspiciunea să privire la intenția Statelor Unite de a prelungi intervei începuta în Liban şi împotriva Irakului,

După un turneu care a inclus Addis Abeba, Atena şi insjjlJ Rhodos, Robert Murphy, în drum spre Washington, s-a opiw Londra pentru a analiza cu premierul Selwyn Lloyd dosa" încărcat de probleme al Orientului Mijlociu, care inten strângent pe ambii parteneri. Englezii luaseră şi ei parte* intervenția din vara anului 1958 în Orientul Mijlociu. J dimineața zilei de 17 iulie, la 36 de ore după debarcai americană în Liban, War Office dăduse semnalul petS declanşarea operațiunii „Liliacul albastru", un corp expediției format din 2 000 de soldați ai Brigăzii a 16-a de paraşutişti fT lansat în apropiere de Amman, împreuna cu 125 tone de mut şi 120 vehicule militare. Trupele britanice porniseră de la bttâ lor din Cipru, aflate la mai puțin de o oră de zbor de obieetj urmărit. Acest corp expediționar fusese solicitat de guve* iordanian, speriat de evenimentele de la Bagdad, în cifl cărora şi pierduse viața familia regală hasemita, nrudita familia domnitoare de la Amman (bunicii celor doi suve erau frap). În cursul convorbirilor de ia Londra, Murphy a 4 întrebat dacă americanii vor fi alături de britanici în zfl Golfului, unde se profilau unele dificultăți pentru polifl guvernului Majestății Sale. „Interesele noastre erau diferit „mărturiseşte Murphy în memoriile sale – şi din acest în americanii n-au încurajat speranțele britanicilor". A Ajuns la New York, Murphy l-a întinit pe presedin Einsenhower care tocmai se pregătea să se

întoarca-.;

Washington. Acesta l-a invitat să călătorească împreuna, în avionul sau - personal, pentru a-i prezenta direct un prim raport, După cum afirma Murphy în „Memoriile" sale, în timpul petrecut în Orient el trimitea în fiecare zi un lung raport Departamentului de Stat, fără însă a include toate datele, cele mai importante rezervndu-le informării strict personale a preşedintelui.

Operațiunea „Peştele roşu" se apropia de sfârşit. La 13 august a fost retras un prim batalion de infanterie marină, fiind urmat, o lună mai târziu, de încă două batalioane. Ultimii puşcaşi marini părăseau Libanul la 29 septembrie. Pe țărmul libanez mai rămăseseră 7 500 de soldați din trupele de uscat. La 4 octombrie au plecat paraşutiştii, tancurile, formațiunile logistice, evacuarea completă a corpului expediționar american luând sirsit la 25 octombrie 1958. O saptamna mai târziu se încheia şi retragerea paraşutiştilor britanici din Iordania.

„Peştele roşu" îi costase pe americani, în cele 102 zile de „bălăceala" în zona coastei libaneze, pierderea vieții unui sergent din infanteria marină, ucis de un glonț rătăcit, plus apreciabilă suma de 200 milioane de dolari. Prețul moral plătit de S.U.A. În cursul acestei demonstrații de forță a fost mult mai mare, intervenția americană provocând o recrudescență a sentimentelor anti-occidentale în lumea arabă şi atrăgând oprobriul opiniei publice mondiale care a condamnat cu vehemență reeditarea în forme noi a vechii „politici a canonierelor". În plus, zangamtul de arme s-a dovedit inoperant, nereuşind să intimideze şi să blocheze mişcarea națională arabă.

Cele două intervenții militare purtând numele de cod „Peştele roşu" şi „Liliacul albastru" acceleraseră, în fond, apropierea pierderii definitive a ultimelor poziții deținute de puterile occidentale în Orientul Arab. Washingtonul şi Londra vor fi nevoite să recunoască Republica Irak care, retrăgându-se oficial din Pactul de la Bagdad, îl dezmembrase în fapt, lipsindu-l de prezența singurei tari arabe membre, în 1961, Marea Britanic va fi obligată să renunțe la protectoratul sau asupra Kuweitului. Un an mai târziu, în Yemenul de Nord, căderea regimului monarhic şi proclamarea republicii marcau o nouă victorie a mişcărilor naționaliste arabe, în 1963 începe apriga confruntare între mişcarea patriotică din Yemenul de Sud şi ocupanții britanici, încheiata, patru ani mai târziu, prin cucerirea independenței țării. Englezii vor fi siliți să renunțe la singurele poziții ce le mai deținеau „la Est de Suez" în 1971, an în care emiratele din partea

inferioară a Golfului se vor uni într-o

federație independenta, ieşind de sub „protectoratul" coroanei! britanice. L Americanii vor încerca, în continuare, să umple „vidul" lăsat! de britanici, plimbndu-şi portavioanele şi crucişătoarele cui emblema U.S.Navy prin bazinul Mediteranei răsăritene şi pel apele Golfului, intervenind direct în două situații: în Iran. După* revoluția islamică, şi în Liban, cu ocazia invaiei israeliene din 1982, ambele acțiuni încheindu-se cu rezultate nu prea strălucite pentru inițiatorii lor.

OPERAȚIUNEA „TURIŞTII LINISTITI'

Mister Andrew Wichlaw, blond, cu mustața tunsă scurt. —; mbracat sport, într-un sveter bleumarin cu nasturi auriiJ pantaloni gri deschis şi purtând la camasa- deschisă, nnodat iif jurul gtului, un fular de mătase, avea înfățişarea tipică a uni englez în vacanță. Sosise, în acea zi de 6 aprilie 1973, cu cursaf „Alitalia" de fă Roma, de unde avusese grijă să-şi comandeti telefonic o cameră la „Sands of Lebanon", hotel cotat cu patrul stele, situat pe plaja dinspre Ouzai, la marginea sudică af capitalei libaneze, în apropierea aeroportului internațional.

, Ferestrele camerei sale dădeau direct spre peisajul înentatorf al însoritei Mediterane; plaja era la doi paşi, trebuind să coboare doar câteva trepte din incinta hotelului; confortul interior afj acestuia nu lasa cu nimic de dorit, întrunind toate cerințele de clasa internațională. Exista un singur inconvenient: hotelul erai situat cam departe de centrul oraşului De; teee; i. Domnirf Wichlaw s-a deplasat la un birou de închiriat maşini, întorcându peste puțin timp, la volanul unui elegant Buick. În drum îi „" oprise la un magazin specializat din cartierul Hamra pentru a* cumpăra cele necesare pescuitului subacvatic, grăbindu-se întreprindă prima explorare sub apă chiar în cursul acelei după amieze.

Irccusera trei zile şi vânătorul subacvatic, sosit de pe mah Tamisei, nu înceta să guste deliciile sportului preferat, reuşind câteva capturi de toată frumusețea. Cum nopțile erau calde luna plină, atrnând pe cer ca un gigantic lampadar ce lumina pi în adncul mării, domnul VV'jehjaw îi lunarii să-şi incerte norocii! îi la ore mai târzii. Astfel, în seara de 9 aprilie avea să porneasd la vnatoare. Dispărând sub luciul sclipitor al mării, de unde ins nu va mai reveni niciodată în camera sa de la hotelul „Sands ol Lebanon". A doua zi, personalul hotelului avea să constate că odată cu dispariția în valuri a clientului britanic se volatilizase şi Buikul închiriat de el.

Cam la aceeaşi oră din noapte, alji cinci turişti străini dispăreau la rândul lor din*hotelurile unde erau cazați. Doi dintre ei, Dieter Aldnoder, un vest-german sosit cu câteva zile în urmă din Frankfurt, şi Gilbert Ribert, cetățean belgian, locuiau, ca şi domnul Wichlaw, în hotelul „Sands af Lebanon”. George Eldret, deținător al unui paşaport britanic, şi Charles Boussart, un alt belgian, dispăruseră de la hotelul „Coral Beach”, situat tot în apropierea falezei sudice a capitalei libaneze. Domnul Massey, un al treilea turist britanic şi al şaselea din grupul celor dispăruți, locuise singur la hotelul „Atlantic”, nu prea departe de celelalte. Şi, ca o coincidență, odată cu ci se făcuseră nevăzute şi limuzinele pe care le închiriaseră, fiecare pe numele său, de la o firmă de turism specializată în acest domeniu. Cteva ore mai târziu, o patrulă a poliției libaneze avea să descopere, aliniate pe faleză Ramlet el-Bayda „un şir de şase limuzine cu portierele deschise, fără stapân. În portbagajul desfăcut al uneia dintre ele se distingeau mari pete de sunge, indicând, după urmele lăsate, că acolo fuseseră înghesuite corpurile a două persoane, probabil decedate.

Drama începuse să se deruleze la miezul nopții. Cele şase autoturisme, circulnd ’cu viteză redusă, se opriseră cu farurile stinse, unul după altul, pe şoseaua de la marginea mării din zona sudică a Beirutului, într-un loc mai izolat. Jos, spre apă, se desfăşura o întindere nengrijita de nisip, destul de murdară, poreclita „plaja milogilor”, unde intrarea era liberă, spre deosebire de plajele amenajate cu cabine, duşuri şi mici restaurante frecventate pe bază de abonament sau bilet plătit la intrare.

Nu departe de locul unde se opriseră cele şase autoturisme, lânga zidurile de cărămidă roşie ale unui hotel în construcție, sub un palmier singuratic, era aşezat pe pământ, pentru a nu atrage atenția, un grup de vreo 30 de inşi mbracati în haine pestrițe: blugi şi cămăşi colorate, uniforme ale jandarmeriei libaneze sau salopete leopard de camuflaj ale fedainilor palestinieni. La volanele limuzinelor aşteptate de aceasta ciudată adunătura se aflau cei şase turişti străini, dispăruți ceva mai înainte de la hotelurile „Sands of Lebanon”, „Coral Beach” şi „Atlantic”. Toți aceşti turişti misterioşi erau buni cunoscători ai meandrelor cartierelor din Beirut, pe tare le studiaseră cu minuțiozitate luni de zile acasă îi apoi la fața locului înainte de aventura la care

luau parte în acea noapte. Şi ei, ca şi toți componenții grupul adunat sub palmierul singuratic, vorbeau perfect limba arăt întreaga operațiune fiind

planificată şi organizată până la mai mici amănunte de serviciile secrete israeliene de că aparţineau. „Turiştii străini" plecaseră în prealabil din Tel Avii cu paşapoarte false, pentru a ajunge la Beirut, pe rute ocolii prin Roma, Frankfuft şi Bruxelles, misiunea lor fiind aceea dfe furniza mijloace de deplasare în -capitala libaneză penți comandoul ce avea să debarce în noaptea de 9 apri transportat la țărm, în bărci pâneumatice, de la bordul urii vedete militare ancorate în larg.

La un semnal, membrii comandoului au urcat pe şosea s-au instalat în automobilele conduse de Wichlaw, Aldnodfl Ribert, Boussart, Eldret şi Massey, alias... cine ştie cum se yt mai fi chemând, divzându-se şi pornind în două direcții: prima grup spre centrul oraşului, al doilea spre tabăra palestiniana la Sabra, aflată la mai puțin de doi kilometri de țărmul mai

Trei Buick-uri, rulnd pe şoseaua litoralului spre oraş, al traversat cartierul rezidențial Rauche, trecând apoi dijl bulevardul Charles de Gaulle în stradă Verdun. Aici s-au oj într-un punct situat doar la vreo două-trei sute de metri dista de o cazarmă a forțelor libaneze de securitate interioară. Strat era calmă, la acea oră circulația fiind destul de redusă.

La intrarea de sticlă a unui bloc cu şapte etaje, doi fedal palestinieni, aşezați comod în fotolii de răchită, stăteau vorba, ținând la îndemna, pe genunchi, pistoalele-mitraliera. J făceau de gardă aici în fiecare seară, de aproape doi ani. Vazsi grupul de tineri coborând din cele trei încăpătoare automobil fedainii se gândiră, probabil, la nişte hippies care se duc decoratorul de teatru din blocul vecin, unde urcau adeseori, ;) ore tr? îi, fete şi băieți cu părul lung şi în blugi. Dar când ac se îndreptară direct spre ei, fedainii de gardă şi-au dat seama.' ceva nu era în regulă. Ultima constatare fusese însă tardij pentru că înainte de a putea ridica armele ce le țineau genunchi, „hippies" îi făcură inofensivi, folosindu-se de piste cu surdină.

Trecând pe lânga corpurile fedainilor ciuruiți de gloai diversioniştii urcară la etajul şase, unde locuia Yussef Najjfl şeful departamentului politic al Organizației pentru Eliberar Palestinei, în acelaşi moment, alt grup se oprea la etajele doijjj trei dntr-un imobil alăturat, acolo unde şi aveau apartament Kamal Adwane, responsabilul activităților palestiniene teritoriile ocupate, şi Kamal Nasser, ziarist şi scriitor de valoa purtător de cuvnt al O.E.P., membru în Comitetul Executiv organizației. Falşii „hippies" montară explozivi la uşile apartamentelor celor trei lideri palestinieni, sincronizând detonare exact la

aceeaşi oră: unu şi cinci minute. Pătrunzând în interior, ei i. Vor ucide cu sunge rece, trăgând focuri de arme automate asupra celor trei lideri palestinieni. Soția lui Yussef Najjar căzu şi ea grav rănită, lovită de câteva gloanțe, iar unul din cojyii săi, martor la întreaga dramă, va fi găsit abia a doua zi după-amiaza rătăcind pe străzi cu mintea începețoşată. Kamal Adwane, înainte de a cădea lovit de gloanțele ucigaşe, mai avu însă timp să ridice pistolul mitralieră, ce-l avea lânga el, trăgând o rafală şi ranind doi dintre agresori.

Zgomotul împuşcăturilor a avut darul să alarmeze imediat vecinii din clădirile respective şi blocurile din ur. O locatară libaneză, ieşită în uşa apartamentului ei, îi auzi pe diversioniştii ce se retrăgeau precipitat strigându-se într-o limbă necunoscută. Un alt vecin, tot libanez, care deslușise câteva crâmpeie de frază, şi dădu cu părerea: „Erau israelieni!" Remarca sa a fost primită cu nedumerire, în plin centrul Beirutului, cum poate să-şi închipuie aşa ceva?

Un jeep al „beretelor roşii" (Brigada a 16-a a forțelor libaneze de securitate interioară – F.S.I., principala unitate de menținere a ordinii în Beirutul din acel timp), care efectua o patrulare de rutină a fost alertat prin radio de un ofițer de serviciu de la cazarmă acestora din apropiere: „Vedeți ce se întâmpla pe la palestinieni!" Cu pustile-mitraliera americane M-16 pregătite, „beretele roşii" se îndreptară în viteză spre imobilele unde locuiau liderii palestinieni. Dar, ajungând la fața locului, au căzut într-o ambuscadă, comandoul israelian, care tocmai se retrăgea, deschizând un foc puternic: doi polițişti libanezi fura ucişi pe loc. Cerând prin radio întăriri, alte două jeepuri ale F.S.I. Sosiră în grabă, fiind primite şi ele cu rafale de arme automate. La ora unu şi douăzeci de minute un ofițer de poliție libanez strigă disperat în emitatorul-radio, cerând să îi se trimită de urgență o ambulanță: „Am răniți... Nu ştiu cine trage!"

La cartierul general al F.SJ. Confuzia era totală. De peste tot se primeau telefoane semnalnd focuri de armă şi încăierări. La Dora, în periferia capitalei, un garaj fusese aruncat în aer: trei muncitori sirieni şi un libanez care dormeau acolo au fost ucişi de explozie.

În tabăra palestiniana Sabra se auzeau împuşcături şi explozii. La ora unu şi treizeci de minute un ofițer de poliție libanez comunica, din strada Verdun, prin radio

comandamentului: „Aici totul s-a terminat. Criminalii au fugsijj cu trei

automobile civile. Unde să trimit răniții?”

Cu zece minute mai înainte, sediul unei organizajj palestiniene din Sabra fusese atacat de un grup înarmat mbracat în uniforme de jandarmi libanezi şi salopete leoj purtate, de obicei, de poliția militară a fedainilor. Un grup d cinci diversioniști, apropiindu-se de gărzile de la intrat imobilului cu patru etaje, deschisese simultan focul cu arrtri automate dotate cu amortizor de zgomot, înainte de a muj* unul dintre palestinienii de gardă reuşise să tragă o rafală, di astfel alarma. La acea oră se mai aflau încă n, clădire cății fedaini înarmați; aceştia au răspuns cu un foc viu asediatorii care, aruncând grenade fumigene, reuşiseră să pună stapânire primul etaj. Unul din fedainii asediați relata ulterior: „At telefonat la ora unu şi douăzeci la sediul central al O.E.A pentru a informa că suntem atacaji de israelieni. I recunoscuse? din prima clipă. Am cerut să fie prevenit primul miniştri libanez”. Retrăgându-se, comandoul israelian avea să arunce jj aer o parte a imobilului. Palestinienii înregistrau pierderea I crma’ fedainit Israejienii transportau cadavrele* a doi meu comandoului. ’;

La ora unu şi cincizeci de minute, primul ministru libai Saeb Salam, reuşea să-l găsească la telefon pe generali Ghanem, comandantul şef al armatei, anunțându-l de ataci, israelian împotriva palestinienilor. Generalul i-a promis că v pune armata, în stare de alarmă. Dar primul tanc libai ajungea în stradă Verdun abia la ora două şi zece minute. Acel moment, întregul efectiv al comandoului israelian, împrei cu cei şase „turişti” pescuitori în apă tulbure, purtând cu: morții şi răniții proprii, se mbarcau la bordul vedetei ce astei în larg. Când blindatele armatei libaneze şi-au făcut apariția zona unde debarcase la miezul nopții comandoul, nai israeliana se afla deja în largul mării, îndreptându-se spre Haâl sub protecția aeriană a unei patrule de Phantom-un.

Batrnul vnzator ambulant, care era întinit ziua şi noapM târziu cu căruciorul sau de fructe şi storcătorul manual de fac ’* suc de portocale pe faleză sudică a capitalei libaneze, a ramt foarte mirat de întrebările militarilor ce-l găsiseră la vreo 20 metri de plaja unde debarcase comandoul israelian. A văzut vreo navă? Unde? Pe mare? Nici vorbă!... A auzit el rafale’d mitralieră? Da, a auzit. Şi ce-i cu asta? La Beirut se aud obişnuit aşa ceva, aproape în fiecare noapte. Şi pentru at lucru trebuia să se deplaseze pe faleză o întreaga coloana–tancuri?

Operațiunea „turiştilor liniştiți” se încheiase. La ora patru dimineața, un

general israelian, purtător de cuvnt al autorităților militare, ținea o conferință de presă la Tel Aviv relatând ziariştilor, sculați din somn întregul film al acțiunii de comando de la Beirut. Dar în capitala libaneză zarva era departe de a se fi terminat. Ea avusese darul să deschidă o adevărată cutie a Pandorei, cu repercusiuni grave ce au jucat un rol important în desfăşurarea ulterioară a evenimentelor. Inclusiv în declanşarea conflictului intern libanez.

Premierul Saeb Salam acuzase a doua zi comandamentul armatei de neglijența şi întârziere în adoptarea măsurilor ce se impuneau, cern'd demisia generalului Ghanem. Acesta fusese rechemat în cadrele active ale armatei nu cu prea mult timp în urmă, după ce, aflat în retragere, îndeplinise câțiva ani funcția de consilier pentru probleme militare al ambasadei americane din Beirut. Armata libaneză era echipată cu uniforme asemănătoare celor ale armatei americane, nzestrarea să tehnica fiind asigurată în special de Statele Unite. Preşedintele republicii din acel timp, Sulciman Frangieh, a refuzat, cererea premierului ceea - ce – a provocat q: gravă; criza deguvern, Saeb Salam, prezentându-şi demisia, între palestinieni şi statul libanez s-a creat o încordare crescânda, antrenând totodată puternice divergențe între forțele politice şi comunitare ale țării. Această stare de tensiune a condus, trei saptamni mai târziu, la un mini-râzboi între armata libaneză şi forțele armate palestiniene de pe teritoriul Libanului, taberele palestiniene fiind bombardate cu artileria şi aviația.

Intervențiile diplomatice ale statelor membru ale Ligii Statelor Arabe, negocierile dintre Organizația pentru Eliberarea Palestinei şi statul libanez au reuşit până la urmă să aplaneze conflictul armat care durase mai multe zile, cu pierderi umane de ambele părți. Dar atmosfera de nencredere creată în urma operațiunii comandoului israelian s-a perpetuat adncindu-se, mai cu seamă că actele de diversiune puse la cale de vecinii de la frontiera sudică continuau să se nmultеasca.

Cea mai spectaculoasă acțiune de acest fel avea să fie întreprinsa spre sfârşitul anului următor, tot la Beirut. Scenariul pregătirii ei fusese identic cu cel al operațiunii din aprilie 1973. La fel, patru „turişti" străini cu paşapoarte false – britanic, irlandez, vest-german, mexican – veniseră să-şi petreacă vacanța la Beirut, închiriind la rândul lor autoturisme de la o societate specializată. Acest act de diversiune nu fusese însă realizat printr-un atac direct, ci utilizându-se mijloace sofisticate, linând de o tehnică modernă perfecționată. Automobilele

nehiriate de agenții israelieni, camuflați ca turişti străini, au fe predate unor complici profesionişti care le transformaseră, aruncătoare de rachete cu. Declanşare electronică. Cu o înaintea operațiunii, cei patru agenți care închiriast autoturismele reuşiseră să dispară din Liban la bordul cursei aeriene obişnuite ce plecau în după-amiaza respectiva sj diferite oraşe ale Europei occidentale,

La 10 decembrie 1974, între orele 08.45 şi 09.15, 17 rache de 60 mm, cu sistem de declanşare electronică, instalate portbagajele de pe acoperişurile a patru autoturisme că fuseseră plasate cu câteva ore înainte în trei puncte diferite zonei centrale a capitalei libaneze, au lovit imobilele unde aflau sediul central al O.E.P.. Centrul de Studii Palestiniene Centrul Național Palestinian pentru Teritoriile Ocupai provocând pierderi materiale şi rănirea câtorva persoane.-

Sediul O.E.P. Era situat pe bulevardul Mazra, arti principală a capitalei libaneze, cu circulație extrem de intensă numeroase magazine, restaurante, cafenele, cinematografe redacții de ziare la parter şi primele etaje ale blocurilor de marginile ambelor, trotuare. A fost o simplă întâmplare că zece rachete care au lovit fațada sediului O.E.P., intrând', 1, interior prin ferestre, n-au făcut mai multe victime în condiția permanentei animații de pe acest bulevard. Este însă menționat ca ultimele şase rachete (lungi de un metru şi monts într-o lădiță de placaj pe portbagajul de pe acoperişul celui dt doilea autoturism) s-au declanşat la interval de o jumatate-orâ față de primele. Între timp, fiind depistat vehiculul ce pună, s-au luat măsuri de evacuare a zpânei. Aceste ultii rachete au pornit tocmai în momentul când specialiştii J dezamorsare, sosiți la fața locului, încercau să le inutilizabile.

Atentatul împotriva sediului O.E.P. A constituit o reeditat unei acțiuni asemănătoare întreprinse în acelaşi loc, cu patru în urmă, în octombrie 1970, tot cu rachete dotate cu sistem – declanşare electronică. La rândul său, Centrul de Stl Palestiniene, aflat în ultracentralul cartier Hamra, mai sufei un atentat tot în anul 1970.

După cum s-a stabilit ulterior, cele patru autoturisi; purtătoare de rachete au fost plasate în față clădirilor vizaf disimulate printre alte diverse vehicule parcate în loci respective, cu patru-cinci ore înainte de intrarea în functium sistemului de declanşare a sinistrei lor încărcături.

M8

NEBUNUL CU CLOPOȚEI

Strada Hamra era, în timpuri normale, un fel de vitrină a Beirutului modern, cea mai elegantă şi mai „occidentală" artera comercială a capitalei libaneze, principalul loc de promenadă al tuturor vizitatorilor străini. De o parte şi de alta, pe o distanță de vreo doi kilometri, cât măsura strada în lungime, se aliniau hoteluri de lux, restaurante de tip european, cafenele cu aspect parizian şi nume franțuzeşti, supermagazine unde se găseau mărfuri de import din toate colțurile lumii, prăvălii care expuneau cele mai noi producții ale unor case de modă cu faima mondială, cinematografe elegante, toate prevăzute cu instalații de aer condiționat, prezentând ultimele filme premiate la Cannes, sedii ale filialelor unor mari bănci internaționale, săli cu jocuri mecanice, librarii etalând cărțile apărute cu o zi înainte în capitalele de pe Sena sau Tamisa, magazine de bijuterii şi obiecte de artă, într-un cuvnt o adevărată chintesența a unei agitate activități comerciale şi de distracții duse la superlativ, care nu înceta măcar o clipă, nici în plina- zi, nici la miez de noapte. Aici, pe Hamra, şi dădeau întinire politicienii, oamenii de afaceri, traficanții de arme şi narcotice, liber-profesionistii, spionii, tot felul de personaje misterioase, pierzându-se uşor în imensa animație a străzii. Se vorbeau toate limbile pământului, se vedeau cele mai diverse costumații, europene sau orientale, oameni de diferite nații şi râse.

În a doua jumătate a anului 1981, când începe povestea „nebunului cu clopoței", Hamra decăzuse mult; Deşi nu-i provocaseră distrugeri directe, fiind situată în afara perimetrului propriu-zis al confruntărilor armate, cei şase ani de conflict intern reuşiseră totuşi să- şteargă fardul opulentei cunoscute cândva. Animația zgomotoasă de altădată se subțiase, uneori până la zero, îndeosebi după lăsarea întunericului când circulația pe jos, în oraş, însemna o adevărată aventură ce se putea termina, destul de des, foarte rău. Din loc în loc, în față unor instituții publice sau a hotelurilor transformate în comandamente ale diverselor grupări armate, se vedeau mici fortificații din saci de nisip în spatele cărora mitralierele aşteptau cu banda de cartuşe atrnând. Şi totuşi, Hamra rămânea mai departe un simbol al Beirutului trecut şi viitor, păstrând alături de nostalgia vremurilor liniştite şi speranța într-o revenire la viața fără gloanțe şi bombe. În momentul respectiv, optimismul unei rentoarceri la normal şi făcea tot mai mult loc. Din iulie, un acord tacit, aranjat, pe întortocheatele căi ale

culiselor diplomatice, făcuse să înceteze focul între palestinieni israelieni în sudul Libanului, se opriseră şi raidurile aeriene j acestora din urmă, forțele

politice interne începuseră să tatonc condițiile unei reconcilieri, căile de trecere dintre cele două pârjj ale Beirutului, vegheate de militarii sirieni din „Forța Araba" Descurajare", funcționau aproape permanent. Strada Hamra încadra şi ea, timid, în acest climat ceva mai liniştit, animația cursul zilei devenind din ce în ce mai vie.

Cam pe atunci, pripăşit cine ştie de unde, şi-a făcut aparițiii în zona Hamra „nebunul cu clopoței". Se stabilise spre un capi al străzii, încropindu-şi, din lădițe şi cartoane aruncate, ți adăpost improvizat pe un loc viran situat în față unui vechi hotel unde era cazai un mtrmândament şiri; în din „Fortji Arai de Descurajare", obişnuia să-şi împodobească latele netuns ce-i atrnau până pe umeri, cu pene şi panglici colorate, duf modelul pieilor roşii, şi purta aiirnata de gii u salba de clopote ce scoteau clinchete uşoare la fiecare mişcare. Toți din cartier considerau drept un nebun inofensiv. Trăia din pomenile vecinilor, inclusiv ale soldaților sirieni de gardă la hotelul de vizavi, ce-i făceau parte, din propriile rații şi-l luaseră oarecum sub protecția lor. În Orientul Mijlociu nebunii sunt priviți cu oarecare condescendenta şi nimeni nu-şi permite să-şi bată joc de ei, să le facă cel mai mic rău, aceştia bucurându-se din plin de mila publică.

Prin iunie 1982, când a început asediul israelian al Beirutului de Vest, cu îngrozitoarele bombardamente aeriene, navale terestre ce au transformat în ruine străzi şi cartiere întregi, zona Hamra a fost şi ea lovită pe alocuri, fiind înregistrate destule victime. Timp de trei luni, oamenii au trăit mai mult prin subsoluri, mulți şi-au părăsit locuințele, refugiindu-se în locuri considerate ceva mai ferite, sau au pierit sub dărmăturile unor imobile. Spre sfârşitul lunii august a intervenit acordul de retragere a combatanților palestinieni din Beirutul de Vest. Bombardamentele au încetat şi oamenii au început să revină la casele lor.

Trupele israeliene se aflau încă la marginea oraşului, dar deoarece adversarii lor palestinieni părăsiseră Beirutul de Vest, se părea că liniştea avea oarecare şanse să se întroneze. La 23 august fusese ales un nou preşedinte al Libanului, în persoana lui Bechir Gemayel, tânărul comandant al milițiilor unificate al coaliției dreptei creştine – „Forțele libaneze" –, care rămăseseră neutre în timpul asediului Beirutului de Vest, deşi legăturile lor mai vechi cu israelienii. Care îi aprovizionaseră în trecut cu arme, încetaseră de mult să mai constituie un secret.

În cursul după-amiezii de 14 septembrie, noul preşedinte ales al Libanului,

Bechir Gemayel, în vârsta de 34 de ani, şi-a găsit moartea într-un atentat comis asupra sediului central al partidului „Kataeb" (falangele libaneze), principala grupare politică a coaliției forțelor dreptei creştine. O încărcătură de 200 kilograme de explozibil, plasată sub terasa sediului, a fost detonată de la distanță, prin comandă electronică, în timp ce avea loc o întrunire la care participau circa 150 de membri de frunte ai acestui partid.

A doua zi. Sub pretextul „asigurării securității locuitorilor Beirutului de Vest" şi eliminării pericolului eventualelor „dezordini" provocate de moartea tragică a preşedintelui republicii, trupele israeliene au pătruns din toate părțile în această parte a oraşului rămasă practic, după retragerea palestinienilor, fără nicio apărare armată.

În decurs de trei zile, întâmpinând doar rezistența slabă a milițiilor unor partide politice libaneze, în condiții cu totul inegale de forțe, trupele israeliene au ocupat întreaga parte de vest a Beirutului, provocând noi victime şi importante pagube materiale. A urmat, în paralel, o adevărată operație de poliție, fiind devastate sediile partidului socialist-progresist, partidului comunist, ale nasseristilor independenți şi altele, numeroşi activişti ai forțelor politice libaneze de stânga fiind arestați şi trimişi în lagărele din sudul Libanului, cu cătuşe la mâini.

Povestind intrarea armatei israeliene în Beirutul de Vest. Un martor ocular relata că prin mijlocul străzilor înaintau cu viteză redusă coloanele de tancuri, în timp ce de-a lungul trotuarelor infanteriştii, cu degetul pe trăgaciul armelor automate, se scurgeau în şir indian. Din loc în loc, coloanele motorizate se opreau şi, de la nălțimea unuia din blindate, un ofițer de contrainformații, cu un carnețel în mna, anunța cu voce cavernoasă printr-un megafon portativ:

„Mohammad... apartamentul 12, etajul patru, din imobilul cu numărul şapte... Coboară!" Şi, în acest timp, turelele tancurilor se învrteau amenințătoare în direcția clădirii indicate. Erau arestați, după liste minuțios stabilite de mult timp. Toți cei bănuiți de cea mai mică legătură cu organizațiile palestiniene, chiar dacă aveau cetățenie libaneză. Cu minile legate la spate, înghesuiți în camioane, „suspecții" plecau spre sud, în zona ocupată, la centrele de triere ale serviciilor speciale israeliene.

„Nebunul cu clopoței". CUR- dispăruse în iunie, cam pe ki începutul asediului israelian, a reapărut tocmai în această jumătate de septembrie atât de

dramatică. Vecinii din cartier crezuseră că fusese ucis în timpul bombardamentelor, printre

mormanele de dărâmături sub care au dispărut mulți locuitori capitalei libaneze. Dar, spre marea lor surpriză, Abu Rish viu şi sănătos şi arătă cu totul altfel decât se obişnuiseră vadă vechii săi vecini. Nu mai purta pene şi paglici legate în, şi nici colierul de clopoței agățat de gt. Dacă nu Ic-ar fi voi în cea mai curata limba arabă, amintindu-le de zilele dnd cer, pe la uşile lor, cu greu l-ar mai fi recunoscut în uniforma ne nouța necare era mbracat. Pe cap purta un chipiu de ofițer, „centura îi atrna tocul unui revolver, iar pe epoleții vestonulij însemnele gradului de căpitan al armatei... israeliene. Cu o lisi în mna, pregătită de el în prealabil – pe atunci când ratact strnind mila prin cartierele vestice ale Beirutului, bombardat-de colegii săi din aviație şi artilerie –, „nebunul cu clopoței", M realitate ofițer al serviciilor secrete israeliene, ghida operatiumil de arestare a „suspecților" libanezi şi palestinieni din rânduril populației civile supraviețuitoare.

După cum relatau la timpul respectiv agențiile de presi internaționale, locuitorii Beirutului de Vest au putut constata îi acele zile ca uimitoarea poveste a „nebunului cu clopoței", adevărat subiect de roman de genul James Bond, întrecând fapt orice ficțiune, era departe de a constitui o întâmplai-, singulară. E adevărat că numeroasă cohorta de spioni israelienil ce inundase de multă vreme toate sectoarele vieții publice dii capitala libaneză, nu purtau, în toate cazurile, clopoței la gf nici nu făceau pe pieile roşii. Măştile puzderiei de spi infiltrați cu mult timp înainte în Beirutul de Vest erau extrem „ diverse: pompier al municipalității, portar la un local de noapte negustor ambulant, funcționar la o societate comercială etc. Ut oarecare Walid Jamal, alias... era militant de bază al unui part* libanez aliat cu rezistenta palestiniană şi luptase cu arma-H mâna împotriva trupelor israeliene asediatoare. Un alt „alia ajunsese chiar să comande grupul de luptă înființat chiar de prezent pe baricadele din periferiile sudice ale capitalei liban* până în ultimul moment al bătăliei din iunie-august. Aml. „inamici înverşunați" ai Israelului vor reapare în zilele ocupatiu Beirutului în vechile lor uniforme de ofițeri ai 7, ahalului (armat israeliană).

CND DOMNUL AMBASADOR FACE JOGGING j

De obicei, înainte de a lua masa de pmz. Domnul Robej Dillon făcea o cursă de jogging, alergând pe aleile parcului dij spatele clădirii principale a

ambasadei țării sale de la Beirut. În acea zi de 18 aprilie 1983, fiind reținut de o convorbire telefonică, întârziase câteva minute în biroul său de la etajul IV. Cu receptorul într-o mna tocmai şi scosese cămaşa pentru a o schimba cu un tricou lejer când, fără să-şi dea seama ce se întâmpla, a fost aruncat la pământ de o forță nevăzută în timp ce zgomotul extrem de puternic al unei explozii îi lua auzul.

„Un zid al încăperii s-a prăbuşit peste mine, acoperindu-mă pe jumătate. Molozul căzut m-a țintuit pe podea. Nu m-aş fi putut elibera singur. Din fericire, au intrat două persoane care m-au ajutat să mă strecor de sub dărmături. M-am dus imediat spre fereastra din spate pentu a putea respira, deoarece fumul inundase încăperea. Eram însoțit de secretară şi adjunctul meu, precum şi de un funcționar administrativ. Am reuşit să coborm cele câteva etaje şi să ieşim prin spatele clădirii. Ca la majoritatea celor aflați în interior, primele impresii mi-au fost extrem de confuze. Nu ştiam deloc ce s-a întâmplat. Mi-am zis; Dumnezeule, cineva mi-a dinamitat biroul! A trebuit să treacă câteva minute pentru a înțelege, în sfârşit, ca ceva foarte grav se produsese" – povestea- a doua zi, gazetarilor domnul Diuon.,

Ambasadorul Robert Dillon era de curând în post la Beirut, îl înlocuise pe John Gunther Dean, care scăpase cu viață ca prin minune în timpul misiunii sale în capitala libaneză: la 27 august 1980, limuzina îi fusese supusă tirului unei mitraliere, iar la 10 martie- 1981 ieşise din nou teafăr dintr-un atentat cu rachete de mic calibru, telecomandate, trase împotriva clădirii ambasadei, unul din proiectile explodnd chiar în biroul său. John Gunther Dean îi urmase în funcția de ambasador al Statelor Unite în Liban hâi Francis Meroy care avusese un sfârşit tragic. La 16 iunie 1976, ambasadorul Meroy, însoțit de consilierul Robert Waring, s-a deplasat cu limuzina să blindata în zona de est (creştină) a Beirutului, având ca escorta o automitralieră a jandarmeriei libaneze. Atacați pe traseu de un comando neidentificat, diplomații americani şi şoferul libanez al limuzinei ambasadei au fost luați prizonieri după ce autoblindatul jandarmeriei fusese făcut inofensiv de o rachetă antitanc trasă în plin. Peste câteva ore, - diplomatii americani şi şoferul libanez au fost găsiți pe o străduță din apropierea țărmului mării, înfăşurați într-un covor, ciuruiți de gloanțe.

În aprilie 1983, ambasada americană din Liban continua să-şi aibă sediul în Beirutul de vest, în vecinătatea altor misiuni diplomatice străine şi a unor

hoteluri de lux, pe faleză mediteraneană ce purta, în acea zonă, numele de „Avenue de Paris”.

)

Faleză din fata ambasadei americane oră şi înainte ții ’ni timpul războiului civil o arteră extrem de circulară j, diitl această cauză, aici fusese instalat un dispozitiv de securitate extrem de dens şi complicat. Jumătate din partea carosabilă eras; blocată încă din vremuri normale cu rulouri de srma ghimpata?.! şi trecerea prin zonă, pe partea liberă, era controlată de cuiburi; de arme automate, construite din saci de nisip. Un pluton dfe care de luptă al Forțelor libanee de securitate interioară (F.S.I.I se afla amplasat de-a lungul străzii, iar în incinta propriu-isa aj ambasadei vegheau trupe americane de puşcaşi marini; îl L-ân*r efectiv avea. Să ajungă, la un moment dat, la peste o sută de oameni

Ou toate aceste măsuri drastice de pază, se intmplase dej două ori ca din portbagajul unor autoturisme părăsite np apropiere, pe fălea, să pornească pe neaşteptate rachete de micj calibru cu comanda de declanşare electronică. Aşa că întreaga „! atenție a sistemului de securitate se concentra asupra automobilelor staționate în perimetrul din fata ambasadei, cir atât mai mult cu cât, în ultimii ani, apăruse şi se extinsese moda vehiculelor-capcâna încărcate cu explozibil, parcate în diverse”! locuri din oraş, care erau apoi detonate la momentuf dorit prihjf comanda radio. Numai în cursul acelui an, 1983, atentatele cira vehicule încărcate cu explozibil vor provoca pe teritoriul libanezi moartea a 550 de persoane ji rănirea a altor câteva sute. F Atentatul de la 8 aprilie 1983 împotriva ambasadetl americane avea însă să constituie o premieră; fusese savrsit prinjj sacrificarea voluntară a şoferului vehiculului, renviind operațiile? J gen „kamikaze” folosite de japonezi în cursul celui de-al doilerij război mondial. Furgoneta, încărcata cu hexogen. „într-6 cantitate egală cu puterea de explozie a unei tone de trinitrctoluen, după ce înselase vigilenta pazei de la punctele de’ control din exterior, care crezuse Că este vorba de un vehicul defi aprovizionare, trecuse în mare viteză prin poarta deschisă ~st curbii ambasadei şi, odată ajunsă lângă clădirea principală*’ şoferul declanşase dispozitivul de detonare.” Violenta exploziei secționase în două blocul cu opt etaje câş se prăbuşise pe jumătate, îngropând sub dărâmături numeroasei persoane aflate la acea oră în birouri. Bilanțul final: 63 d (morți, printre care, conform relatărilor companiei de televiziune americane ABC, întreaga antena a CIA de la Beirut, împreuna cu o

personalitate importanta a Agenției, Robert Clayton Amesj în vârsta de 49 de ani, directorul biroului de analiza pentrifâj Orientul Mijlociu şi Asia de Sud, aflat în vizită de lucru în capitala libaneză.

Atentatul de la 18 aprilie 1983 avea să mai constituie o premieră şi din alt punct de vedere. După comiterea sa, o organizație misterioasă şi făcea cunoscută pentru prima oară existenta prin telefoane date chiar în acea zi la principalele agenții de presa din Beirut. Ea semna: „Jihad" (războiul sfânt), nume ce va apărea, în continuare, destul de des în coloanele presei mondiale, atentatul de la ambasada americană fiind primul dintr-un sir1 întreg de acțiuni teroriste revendicate în Liban şi în alte părți ale lumii de această misterioasă organizație.

Timp de şase luni, despre „Jihad". Nu s-a mai auzit nimic. Ancheta privind atentatul de la ambasada americană din Beirut nu reuşise să descopere niciun fir capabil să conducă într-o direcție sau alta. O e. Omsie a Congresului american va ascultă, între timp, un raport al subsecretarului de stat pentru afacerile politice, care, pe urr ton defetist, ajungea la concluzia: „Este practic imposibil să te aperi împotriva unui atac de acest gen dacă şoferul este decis să se sinucidă".

Şi această concluzie a fost confirmată din nou de atentatele comise n, dimineața. Zjki. De .23 petpmbf 1,1983, exact la, Ejceeas.i. Ora', împotriva'â câtbiia" cantdriâmente ale contingentelor american şi francez din „Forță multinațională" occidentală aflată atunci la Beirut. Ele s-au produs după un scenariu identic cu cel de la Ambasada Statelor Unite din capitala libaneză şi a purtat aceeaşi semnătură: „Jihad"-ul islamic.

„Forță multinațională" – formată, în acel moment, din îl 600 de militari ai trupelor de marină americane, 2 000 de paraşutişti francezi, îl 200 de bersaglieri şi paraşutişti italieni şi circa 100 de infanterişti britanici – se afla la Beirut de peste un an cu misiunea declarată de a sprijini acțiunea de delimitare a forțelor în conflict, după invazia israeliană din vara anului 1982. Şi retragerea combatanților palestinieni din capitala Libanului, încercuita şi ulterior ocupată de armata Israelului.

Chemată să sprijine' o acțiune de pacificare, „Forță multinațională", şi în special contingentul american, se amestecaseră însă în luptele interne, intrând în conflict cu milițiile druze, şiite şi ale organizațiilor de stânga. De pe portavioanele Flotei a 6-a, ancorate în larg, avioanele de luptă şi luau zborul pentru a bombarda pozițiile milițiilor amintite din periferiile şi împrejurimile Beirutului, iar

supernava de linie „New. Ierscy” şi trimitea proiectilele de o tonă ale celor nouă tunuri de 406 mm până la 35 kilometri distanță, în munții din jurul capitalei libaneze.

În apropierea aeroportului internațional al Beirutului, o clădire ce fusese în trecut sediul direcției aviației civile libaneze era ocupată, în toamna anului 1983, de o unitate a contingentului american format din trupe de marină, în mod Obişnuit, clădirea adăpostea 300 de militari americani. La 23 octombrie, când s-a produs atentatul, 40 dintre ei lipseau. Fiind duminică, aceştia căpătaseră o permisie, plecând cu o zi înainte într-o excursie organizată în Egipt. Restul efectivului abia se sculase la acea. Ora matinală a zilei de repaus.

La ora 6 şi 15, un autocamion încărcat cu 120 kilograme de materiale explozibile – se pare tot hexogen –, după ce a forțat doua baraje şi a ocolit pe al treilea, s-a oprit în zidul clădirii unde erau încartiruiți militarii americani. Explozia a pulverizat pur şi simplu întregul imobil cu patru etaje, în locul său ramnând o imensă groapa de opt metri adncime. Aproape toți cei aflați în imobil şi-au găsit un sfârşit instantaneu. Bilanțul s-a dovedit îngrozitor: 241 de morți. Exact la aceeaşi oră, un al doilea autocamion sinucigaş arunca în aer o clădire cu opt etaje în care se afla încartiruita o, subunitate a Regimentului îl de vnatori paraşutişti din contingentul francez. Bilanțul: 59 de morți.

Atentatele din 1983 ale „Jihad” ului împotriva „Forței multinaționale” occidentale din Beirut au contribuit într-o oarecare măsură la încheierea unuia dintre capitolele intervenției străine din Liban, care, în acel an, se accentuase tot mai mult, interferându-se direct în conflict. La scurt timp, guvernele statelor ale căror trupe formau „Forță multinațională”. Au hotârt să-şi retragă militarii din Liban, lăsându-i pe localnici să continue a se măcelări între ei, situație ce avea să se perpetueze încă mulți ani.

Retragerea definitivă a contingentului american s-a produs la 26 februarie 1984, cântj, imediat după ora pmzului, ultimul său blindat amfibiu părăsea „Green Beach” din Sudul Beirutului, în acelaşi moment, un transportor blindat M-23, aparținând: milițiilor organizației politico-militare „Ama!” a musulmanilor ştiți, ocupa poziție la intrarea fortificațiilor părăsite de puşcaşii marini ai Statelor Unite, între aeroportul internațional şi şoseaua litoralului mediteranean. Trupele americane ce se mbarcau pe navele Flotei a 6-a ancorate în larg participaseră, în noiembrie 1983, la „operațiunea de poliție” de pe insula Grenada din Marea

Caraibelor, un alt amestec clasic în treburile interne ale unui stat independent. Puşcaşii marini amintiți fuseseră trimişi la Beirut, după „neheierea misiunii” din Grenada, pentru a înlocui unitățile americane decimate cu câteva 126

săptămâni mai înainte de atentatul sângeros al „Jhad” ului împotriva cantonamentului acestora de la aeroportul internațional. Iată. În continuare, un fragment sugestiv din relatarea transmisă de la fața locului de un corespondent al agenției „France Presse”, care descrie episodul plecării din Liban a ultimilor soldați americani:

„... Pe sol nu mai rămăsese, în acel moment, decât o companie de blindate amfibii, regrupata laportile fostei tabere americane de pe o colină din apropiere, în vreme ce soldații americani se mbarcau, nu departe de țărm a răsunat deodată o explozie însoțita de o mare jerbă de apă: pescari libanezi pescuiau, ca de obicei, din bărci, cu grenade sau calupuri de trotil. Se auzeau, de asemenea, bubuiturile duelurilor de artilerie, din munții de la sud de Beirut dintre armata libaneză şi milițiile musulmane.

Ultimii soldați americani aşteptau cu calm mbarcarea. La ora 12.30, zeqe blindate amfibii, dintre care unele arborau uriaşe drapele americane, soseau pe plajă. Ridicând mari jerbe de apă, blindatele au intrat în valuri ca nişte greoi mastodonți, îndreptându-se spre o navă din larg.

Vehiculele amfibii nu ajunseseră încă la nava când la porțile taberei americane se şi instalase o nouă gardă; un blindat al organizației şiite Amal. Ctiva cini rătăceau printre fortificațiile părăsite. Unii dintre ei fuseseră adoptați de către militarii

. Americani.

În fața intrării unei cazemate părăsite, o pată albă se detaşa în peisajul pământului ocru şi al sacilor de nisip. Era coperta abandonată a un. Ei cărți de Mario Pu? O, autorul celebrului roman Nasul, cu titlul Nebunii care mor..."

CUPRINS

Pe urmele colonelului Lawrence.....

Adevărata față a şeicului Abdullah Covorul persan.....

Diplomație şi spionaj pe malurile Nilului Joc dublu la Beirut.....

Povestea peştişorului roşu.....

Operațiunea „Turiştii liniştiți”.....

Nebunul cu clopoței.....

Când domnul ambasador face jogging…

— End of file —